

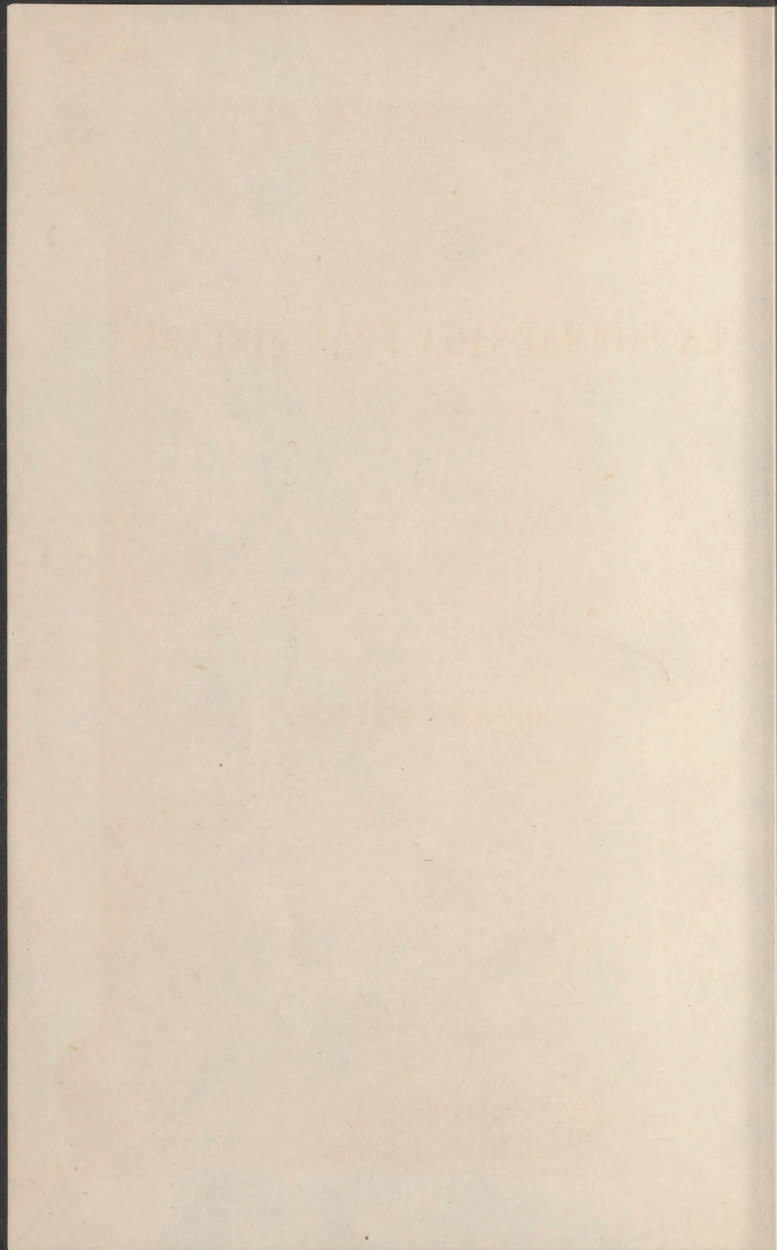
UPPSALA
UNIVERSITETS
BIBLIOTEK

Svenska avd.

Litt.
Rom.

Litt. Svec.

EN SOMMARSAGA FRÅN FINLAND.

BERÄTTAD

AF

JOHANNES ALFTHAN.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

FR. SOMMARSKOGA FRÅN HILAND.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1872.

En yngling, som har mycket allvarliga minnen från sin skol- och barndomstid, blir merendels själf allvarlig till sitt lynne, men blommor växa det oak-tadt äfven på hans stig och dessa äro, för sällsynt-hetens skull, så mycket kärare budskap då han sänder någon af dem såsom en helsning till sin förre lärare. Den äldre vännens hjerta deltagar ju så innerligt i den yngres förhoppningar och gläder sig åt de fram-steg han gör på egen hand. I detta förhållande står den unga finska nationen till det äldre svenska folket.

Ehuru vi tyvärr äro mera vane att från andra sidan Bottenhafvet förnimma dystra vintersagor om hunger och nöd, om svikna förhoppningar och moln på landets framtidshimmel, en himmel som verkligen i många afseenden ännu är oklar, så skönjer dock det öga, som *vill se*, i flera af samhällslifvets yttringar omiss-känneliga spår af ett nytt och friskt lif hos detta vårt kära fosterbrödrafolk. De der våra vänner, fin-narne, ha duktigt ruskat på sig, och den hand de lagt vid sitt nya nationella verk saknar ingalunda styrka, ehuru den någon gång påminner om björnen såsom handtlangare. De slunga nämligen ett och annat stenblock utöfver målet, men det är dock ett godt stycke arbete de ha förelagt sig och de försöka med all kraft att foga stenarne i sin byggnads grundval så fast och hårdt till hvarandra, att det hela må bli ett stadigt verk, som kan trotsa såväl den frostbrin-gande nordan som ock den andligt döfvande östan-vinden. Sådan är tvifvelsutän deras grundafsigte och

som de nu tagit litet hett och hårdhänt itu med saken, så måste åskådaren hålla till godo med arbetarnes något bistra uppsyn. Men det är dock värme i deras allvar, och har man blott ett välvilligt undseende med några öfverdrifter och ensidigheter, hvilka nog skola afslipas ju längre verket framskrider, så skall man på bottnen af det nya finska sträfvandet icke allenast varsna mycket lefnadsmod och kraft, utan äfven i dess alster på andens område icke så sällan skönja de anslående grundfärgerna af en frisk egendomlighet och en viss folkhumor.

Den mest ensidiga och svensk-fiendtliga yttring af det "finsk-finska" partiets (ty så måste man väl kalla det) verksamhet har erhållit titeln af "fennomani", som ordagrant återgifvet på svenska betyder "finnraseri". Tillämpad på det finska nationalitetsarbetet i sin helhet är denna benämning högst orättvis och innebär en djup kränkning af ett friboret folks naturliga sjelfbestämmelserätt. I Finland ha uttrycken "fennomani" och "fennomaner" nästan helt och hållet ingått i det allmänna språkbruket. — Men oaktadt de många svåra tiderna, de inre slitningarne och de ofta allvarliga anletena, så trifves dock åtminstone tillsvidare ännu äfven "glädjens blomster i Finlands mull". Det ligger derföre intet hån och ingen hädelse deruti att försöka berätta en solvarm sommarsaga från de "tusen sjöars land".

1.

En skilsmessa.

Det var år 1864, och det var sommar. Den första finska landtdagen (sedan 1809) hade nyss blifvit aftackad och dess medlemmar hade åter dragit sig tillbaka inom privatlivet för att hvila ut efter sin hedrande offentliga verksamhet. Det var i allmänhet en någorlunda glad tidpunkt i Finlands nyaste historia och ganska väl egnad för studier öfver detta lands senaste utveckling och de qvasikonstitutionella förhållanden, i hvilka det inträdt, omständigheter, som icke lemnades obegagnade af den unge svenske litteratören, ingenjören vid bergsstaten, Erik Stenrot, hvilken vi härmed presentera för våra läsare. Öppen för och intresserad af alla nya företeelser på den andliga utvecklingens område, beslöt denne vår vän att göra ett besök i fosterbrödralandet för att erhålla ett omedelbart intryck deraf, huru en ung nation går tillväga då den arbetar uppå att grundlägga sin framtid. För den oberoende mannen voro beslut och handling ett och hans kappsäck var snart packad samt pass och ångbåtsbiljett i ordning. "Aura" skulle följande morgon klockan två afgå till den gamla goda staden Åbo samt derifrån längre österut. På ångbåten med detta namn ville Erik Stenrot göra sitt inträde i Finland.

"Och du vill verkligen lemna oss allena för hela sommaren, min käre kusin? Säg, är det ditt fullkomliga allvar att resa till Finland?"

Detta yttrades af en ung flicka med dunkelblå ögon som vid den unge mannens sida promenerade uppför Drottninggatan i Stockholm.

“Ja, söta Jenny“, blef svaret, “det är det. Och du skall minsann inte sakna mig i det muntra, af intressanta resande uppfyllda sommar-Stockholm.“

“Det kommer jag visserligen inte att göra“, återtog Jenny och såg upp till sin kusin med en af de der underliga blickarne, som, när det så behagade, stodo till den lilla elfvans oinskränkta, ibland kanske litet sjelfsvåldiga förfogande, “ty tant Agatha och jag, vi resa också.“

“Hvart då?“ sporde Erik, något öfverraskad och synbarligen nyfiken.

“Det får du väl höra någon gång, förrådiske kavaljer.“ Jenny helsade med solfjädern och försvann leende i uppgången till den våning hon bebodde tillsammans med tanten, den femtiåriga fröken Agatha Stråle.

Den sistnämnda damens broder, häradshöfding Jakob Stråle, var de två kusinernas morbror samt den fader- och moderlösa Jenny Bertrams förmyndare. Han var en af Sverges berömdaste saksförare samt en ganska välmående och jovialisk gammal ungarl. Då man frågade honom hvarför han icke velat gifta sig, svarade han skämtsamt: “att han alltför mycket älskade rättvisan för att, genom ett äktenskap enligt svensk lag och sed, vilja beröfva en qvinna hennes frihet.“ Till denne sin morbror begaf sig nu Erik för att taga afsked och tillika möjligtvis få veta något om Jennys resplaner, hvilka intresserade honom mera än han ville erkänna inför sig sjelf. Han hade nämligen hittills på de flesta af kusinens och tant Agathas talrika resor utrikes varit deras manliga följeslagare och kände sig liksom litet stött deraf att denna gång vara alldeles förbigången samt icke ens ha fått del af målet för den tillämnade resan. Men morbror Stråle var i denna punkt förbehållsam. Han tog ett hjertligt afsked af sin systerson; om Jennys res-

planer gaf han leende blott den förklaring att hon denna gång ville resa "inkognito", tilläggande derjemte i ganska allvarlig ton:

"Jag kan inte ogilla Jennys beslut och jag önskar den präktiga flickan all framgång i utförandet af sin mycket egendomliga idé, men jag har lofvat tystlåtenhet och inte ens tant Agatha känner Jennys afsigt i hela dess vidd; det är imellertid frukten af ett moget öfvertänkt beslut."

Detta meddelande kunde naturligtvis blott stegra ung Eriks nyfikenhet. Han trodde sig känna Jenny och hennes egendomligheter och förutsåg i andanom något besynnerligt påhitt. Men hvad var hennes plan, hvart skulle nu resan gälla? Till Schweitz's, Skotlands eller Norges fjell? Dem hade Jenny ju besökt förut; nej, det var bestämdt någonting alldeles splitter nytt. Att det var allvar med saken hade Erik hört på förmyndarens ton och han kände dessutom alltför väl den i hans tycke något fantastiska kusinens raska beslutsamhet, för att ett ögonblick kunna tvifla på utförandet af hennes en gång fattade föresats. Han ville dock något närmare söka utforska tant Agatha. Klockan sex på eftermiddagen gjorde han sin afskedsvisit hos de två damerna. Jenny var kanske litet mindre munter än vanligt och hon beklagade att Erik icke hade medtagit sin flöjt, ty hon hade så gerna velat höra honom blåsa någon svensk folkmelodi. Erik förklarade skrattande att flöjten var inpackad och föreslog att Jenny i dess ställe skulle vid sitt piano sjunga en liten afskedssång för honom.

"Min sång är inpackad, kusin flöjtblåsare," sade den besynnerliga flickan, "och den klingar inte åter förr än jag uppnått målet för min resa."

"Nå, och hvart i Guds namn gäller då resan?" utropade Stenrot något otålig.

"Det får du väl höra någon gång, du pligtför-gätne kavaljer," svarade Jenny leende, "du, som lofvat att troget åtfölja mig på alla mina resor, utom den så kallade resan genom lifvet, du förtjenar i

sanning att jag skiljes från dig med den virgilianska versen, som den öfvergifna Dido tillropar den flyende Æneas. Den der din plötsligt beslutna resa till Finland var ett streck i mina beräkningar, men res du allena, jag reser också. O, hvad det skall bli skönt att åter få andas ny, frisk luft och i nya förhållanden röra sig så ledig och fri, alldeles fri, — ty tant Agatha är intet band, hon är bara en sköld.“

“Ja så,“ inföll Erik tankfull, “och jag var ett band för dig?”

“Ja visst, gode Erik,“ återtog Jenny med mycken vänlighet, “och säkerligen någon gång ett ganska nyttigt band.“

“Var jag då intet annat för dig på våra gemensamma resor, Jenny?” frågade ynglingen förargad.

“Visserligen,“ inföll Jenny muntert, “du var en ypperlig följeslagare och jag är dig tack skyldig för en mängd historiska upplysningar och förklaringar. Jag tackar dig också ännu en gång för stödet af din starka arm vid våra bergvandringar i Alperna och isynnerhet för den vackra skotska melodien som du blåste för mig och doktor Ros på Loch-Lomonds strand. Och tack för din regnkappa som skyddade mig för stänket vid Rjukan förs och för lexorna och varningarne då jag så lätt gjorde nya bekantskaper på ångbåtar och i jernvägskupeer...”

“Och på bergvandringarne i Skottland sedan!” afbröt Erik ironiskt.

“O ja,“ svarade Jenny hastigt och rodnade litet, “tack för din broderliga svartsjuka, min cicerone, min allvetande resehandbok i denna gamla världen...”

“Jenny!” utbrast den unge mannen, “nu är du stygg. Hvarigenom har jag förtjent detta? Men du sade “gamla världen“, — ämnar du måhända företa en resa till Amerika?”

“Förlåt, om jag sårat dig, kusin Erik,“ bad den unga flickan mildt och tillade sedan med ett allvar, som klädde det älskliga ansigtet förträffligt:

“dit jag ämnar resa, der kommer en ny verld att öppna sig för mig.“

Nu inträdde tant Agatha och detta var ganska bra, ty situationen hotade med att bli något plågsam för de två i öfrigt med hvarandra så förtrogna kusinerna. Eriks förhoppning att af den fryntliga, gamla damen få mera tillfredsställande upplysningar om deras resplan strandade dock helt och hållet emot ett från detta håll alldeles oföväntadt: “Käre Erik, Jenny vill ändtligen att vi skola resa “inkognito“.

“Men hvart, hvart reser ni?“ sporde Erik, “det kan väl tant säga?“

“Nej, se det går inte heller an, vi resa alldeles “inkognito“, gode Erik.“

“Men,“ invände denne smått stött, “hittills har jag alltid hedrats med edert förtroende och jag tycker att ...“

“Du skall få veta allt bara först någonting händt,“ afbröt Jenny i bevekande ton, “du skall få veta allt bara det finns någonting att berätta. Gif dig nu till tåls, snälle Erik, annars tror jag att du är nyfiken.“

Den bedjande, veka tonen i Jennys stämma förmodde, mera än hennes ord, Erik att upphöra med sina spörsmål, men han varnade dock tanten för att låta Jenny begå något pojkestreck, såsom han, ännu icke glömmande sin förtrytelse, behagade yttra sig och hvarvid han tyckte att lilla kusin åter rodnade. Imellertid måste han, på enträgen begäran, lofva att skriva till tant Agatha och Jenny, genast efter sin ankomst till Helsingfors. Derefter tog Erik Stenrot afsked, innerligen missbelåten med en sådan skilsmessa från sin vackra kusin.

2.

En frånvarande presenteras för läsaren.

Då unge Erik Stenrot skiljdes från moster Agatha Stråle och kusin Jenny Bertram begaf han sig, upptagen af hvarjehanda tankar, till Strömparterren, der han stämt möte med några bekanta för att ännu vexla ett par afskedsord innan han anträdde sin resa. Det glada sällskapet, församladt omkring en butelj punsch, var snart funnet och Erik slog sig ned ibland de goda vännerna.

“Du är så tyst i qväll, broder Erik,” tog den muntre skådespelaren X. till ordet, “hvad tjenar det till? Inte skall du med en sådan der surmulen uppsyn taga afsked af det glada Sverge.”

“Och inte äro finnarne, som du går att helsa på, heller ett så förtvifladt slägte att de synnerligen skulle uppbyggas af den der likbjudarminen du har påtagit dig i qväll,” skämtade en annan, “dessutom äro finnarne vane att se glada ansigten hos dem som komma från Sverge.”

“Har du kanske genom din resa till orienten jordat någon ljuf förhoppning här hemma?” frågade en tredje.

“O nej,” inföll åter X. skrattande, “den vackra reskamraten (i förbigående nämndt titeln på Eriks senaste novell) följer dig väl såsom vanligt, och finnarne få väl se urbilden till den ontyckte novelistens ideal.”

Men den unge författaren gaf icke vidare akt på vännen X:s anspelning. Det yttrade ordet “orienten” hade gifvit hans tankegång en ny riktning och han utropade alldeles högt:

“Hon måtte väl inte resa till det förlofvade landet? Hennes håg har länge stått ditåt — men allena? Bah!”

“Ditåt står mest alla flickors håg,” menade i tvunget allvarlig ton en af sällskapet, “men den resan företages aldrig allena.”

Nu utbrusto alla de andra i skratt och Erik, förlägen för sin tankspriddhet, visste ingen annan utväg än att deltaga i munterheten och gifva samtalet en annan riktning i det han frågade:

“På tal om resor, har någon af er sett till vår finne i dag?”

“Menar du Birger Ros,” svarade X., “så får jag upplysa att han gör dig ressällskap i morgon; han återvänder till sitt Finland igen.”

“Det vet jag,” sade Erik, “och det var roligt att få en finne till reskamrat. Ros är dessutom en intelligent man. Han lofvade mig i går att här sammanträffa med oss.”

“Det är en underlig man, vår vän Ros,” menade doktor B., “han har rest mycket, men det ser nästan ut som skulle han inte ha ro någonstades. I Upsala tycktes han inte riktigt trifvas.”

“Är han då folkskygg?” frågade någon.

“Åh nej,” genmälte doktorn, “inte just det, ehuru han dock i allmänhet är ganska sluten. Han är bestämdt en stor entusiast och der framskymta ibland nästan vilda blixtar af inre glöd, kanske tvifvelsmål om hans fäderneslands politiska framtid. Jag tror att han är en af de der så kallade fennomanerne.”

“Så vidt jag känner honom,” inföll Erik, “är han det ända till fanatism, ehuru han här i Sverge inte gerna bär sina åsigter i denna väg till torgs. Jag håller nästan med B.; han lider verkligen af sorg och tvifvel öfver Finlands möjliga öde.”

“Ja,” återtog B., “det är en alltigenom djup och allvarlig karakter och under den ofta kalla ytan glöder en inre brand, som förr eller senare skall i förtid förtära honom om han inte finner någon praktisk afledare för sin verksamhetsdrift. Vore han skald, så vore han bestämdt en liten finsk Almqvist, men hans håg ligger inte egentligen åt parnassen.

Med all sin fosterländska entusiasm förenar han likväl alltför mycket lugn beräkningsförmåga för att kunna skåda Finlands framtid i alldeles ljusa färger. Men jag tror att der samverkar en ännu bittrare känsla af mera individuel beskaffenhet, ty hans verldsåskådning är verkligen något dyster, en känsla, hvars natur jag inte kan förklara och inte vill gissningsvis uppgifva.“

Trots Eriks tankspriddhet började dock samtalet intressera honom och han meddelade sina vänner hvad han kände om den egendomliga personlighet, som var i fråga. Erik hade, på en af sina resor med tant Agatha och Jenny, i Skotland sammanträffat med den unge finnen. De hade der företagit flera turer tillsammans samt genomlevvat en ganska njutningsrik tid af några veckor. Ros vistades i Skotland för att studera det skotska skolväsendet. Han var för öfrigt juris doktor och finsk publicist samt beklagade mycket att han icke fått öfvervara Finlands första landtdag. Men ett reseunderstöd af allmänna medel tvang honom att en bestämd tid vistas utrikes. Hvad som då förefallit vår vän mest besynnerligt i finnens väsende var dennes bestämda afvoghet mot engelsmännen i deras historiska förhållande till Skotland. På Eriks öppet uttalade beundran för det stora öfolket hade Ros, som i öfrigt skänkte det britiska folkets frihetssinne allt erkännande, icke utan bitterhet frågat om han, Erik, också beundrade engelsmännen derföre att de tillintetgjort Skotlands sjelfständighet och öfverflyglat dess ursprungliga nationalitet. Det är en lögn, hade han ofta sagt, att ett folk som alldeles ur sig sjelf skapat en så egendomlig diktverld som Ossians sånger, icke inom sig skulle ha egt förmåga att arbeta sig upp till en sjelfständig och nationel bildningsform. Men såsom historien skiftat lotterna, bär nu imellertid all bildning i Skotland en engelsk pregel och det rent skotska elementet har blifvit undertryckt i tidernas lopp, dess språk undanträngdt från den högre kul-

turens sferer och ansedt såsom ett halfbarbariskt idiom. För allt detta har Skotland att tacka engelsmännen — och likaså, brukade han tillägga, hade det väl äfven gått med Finland och finnarne gentimot den svenska kulturen och dess inflytande, om icke de politiska händelserna i början af detta sekel lösryckt Finland från Sverge och anvisat detsamma en helt ny och nationel utvecklingsbana. På senare tider trodde Erik sig dock ha märkt att en stor förändring höll på att försiggå i Ros' åsichter i detta afseende, men till hvilken ståndpunkt denna inre kamp skulle leda hans vän, kunde han ännu icke bedömma.

Så långt hade Erik hunnit i sina meddelanden då han plötsligen såg sig föranlåten att afbryta detsamma med ett: "men se der ha vi vår finne."

Den person som nu framträdde till det bord, vid hvilket Erik och hans vänner suto, var en välväxt, kraftfull gestalt med ett något blekt men själfullt ansigte. Han helsade frimodigt på de närvarande, af hvilka han kände de flesta. I hans tal røjde sig denna egendomliga brytning hvarpå finnen, äfven då svenska språket är hans modersmål, alltid igenkännes; det var Birger Ros. "God afton, reskamrat," helsade Erik glädtigt. "är du nu klar att dricka ett glas punsch här och sedan på Hasselbacken intaga en liten afskedssexa med oss?"

"Tack!" blef svaret. "men uppriktigt sagdt, har jag ännu ett och annat att uträtta och skyndade hit blott för att säga till det jag sannolikt något senare skall infinna mig på Hasselbacken. Farväl alltså tillsvidare." — De öfriga af sällskapet bröto också upp och begåfvo sig med ångbåt till Djurgården.

Muntert glam, skämtsamma tal och afskedsskålar hade snart helt och hållet skingrat Eriks tankspriddhet. Väl stördes glädjen något deraf att Birger Ros icke infann sig, men å andra sidan var man van vid hans egendomligheter. Den helsning till Finland som en af talarne haft för afsigt att adressera till Ros

uppdrogs nu åt Erik att frambära. Med den sista båten begåfvo sig denne och hans glada kamrater till staden och Erik gick ombord och till hvila, för att i sömnens armar för några timmar förgäta alla hemlighetsfulla kusiner och skämtande vänner, skålar och bålar.

3.

På förhoppningarnes kyrkogård.

Men hvart hade Ros begifvit sig då han lemnade sina vänner i Strömparterren? Låtom oss följa honom. Klockan var ännu icke nio och i den ljusa sommarqvällen kunde med lätthet alla föremål urskiljas. Den unge finnen ställde med en viss brådska sina steg åt norr. Han gick öfver Gustaf Adolfs torg, Malmtorgsgatan och Brunkebergstorg samt beträdde den långa Malmskillnadsgatan. Ju mera han dock nalkades Johannis kyrkogård, i samma mon saktade han ock sina steg. Han såg på sin klocka; den var straxt nio. Det var som hade han känt bly i sina fötter och hans gång blef ännu långsamare. Djupa och ingalunda glada tankar uppfyllde hans själ. Men då klockorna i kyrktornen gällt förkunnade att den nionde timmen förlidit, for han plötsligt upp ur sina drömmier och liksom för att bättre draga sig någonting till minnes eller ock uppmuntra en svigtande vilja, sade han halfhögt för sig sjelf: "sidoalléen till höger," och började påskynda sina steg.

Ankommen till den plats i hufvudgången der en sidoallée i rät vinkel leder till höger stannade Birger ett ögonblick. Tvekade han väl ännu? Solen hade gått ned och mystiska halfdagrar hade lägrat sig under de höga, lummiga träden på kyrkogården,

men den nordiska sommarqvällens långa skymning qvardröjde ännu öfver den tysta, ensliga platsen och tillät ögat att äfven på något afstånd urskilja alla föremål. En blick af Birger inåt alléens dunkel visade honom en qvinnogestalt, sittande på en af de längst bort ställda bänkarne till höger. Hans hjerta klappade våldsamt och om någon i detta ögonblick skådat djupt in i den unge finnets dunkla öga, så hade han der mött en blick som talade om ganska stridiga känslor. Plötsligen tycktes dock en tanke uttränga alla de andra och denna var lika enkel som tillfyllestgörande att häfva all vidare tvekan: "det är ju jag som bedt henne komma och hon har beviljat min bön." Med ett slags förtviflad beslutsamhet i de af en svår inre strid krampaktigt upprörda anletsdragen beträdde nu Birger sidoalléen och ställde sina steg fram till det på bänken sittande fruntimret.

Då Ros nalkades steg fruntimret upp. Det var en ung dam med nästan sylfidisk växt. Hon gick några steg imot den kommande och, slående sin slöja tillbaka från ett vackert och kanske blott för tillfället litet stolt ansigte, talade hon med sakta men lugn stämma i det hon räckte den vördsamt helsande unge mannen handen:

"God afton, herr Ros, hvarföre har ni begärt ett möte på detta besynnerliga ställe?"

"För att taga afsked af den enda förhoppning jag hyst att sällhet kunde förenas med min framtid. Det var en ljuv dröm, hvars luftslott verkligheten krossat. Men, min fröken, jag har inte haft styrka att gå denna glädjelösa framtid till mötes utan att taga afsked af er."

"Och hvarföre har ni inte besökt oss här i Stockholm?" sporde fruntimret med lindrigt sväfvande röst, "hvarföre undvek ni oss, herr Birger?"

"Af feghet. Jag fruktade att duka under för min känslas makt..."

Det unga fruntimret rodnade djupt, de sköna dunkla ögonhåren sänkte sig öfver de ännu skönare

ögonens förtrollande ljusverldar och i en knapt hörbar, mycket vek ton framsögo öfver hennes läppar de orden: "Och om nu denna er känsla..."

"O, säg inte ut er tanke!" afbröt Birger nästan vildt och tillade sedan med våldsamt dämpad rörelse: "Jag har en tröst i sjelfva tviflet på er, låt mig behålla detta tvifvel. Vissheten att min kärlek är obesvarad skulle öka min börda och jag tigger fegt och egoistiskt om förskoning. Det nästan otroliga åter — och dock har jag stundtals trott derpå — att min upproriska känsla funnit gensvar skulle försänka mig i ett kaos af förtviflan." Han tillade efter en kort paus, och blick och ton tolkade bättre hans känslor än de frampressade orden:

"Låt mig derföre behålla mitt förtärande men saliggörande tvifvel — en helig, orygglig ed binder mig i alla fall vid ett oblidkeligt olycksöde..."

"Jag känner den edens innehåll," sade den unga qvinnan mildt. En ofrivillig skakning genomlade den starke ynglingens hela väsende och, fattande hennes icke undandragna hand, utropade han lidelsefullt:

"Du känner min ed — farväl!"

Då såg hon upp till honom.

Der glänste det liksom tårar i de ljufva, strålande ögonen. Var det uppfriskande dagg på hans hjertas glödande sorg, var det en skön morgenrodnads löfte om sol och ljus för den kommande dagen?

Såg han denna blick?

En lätt kyss brann på flickans hand — och bort ilade den olyckligt-lycklige mannen.

Hon stod der ännu en stund kvar, såg med ett egendomligt uttryck i de svärmiska ögonen på sin hand, der nyss hans läppar hvilat ett ögonblick, och hviskade: "Jag tror inte på ett oblidkeligt olycksöde." Med ljudlösa steg sväfvade hon bort från kyrkogårdens tysta rike, men öfver grafkullarne gick aftonflägtens stilla susning och tufvor och blommor drömde sin dröm om försoning och frid.

4.

Litet politik.

Då vår vän Erik följande morgon uppvaknade i sin hytt befann sig ångfartyget redan på Ålands haf. Han gjorde hastigt sin toilett och gick upp på däck för att andas frisk luft. Den förste person han mötte var Birger Ros, som med stora steg promenerade af och an på akterdäck, såsom vanligt försänkt i djupa tankar. Sedan vännerna helsat på hvarandra, frågade Erik hvarföre Ros i går qväll icke kommit ut till Hasselbacken. Svaret var undvikande och den unge finnen tycktes öfver hufvud taget icke vara vid synnerligen godt lynne, åtminstone svarade han högst fåordigt på den andres många frågor, till dess denne omsider blef otålig och öfvergaf förhoppningen att med honom inleda ett ordentligt samtal. Snart hade äfven den liflige Erik ibland ångbåtspassagerarne gjort en hel hop bekantskaper, med hvilka han genast inlätit sig i ifriga samtal om de finska förhållandena. På eftermiddagen sammanträffade han åter med den fortfarande mulne Ros.

“Hör på, bror Birger,” började han, “du är inte vid godt kourage i dag; hvad går åt dig? Jag tycker att du borde, för att tala poetiskt, på förhoppningarnes vingar ila till ditt liksom pånyttfödda fädernesland, isynnerhet som Finland verkligen med heder bestått sitt första och svåra prof på det konstitutionella statslivets bana. Alla dina landsmän med hvilka jag samspråkat under dagens lopp äro lifvade af glada utsigter för framtiden. Särskildt borde dock just du med din varma fosterlandskärlek och dina utpreglade speciellt finska idéer, ty jag vet att du är en riktig “fennoman”, glädja dig åt det erkännande som till exempel det finska språket numera vunnit och dess nästan fullkomliga likställande med svenskan.”

“Min vän,” svarade Ros mycket allvarligt, “jag är också verkligen rätt *belåten* med den *gåfvan*.”

“Nå, hvad kan du väl önska mera?” återtog Erik, “nu är fältet fritt för en nästan obegränsad utveckling af alla folkets inneboende krafter.”

“Och,” inföll här Ros dystert, “hvad vill du att jag skall tro om djupet och halten af krafter, hvilka *nu* såsom en *gåfva* imottagit hvad dem rätteligen tillkommit redan för århundraden sedan?”

“En *gåfva*? Du betonar för andra gången detta ord; hvad menar du dermed?” frågade Erik.

“Jag menar helt enkelt att den bästa egendom är den,” genmälte finnen, “som man sjelf förvärfvat sig och att en sådan är vida att föredraga framför hvilken *gåfva* som helst.”

“Du kan väl inte neka att i Finland just en påtryckning ifrån sjelfva massan af folket hufvudsakligen framkallat denna sakernas vändning,” utbrast den unge svensken med värma, “så har åtminstone jag alltid uppfattat hela den fennomanska rörelsen och äfven den så kallade “språkfrågan”. Det finska folket har äntligen vaknat till fullt medvetet lif och går nu med sjelfförtroende sin nationella utveckling till mötes. De djupa lederna ha genomträngts af ett stort och ädelt sträfvande.”

Erik tystnade och Ros förblef svaret skyldig.

“Nå, men så tala då, gillar du kanske inte min uppfattning?” sporde den förstnämde ifrigt, “just du vore då, besynnerligt nog, den förste finne jag råkat, som numera inte tror på sitt folks pånyttfödelse!”

“Huru många *finnar* har du råkat sedan du kom till Finland?” frågade Ros sarkastigt. “Men se der,” fortfor han och utpekade med handen en vidlyftig skärgård, imot hvilken de styrde kurs, “de der öarne tillhöra Finland, det är Åland, — nåväl, huru många af dess sextontusen invånare tror du förstå ett enda ord finska? Var öfvertygad derom, inte många hundra, och alla, jag säger alla, förklara

att de inte äro finnar och skulle blygas," tillade han kallt, "att anses för sådana."

"Åland är ett undantag," genmälte Erik, "och ett undantag gör inte regeln. Hos oss kalla sig också Gotlands invånare inte svenskar, utan gotlänningar."

"Du misstager dig betydligt, broder Erik," svarade Ros med ett bittert leende, "gotlänningarne äro dock svenskar, men ålänningarne äro verkligen inte finnar, de äro svenskar..."

"Nå, så låt dem då i Guds namn vara svenskar, de äro ju i alla fall finska undersåter, dessa högvigtiga sextontusen ålänningar," inföll Erik skrattande.

"Ja, men," återtog Ros, "nylänningarne och en del österbottningar äro också svenskar och hvad som vill säga vida mera än dessa par hundratusen människor, det är, att en ganska stor del af de så kallade "bildade klasserna" jemväl är och ännu mera anser sig vara af svensk härkomst. Svenskan är i alla fall deras modersmål. Och," tillade han dystert, "säg mig då, broder, hvad återstår såsom genuint finskt?"

"De djupa lederna!" utropade svensken med värma.

"De djupa lederna," återtog finnen i nästan skärande ton, "de *djupa lederna* under svensk eller svenskfinsk *ledning*. Ha, ha! — hvad äro dessa svenskfinnar, som tro och påstå att de inom sin klass ha sammanfört all landets, hela folkets intelligens? En ädlare race kanske? Ve min tunga, som ens uttalat ett sådant ord! Våld och list! De ha öfverväldigat oss i sömnen och nu sitta dvergarne mysande, ja hänleende på den fjettrade folkresens skuldror, — men en gång skall en annan tid komma och ur den nu sömndruckna massan skola andar framgå som, utjemnande historiëns orättvisor, skola rycka kulturens, bildningens banér ur fåtalets klor och återställa det i den rättmätige arfvingens hand. Och då, först då skall man kunna tala om ett verkligt Finland. "Svenskheten" skall icke mera beherrska vårt land, bort der-

före, bort! med alla half-finnar och svensk-finnar. Vi skola bli ett enda och enigt folk.“

Ros tystnade och aflägsnade sig hastigt åt fören. Det låg något i hans ansigtsuttryck liksom skulle han ha ångrat hvad han yttrat, men ännu känna sig alltför upprörd att vilja eller kunna återtaga sina ord. Erik Stenrot blef förvånad öfver detta sällsamma utbrott af nationel bitterhet. Men han ansåg, vid mognare eftertanke, hela det om en viss hätskhet vittnande utfallet, blott såsom en öfvergående yttring af en något kittslig nationalfåfånga, som kände sig sårad till och med deraf att se sig tvungen erkänna imottagandet af goda gåfvor från en annan nation, med hvilken det finska folket likväl i flera århundraden lefvat i trogen endrägt samt villigt delat både lust och nöd. Han uttalade för sig sjelf i all tysthet den förhoppningen att icke alla fennomaner, en benämning hvilken han för öfrigt ogillade, skulle vara lika "vilda" som denne hans äldste finske vän nu visat sig vara — och han blef rätt glad då han efter en stunds förlopp såg Ros återvända och med moln-fri blick nalkas honom.

“Det var ett föga gästfritt välkommen, min gode svenske vän och broder, de der orden jag nyss yttrade,” sade Ros. “Se så, kom, låt oss dricka ett glas svensk punsch tillsammans! Jag helsar dig hjertligt välkommen på gamla Suomis bölja, skål!”

Glaset klingade och snart var all bitterhet försvunnen ur de två vännernas hjertan och samtal. Ros meddelade den uppmärksamme Erik flera värderika, ofta äfven rätt pikanta upplysningar om ställningar och förhållanden i Finland, hvarvid den i vissa kretsar sig utbildande byråkratiska andan ingalunda förblef onäpst. Men ett visst svärmod tycktes dock hvila öfver den unge finnens hela väsende, så själfullt och ofta snillrikt hans samtal än var.

Imellertid plaskade den ståtliga "Aura" fram genom den åländska och åboländska skärgården och

uppnådde den gamla Aurastaden Åbo. Med ett visst allvar i sin för öfrigt glada sinnesstämning beträdde Erik Stenrot för första gången i sitt lif denna historiskt minnesvärda, nu för Sverige i yttre afseende förlorade mark.

5.

Finska paralleler.

Vi förbigå alldeles Eriks korta vistelse i Åbo, hvilken stad han hade för afsigt att egna mera uppmärksamhet på sin återresa till hemlandet, och följa honom der han nu fortsätter resan till Helsingfors, dit hans håg också mest stod. Der skulle han ju med ens försättas i sjelfva medelpunkten af det offentliga lifvet i Finland och der ansåg han sig allra bäst kunna lägga grunden till sina studier om och öfver brödrafolkets senaste utveckling. Han tillsporde sin vän Ros härom och uttalade den förhoppning att denne skulle införa honom i några litterära kretsar, såsom varande de sidor af det allmänna lifvet der han tydligast och klarast finge se det allmänna tänkesättet afspegla sig, i synnerhet hvad den för Finland egendomliga dualismen imellan det svenska och det finska folk-elementet vidkom. Men Ros' svar utföll till en del imot hans förmodan.

“Jag skall med nöje,” sade denne, “presentera dig för några af våra framstående personligheter, såvida jag är bekant med dem och de vistas i Helsingfors, men utan ringaste afseende på hvilket parti de tillhöra eller om de öfver hufvud taget alls tillhöra någon bestämd riktning. Om du från början blefve införd i vissa litterära, hos oss ofta äfven qvasipolitiska kretsar, så skulle måhända det första intrycket utöfva ett afgörande inflytande på din lifliga

själ. Må du sjelf välja, ty hvardera sidan har ganska aktningvärda förmågor att förete. Du skall säkerligen träffa mera värme och entusiasm hos medlemmarne af det specielt finska partiet, hvilket också är vida talrikare om man nämligen räknar dertill hela den stora kohorten af egentligen principiöst folk, men som gerna flyter med strömmen. Detta parti har i sig upptagit, bredvid män med verkligt snille, äfven en mängd medelmåttiga förmågor, som på fosterlandskärlekens breda och tålmodiga basis ha lätt att bringa rökelseoffer åt sin fåfånga, emedan de i allmänhet icke ha att befara en nagelfarande kritik och röna stort undseende för sina, såsom det heter, i alla fall välmenta produktioner, — en för öfrigt ganska vanlig och äfven lätt förklarlig företeelse, i synnerhet på det litterära arbetets område, hos unga eller hittills på ett eller annat sätt undertryckta och förbisedda nationaliteter. På ett sådant sätt är det jemförelsevis lätt att skära lagrar. I följd häraf räknar nu vårt finska parti ett antal författare och litteratörer, hvilka skulle göra mera gagn om de till exempel skulle egna sina krafter uteslutande åt folkundervisningen och söka förvärfva sig de kunskaper som erfordras för detta högvigtiga kall, i stället för att äflas med egna produktioner och öda sin tid på klumpfingrade bardalekar och en med föga uddhvassa vapen förd polemik, der elakhet får ersätta qvickhet och simpel grofhet skall föreställa frimodighet. Du ser häraf att jag dömer strängt öfver det parti jag sjelf allmänt anses tillhöra, men dem man älskar dem agar man.“

“Å andra sidan åter,” fortfor Ros och hans ton antog en något försmädlig skärpa, “skall du i det svensk-finska lägret finna flera ganska intelligenta personligheter som, eleganta så väl i sitt yttre som ock i sitt inre, icke utan en viss anstrykning af kosmopolitism, se sakerna, om jag så får uttrycka mig, *un peu en gros*, och hvilka, det medger jag, på sitt sätt äro goda patrioter, men som antingen icke eftersträfva eller till och med le åt ett specielt finskt Finland.

De äro dugtiga kämpar för allt hvad frihet och rätt och socialt framåtskridande heter, men,“ och talaren blef mera lifvad, “de brista i den sanna fosterlands-kärlekens förnämsta trosartikel: nationalitetsprincipen. De framställa såsom sitt ideal ett dimdunkligt, dualistiskt fantom, ett mellanting af en finsk stat med svensk kultur, en historisk orimlighet, snarlik en stark finsk hufvudskalle med svensk hjerna uti. Detta politiska hjernspöke tro de ha sig anvisadt en viss mission i nordens framtidshistoria. Måhända hägrar också för deras inbillning i fantastiska konturer något slags union med de skandinaviska länderna — en alltigenom oklar skapelse af de svenska sympatier som genomtränga dem och från hvilka de icke kunna eller ens vilja frigöra sig. Jag högaktar flera af deras ledare personligen, men jag beklagar deras ståndpunkt, ty ett uteslutande finskt Finland är en tanke som de icke kunna fatta.“

“Och kan du själf, broder Birger,“ inföll Erik, “fullt klart fatta tanken om ett uteslutande finskt Finland?”

“Sjelfva tanken står klar för min själ,“ svarade entusiasterna med blixtrande öga,“ och det är just på de “djupa lederna“, såsom du kallat dem, som denna tanke stöder sig. Det är den enda förnuftiga utgångspunkt för att grundlägga Finlands framtid, men,“ och den stolta blicken sänkte sig och han tillade i tviflarens dofva ton — “men förverkligandet af denna höga tanke har ännu hvarken funnit sin man, eller ens sina män, ja knappast ett...” han tystnade tvärt och en dyster skugga gick öfver de manliga dragen. Erik räckte sin vän handen och tryckte den stilla-tigande, men inom sig tänkte han: “Han vågar icke säga det bittra ordet rent ut, det ordet att den stora framtidstanken ännu icke funnit för sig ett moget folk, i stånd att af egen drift och kraft ensamt fortsätta och befästa det påbegynta verket.“ Så tänkte den unge svensken, men samtalet intresserade honom

djupt och han ville icke låta detsamma falla. Han yttrade därför efter en liten paus i frågande form:

“Och det ryska inflytandet, fruktar du inte det?”

Ros kastade en lång blick på sin vän. Slutligen sade han i lugn ton, och det lät som en liknelse, följande ord:

“Du har manat fram en ny demon i vårt samtal, bror Erik, men jag bekänner uppriktigt att jag inte så mycket fruktar djefvulen utom, som djefvulen inom mig, min egen svaghet, disharmonien i min egen öfvertygelse. Jag tror att min sak är sann och min vilja god, men min tro är dock inte så stark att den kan förflytta hälleberg. Jag tror att det finska folk-elementet inträdt i en helsosam jäsningsprocess, men tviflets djefvul inom mig hviskar att hela denna process skall förkolna i sig sjelf, om inte en liten tillsats af ett främmande element bereder de bundna andarne tillfälle att utveckla sin inneboende kraft.”

“Och,” utropade Erik med värma, “för att fortsätta din liknelse, denna ovilkorligen nödvändiga lilla tillsats är — var man, min finske vän — och säg rent ut, är...”

“Är den olyckliga och dock trefaldt välsignade svenska surdegen i Finland!” utbrast Ros häftigt, “men jag vill stå i egna skor och på egen botten och bortvisar stolt alla gåfvor. “Bättre att i eget land dricka vatten ur näfverrifva, än i främmande land dricka öl ur krus!”*)

“Manligt taladt, bror Birger,” genmälte Erik med ett vänligt leende, “men antagom nu, med hänsyn till vår snabbt framåtilande tid, att det är skridskor och inte genuina näfverskor du behöfver, är det inte då bra att ha en smula svenskt bildningsstål i dem, så att du inte faller pladask ned på den hala ryss-is hvilken du måste öfverskrida för att verkligen komma på egen, finsk botten?”

*) Ur finska nationaldikten «Kalevala».

Ros måste ofrivilligt skratta åt den skämtsamme vännens sätt att söka skingra hans mörka tankar.

“Du skrattar?” utropade Erik med låtsad förvåning, “och jag som trodde att fennomaner och läsare alldeles glömt bort att skratta.”

“Din sammanställning, bror Erik, är mera träffande än du kanske själf anar. Fennomaner och läsare ha verkligen den inbördes likheten att hvar-dera i många fall äro blinde ifrare, men de söka åtminstone sanningen och äro inte ljumma anhängare af sin sak.”

“Går likheten så långt,” frågade Erik klipskt, “att fennomanien liksom läseriet i sitt läger räknar talrika qvinliga medlemmar?”

“Vänta du!” svarade Ros ovanligt muntert och ett skälmskt leende gick såsom en ljusglimt öfver det nu dubbelt intressanta ansigtet samt tillät en alldeles ny inblick i den unge mannens karakter, “vänta du, det der fordrar hämnd. Efter du så vill, skall jag införa dig i åtminstone *en* sällskapskrets med bestämd färg.”

“Bestående af idel fennomaner?” sporde Erik med komisk fruktan. “De taga kanske hufvudet af mig, arme svensk?”

“Säg hellre måhända — hjertat,” svarade vännen, “jag lofvar presentera dig i en liten krets af fennomanskor.”

“Hvad behagas?” utropade svensken, verkligen förvånad. “Fennomanskor! Huru se de ut?”

“Jo,” sade Ros, “de likna, såsom Runeberg säger: “ett smultron, vuxet i skuggan“. Men få se om de skola finna nåd inför dina i den vägen af för mycket ljus bortskända ögon, ty de svenska fruntimren äro i sanning de mest intagande qvinnor i världen...”

Här tystnade talaren och vände sig bort; en plötslig blekhet efterträdde det nyss ännu glada uttrycket i hans ansigte.

“Du vill föra mig i en krets af finska trollqvinnor, skalk!” utropade Erik skrattande, “du lägger ut en snara för mig, men jag säger med den svenske skalden:

«Den höge yngling sade

Ett ord och snaran brast.»

Jag är ju, enligt stadssqvallret, så godt som förlofvad, ehuru mig sjelf ohördan.“

“Med hvem?” utbrast Ros häftigt i det han dock fortfarande vände ansigtet åt sjön.

“Har ingen fara ännu,” ljöd Eriks svar, “bara prat, ingen sanning, det vet jag väl sjelf bäst. *Hon* vill säkert inte ha mig och jag förspörjer ingen lust att allaredan gifta mig.“

“Men hvem vore då den lyckliga?” frågade Ros åter.

“Den lyckliga?” utbrast Erik: “Javäl, så lycklig som skönhet och ett godt hufvud kunna göra en sjelffrädig trollslända till flicka — det är den rika arftagerskan, resenärskan, svärmerskan, tjuserskan, gud-vet-allt-hvadskan, och vore hon i Finland, säkert ockå fennomanskan, med få ord ingen annan, än min näpna kusin Jenny Bertram, med hvilken juvel ett välvilligt rykte . . . men kors hvad felas dig? Du är ju alldeles vitgrå i ansigtet, jag tror minsann att du är sjösjuk . . .“

“Jag tror, jag går i min koj,” muvlade Ros och nästan vacklade fram till kajutdörren.

“Den Jenny,” sade Erik förtretad för sig sjelf, “hon spelar mig då alltjemt något spratt, till och med sig sjelf ovetande. Nu blir just vid nämmandet af hennes namn den der kamraten sjösjuk. Fatal! Och jag som redan hade fått den kalla finnen halfvärmd. Det minsta jag räknade uppå var ett namngifvande af de förnämsta skönhetera i Helsingfors. Jag hoppas likväl att bara vi komma fram, jag ändå äfven utan katalog skall få rätt på någon del af herrligheten. Fennomanskor och “ett smultron, vuxet i

skuggan“ — ganska bra, men jag skall minsann göra allt mitt till att öfver de der finska smultronen utgjuta hela det briljanta solljuset af min stockholmska konversation. Det blir kanske rätt pikant till slut. Kypare, sodavatten och ett glas punsch!“

6.

En helsning från Finland.

Vi befinna oss åter i Stockholm. Tant Agatha och fröken Jenny sitta vid sitt morgonkaffe; då ringer postbudet och kammarjungfrun lemnar fram ett bref med utländsk poststämpel.

“Minsann, från Erik!“ sade Jenny, sedan hon brutit detsamma och flygtigt sett på stilen. “Vill tant höra på, så skall jag läsa upp hvad den gunstig herrn har att förmäla från Finland?“

“Men om der kanske förekomma några hemligheter . . . så . . .“

“Åhnej,“ svarade Jenny leende, “jag har inga hemligheter med kusin Erik, fast jag tycker bra om honom.“

Och hon uppläste följande skrifvelse.

Erik Stenrot till Jenny Bertram.

Helsingfors, 15 Juli 1864.

Min skälmska kusin!

I den förmodan att du ännu icke anträdt din “inkognito-resa“ sänder jag dig dessa rader, hvilka, jag hoppas det, skola finna tant och dig sittande i allsköns välbefinnande i er vackra våning vid Drottninggatan i det oförlikneliga Stockholm.

Ja, jag är nu i Finland och i dess glada hufvudstad Helsingfors, som är en vacker och pryddig stad med breda gator, stora torg och präktiga promenader

samt ett starkt tycke af ungdomlighet i hela sin fysiologi, hvilken icke kan förfela att göra intryck på hvarje, i synnerhet sjövägen ankommande, resande; men mera härom då jag åter befinner mig på hemlandets jord och, sittande i den bekväma gungstolen i edert så kallade hvardagsrum, kan kasta en lugn återblick på mina reseminnen, hvilka sannolikt skola bli ganska angenäma. Jag har också allaredan börjat föra en dagbok, för att ha en ledtråd för minnet då jag i framtiden någon gång vill återupplifva de mångfaldiga intryck min själ här rönt.

Såsom du vet reste jag hitöfver för att studera det "nya lifvet" i vårt gamla kära Finland. Dessa mina tillämnade studier ha blifvit inledda på ett ganska egendomligt sätt och jag befarar högeligen att de i många afseenden skola erbjuda stora luckor, medan åter vissa andra partier komma att intaga ett måhända alltför framstående rum.

Jag vet icke om det var dig bekant att vår gemensamme vän från de skotska högländerna, den intressante finnen Birger Ros, som någon tid vistats i Stockholm men icke kunde förmås att besöka tant Agatha och dig, var min reskamrat hit. Nåväl, han är lika originel som förut och jag har till och med trott mig märka att ett visst oförklarligt svårmod hvilar öfver hela hans väsende. Åtminstone äro hans kinder nu betydligt mera bleka än de voro bruna då vi tillsammans med honom gjorde våra bergvandringar i Skotland. Huru det nu än må vara, så spelar imellertid Ros en stor roll i den korta historien om de två veckor jag allaredan vistats i Helsingfors. Han, som åtnjuter mycket anseende härstädes, har presenterat mig för en mängd litterära notabiliteter och jag kunde ibland mina nya bekantskaper här anföra äfven i Sverge välklingande namn, men sparar äfven detta till framdeles och nämner blott att jag på mycket vänskaplig fot umgås såväl med flera framstående medlemmar af det svenskfinska intelligenspartiet, som ock ledarne af den stora

fennomanska falangen, hvilken med all makt sträfvar att arbeta sig upp till samhällets höjder. Detta partis gamle hjälte, den välbekante Johan Vilhelm Snellman, innehar också allaredan ett ganska högt embete; han är nämligen chef för finansväsendet i Finland, hvilket, i förbigående nämndt, lär vara i godt skick. Utom dessa nöjsamma men främst dock för mina studier nyttiga bekantskaper har jag att tacka vännen Ros äfven för några andra som äro alldeles förtjusande. Hvem kunde tro det "fattiga Finland" om sådana skatter! Du som har ett godt hufvud kan väl gissa att jag här menar de finska fruntimren. O, de äro hänförande! Och när de framsjunga sin i alla fall ganska korrekta svenska, låter det rätt pikant och man tror sig vara på sirenernas ö. Ja, nu kan jag förstå hvarföre hjälten Lemminkäinen i Kalevaladikten så länge qvardröjde på den af sköna ungmör bebodda ön, fångslad i deras krets liksom genom en trollmakt. Såsom du ser börjar jag redan göra mig hemmastadd i den finska folkpoesien, men så har jag också lärarinnor som icke allenast med ord, utan äfven med af inspiration strålande blickar för mig förklara det finska språkets skönheter. Du må le, men hvad jag säger är på sätt och vis bokstafflig sanning. Mig har nämligen vederfarits det gästvänlighetens ynnestbevis att erhålla tillträde till en klubb af — fennomanskor. Har du någonsin i Stockholm, Kjöbenhavn eller Kristiania hört talas om något sällskap af *fornnordiskor*, hvilka beslutit att vid sina sammankomster endast tala sitt lands ursprungliga folkspråk? I detta afseende har den finska bildade qvinnan ådagalagt större energi. I den klubb, jag omnämt, tala nämligen alla medlemmarne uteslutande blott finska med hvarandra*). Herrar äro ingalunda uteslutne från sällskapet, men jag för min del ger företräde åt de qvinliga medlemmarne. Jag skall

*) Faktiskt. Detta sällskap eger ännu i dag (1872) bestånd i Helsingfors.

försöka beskrifva mitt något komiska första inträde i denna krets af entusiastiska förtjusarinnor. Ros hade skämtvis lofvat införa mig i en krets af "fennomanskor", men jag tog honom på ordet och en vacker onsdags-afton begåfvo vi oss af till församlingslokalen. Jag fick vänta en liten stund i ett yttre rum, sedan åtföljde jag Ros till en väl upplyst, enkel salong der ett talrikt sällskap fruntimmer och herrar var församladt. De på finska muntert samtalande grupperna gåfvo, artigt besvarande mina helsningar, leende plats åt oss, der vi framträdde till ordföranden för qvällen, professorskan Z., för hvilken jag presenterades. Det var en fin och behaglig företeelse, den vackra professorskan. Hon höjde sin lilla, fennomanska presidentklubba, slog ett lätt slag på bordet och höll på finska språket ett litet tal af, såsom jag sedan fick veta, ungefär följande innehåll: "Som den för henne nyss presenterade herr Erik Stenrot ("Eero Kivijuuri" lät mitt fennomanska namn) önskade bli i sällskapet upptagen, men den ärade gästen från Sverge ännu icke var mäktig finska språket, så ville hon hemställa till medlemmarne, huruvida det icke för denna afton skulle tillåtas att i samtal med honom begagna sig af svenska språket; dock skulle detta medgifvande," tillade hon skälmskt, "endast gälla föreningens qvinliga medlemmar. Den som bifaller härtill upplyfte handen."

Ett allmänt bifallssorl följde och under muntert skratt upplyftes en mängd täcka händer rakt i höjden. Jag tror nästan, förlåt mig Jenny, att somliga unga damer voterade med båda händerna. Den intagande professorskan meddelade mig nu leende att herrarne derföre blifvit uteslutne från rättigheten att tala svenska, emedan fruntimren, åtminstone den ena qvällen ville allena få disponera öfver den välkomne svenske gästen.

Sådant var mitt inträde i den helsingforsska societeten.

Jag innesluter här några blad ur min dagbok, hvilka jag icke ens hunnit genomläsa. Ursäkta der-

före stilens vårdslöshet. Jag tror dagboken börjar med tredje dagen af min härvaro. Helsa tant och lef väl. Eder *Erik.*

P. S.

Aina Ros är ovilkorligen ett af de intelligentaste fruntimmer jag sett. Hon är utmärkt vacker och lika munter som hennes bror är allvarlig.

Jenny slutade läsningen af brevet, men gömde "dagboken" till lektyr för sin egen räkning.

"Men det är ju oförsvarligt, Jenny lilla," utbrast tant Agatha, "han talar ju bara om den der Ros och sina finskor i hela brevet. Har han då alldeles glömt bort dig? Men vänta bara, jag skall skrifva till honom en epistel, jag, och..."

"För all del, snälla tant, låt bli det," afbröt Jenny och försjönk såsom det tycktes i djupa tankar. Det var väl ändå något i det der brevet som smärtade den unga damen, men denna sinnesstämning räckte åtminstone till det yttre icke länge.

"Sade inte morbror Stråle i går att alla mina papper och vaxlarne äro i ordning?" frågade Jenny.

"Ja, kära du," sade den beskedliga tanten, "och vi kunna resa när som helst. Jag följer, vet du, denna gång riktigt gerna med."

"Nåväl tant, då resa vi i morgon," blef Jennys bestämda svar.

Tanten nickade tyst bifall; hon var van att följa sin kanske något nyckfulla, men i alla fall mycket älskvärda systerdotters vilja. — Innan hon gick till hvila framtog Jenny Eriks dagboksanteckningar och läste dem icke utan intresse. Vi meddela desamma våra läsare här straxt nedanför.

7.

Om fennomanskor och fennomaner.

(Dagboksanteckningar af en svensk.)

Helsingfors, 1 Juli kl. 12 på natten.

Hemkommen från min första fennomanska soirée försökte jag visserligen att genast gå till hvila, men detta var mig omöjligt. Jag har derföre beslutit att *arbeta*. Detta kommer väl kanske att i någon mån förvåna min värde bolagskamrat, filosofie och juris utriusque doktorn Birger Ros, men han blir säkerligen icke nyfiken af att få del af hvad jag författar. Medan han nu sitter i sitt eget rum, tänder jag en cigarr i afsigt att en stund promenera i salen och sedan jag lyckats samla och någorlunda ordna mina minnen anförtro desamma åt papperet. — Att företaga detta göromål just nu anser jag mig vara skyldig min vackra kusin Jenny, på hvilken jag icke tänkt hela qvällen och som ännu icke erhållit något bref af mig och icke heller erhåller ett sådant förr än jag blifvit förtrognare med lifvet i den finska hufvudstaden. Men hvem kan undra derpå, då man inom så kort tid blifvit bekant med så många jordiska englar, som i synnerhet fallet i qväll varit med mig. Då jag presenterades för de unga damerna nedböljade i ljufvligt klingande namnkaskader skönhetens välsignelse öfver mig: Hanna och Anna; Lilly, Inga och Ellen; Laura, Olga och kanske betydelsefullast af alla, ditt blida namn, Aina Ros.*). Glömd var i eder närhet min allvarliga föresats att söka bekämpa det finsk-finska partiets afvoghet mot det svenska elementet, en afvoghet som tydligt nog genomskimrade några af herrarnes ofta trumpna artighetsbetygelsér. Glömd var hvarje sådan föresats i qväll, ty tjusande var din sång, mörkögda österbottniska Inga, och mitt hjerta fylldes af nattviolsdoft, milda Hanna, vid din

*) Aina betyder på finska: alltid.

drömmande, tavastländska blick. Laura, ditt själfulla leende kom mig att glömma det finska klubbekrigets herrehat och din syster Ellen var som en treflig saga af Topelius, der lyckligtvis sluttillämpningen var bortglömd. Jag förlät Yrjö Koskinen*) hans senaste utfall mot "svenskheten", då du talade om Saimasjöns under, blåögda berätterska Anna, och ehuru jag blott flyktigt såg dig, blomma från Ladogas fjerran strand, svärmiskt smäktande Olga, så vacklade dock min tro att det sköna har sitt enda hemland i vester. Slutligen satte Kuopiotärnan Lilly kronan på ert finska omvändelseverk med mig, ty jag börjar få ganska förmånliga föreställningar om de kalevalitiska skönhetersnas behag. Men Aina Ros var dock den jag mest tänkte och ännu tänker uppå. — Se så, nu har jag ju varit rätt snäll emot kusin Jenny, ty jag ämnar sända henne denna kortfattade finska blomsterkatalog, och därför vill jag nu sofva de rättrådiges sömn. — Godnatt, Birger! Hvad skrifver du der i nattens tysta timme? Är det något nytt anslag emot "svenskheten", du finskhetens Orvar Odd?"

Den 3 Juli.

Jag har i svensk öfversättning läst hvad Ros skref natten till i går. Det är en vacker dikt, ett slags genmål på den finsk-finska professors något vilda utfall emot "svenskheten" i Finland, en sång, hvori författaren talar ett varmt och ädelt språk till den "svenske brodern". — En underlig man, min vän Ros: än en hänsynslös fennoman, än åter *meniska framför allt*. Jag börjar tro med honom sjelf att han är ett rof för en svårtbekämpad inre disharmoni, och jag ville nästan likna honom vid en fältherre som när han rustar sig att i spetsen för sin finska falang rusa åstad till kamp är grym att åse och höra, men som, när stridens timma slår och hans kamrater och soldater liksom *ex officio* sluta

*) Professor Georg Forsmans antagna finska namn.

visiret för att i blind yra "rida spärr", sjelf aftager hjälmen och visar ett anlete, hvare man läser sorg öfver den beklagansvärda brödrastriden, hvilken utföres med lika mycken öfverspändhet å fennomarnes, som lugn värdighet å de andra finnarnes sida.

Ros är bestämdt icke belåten med sig sjelf, sin ställning och verksamhet.

Den 4 Juli.

En sammansättning af motsatser är denne min vän Ros. I går afton kom han hem i vredesmod. Han hade bevistat en sammankomst i och för bildandet af ett bolag, som skulle grundlägga en större tidning på finska språket. Han tadelade i skarpa ordalag den ljumhet för det stora företaget som röjt sig på alla håll. Litterära bidrag utlofvades af nog många och till och med utan ersättningsanspråk, men aktieteckningen för att tillförsäkra en sådan folkorgan ett flerårigt bestånd och följaktligen den enda utsigten till verklig framgång, hade rönt ringa uppmuntran, såväl i landsorten som ock i Helsingfors. Hela den vackra planen måste således förfalla till hans stora ledsnad, ty Ros' ekonomiska omständigheter tillåta honom icke att af egna medel bestrida företagens alla kostnader, ehuru han dock tecknat sig för ett icke obetydligt antal aktier i det tillämnade bladet, så svårt detta än blef honom efter de utgifter hans vidsträckta resor erfordrat. — I dag åter, då min vän erhöill ett i mycket smickrande ordalag framställt anbud att öfvertaga redaktionen af den på finska utkommande officiella tidningen samt dervid löfte om "full frihet att ge bladet hvilken anda och riktning han ansåge mest gagnelig för landet" — afslog han med indignation denna honom erbjudna utväg att på dess eget språk få tala till hela det finska folket.

"Jag," utropade han, "en regeringens organ — nej, hellre vill jag reda mig en andlig graf och iakttaga en tvungen tystnad, ty politisk tystnad i detta öfvergångsskede är politisk död. — Men hellre det,

än lägga en hand vid verket att insöfva mitt folk i sjelfbedrägeriets villa!"

Och tidpunkten är verkligen lämplig till en utvidgad och betydelsefull publicistisk verksamhet i Finland, ty den preventiva censuren blir från år 1865 upphäfvden för tre år, eller intill nästa landtdag (1867) — ett försök ifrån regeringens (i Ryssland) sida att pröfva huru finnarne skola bära ett slags tryckfrihet, eller riktigare en åtminstone *lagligen icke godtyckligt*, såsom hittills, inskränkt yttranderätt. Nu skulle den modige mannen åtminstone *kunna* säga ett och annat sanningsord. Så mycket bittrare för Ros, att företaget med den stora, dagliga finska tidningen icke blifvit verklighet. Han lider i sanning mycket.

Den 6 Juli.

Victoria! Ros har segrat. Hans glödande entusiasiasm har förmått ett antal fosterlandsvänner, ifriga fennomaner för öfrigt, att grundlägga en finsk "tidskrift för litteratur och ekonomi". Det är åtminstone en lofvande början till en framdeles utvidgad publicistisk verksamhet i sannt fosterländsk anda. Ros skall upprätta programmet. Jag är verkligen bra nyfiken att få del deraf, ty jag är öfvertygad om att Ros denna gång skall lyckas öfvervinna all ensidighet och se sakerna i stort.

Den 10 Juli.

Ros' program till den nya finska tidskriften har blifvit förkastadt, emedan han vägrade att derur stryka följande ord:

"Vi skola öfvertyga våra svenska talande landsmän derom att äfven deras finska bröder hysa ett lefvande deltagande för tidens högsta frågor och att de äro och känna sig fullt ut värdige att hand i hand och i förbund med svensk-finnarne arbeta för det gemensamma fäderneslandets bästa. Vi inse fullkomligt nödvändigheten deraf att sjelfva hufvudmassan af folket bör förena med sig den i landet förhanden

varande svenska bildningens krafter, för att med framgång kunna verka för fosterlandets sanna väl. All ensidig parti-hätskhet vare derföre bannlyst ur våra spalter i det vi i det *eniga* Finlands namn höja det sanna framåtskridandets banér.“

Ultrafennomanerne lära ha sjudit af raseri öfver uttrycken “de svenska bröderne“ och “förbundet“ med dem, äfvensom “nödvändigheten att med sig förena den svenska bildningens krafter“. Mycket bittra ord ha blifvit fällda emot Ros, som likväl icke drog sig tillbaka från aktieteckningen, men väl utträdde ur organisationskomitén. — Vi tillbragte aftonen hos hans syster, som är lärarinna vid ett här inrättadt barnhem för flickor samt jemte föreståndarinnan bor invid den enkla, men rymliga lokalen. Hvad som isynnerhet tycktes ha sårat Ros var ett tal som en af hans hemliga afundsmän hållit vid bolagsstämman och hvarvid han med bitterhet utpekade Ros såsom en “affälling från den goda saken“, tilläggande med oblygt hån: “och denne man som i sitt så kallade program uttalat så svenskvänliga åsikter har dock en gång i sin hädangångne faders, den äkta patriotens hand, vid dennes död till och med aflagt en helig ed att aldrig taga till äkta dottern af ett främmande folk! Och hvad är det väl som han nu föreslår oss att göra, då han vill att vi skola förmäla vår finska sak med svenskarnes i landet?“ — Jag medger att den ed Birger afgaf åt sin döende fader, denne fader som i sitt slag lär ha varit en riktig finsk Cato, var en öfvervilning, men det är i alla fall skändligt att på detta sätt bli påmind om ett löfte, som det nästan var omöjligt att vägra och hvilket sannolikt aldrig i bokstaflig mening torde komma att sättas på prof. — Aina var förtjusande i sin milda vänlighet mot den djupt kränkte brodern och jag försökte skämta öfver det der löftet, men detta tycktes blott, eget nog, öka Ros' dystra sinnesstämning. Jag upphörde derföre i tid dermed,

isynnerhet som Birger vid vår vänskap besvor mig att icke vidare tala om hela saken.

Den 12 Juli.

Vi, det vill säga Birger, hans syster och jag, ha beslutit att för en tid lemna Helsingfors och aflägga ett besök på Ros' egendom i östra Finland, der dessutom affärer påkalla hans närvaro. Vi afresa i morgon och taga, för att förströ molnen på Birgers panna, den stora omvägen öfver Tavastehus och St Michel till Nyslott, samt derifrån öfver den berömda Pungaharjuåsen till Imatra vattenfall, i närheten hvaraf Ros' egendom, Muistola ("Minnets hem"), är belägen. Sålunda får jag se ett godt stycke Finland och det i det angenämaste sällskap jag kunnat önska mig. Vår resa till Muistola torde komma att upptaga tre à fyra veckor. I September återkomma vi till Helsingfors... och sedan?

Här sluta Erik Stenrots "dagboksanteckningar" och som nu alla våra bekanta begifvit sig på resor, följa äfven vi deras exempel.

8.

Ödemarkens lif.

Vår berättelse tvingar oss att lemna det vackra Stockholm och äfven dess ännu blott halfvuxna kusin ibland nordens hufvudstäder, det glada Helsingfors. I stället för salongslif i glacéhandskar, musikaliska aftonunderhållningar samt folkhvimlet i Stockholms Strömparterr och Helsingfors' esplanad, bjuda vi läsaren på raka motsatsen af allt detta. Dit vi föra honom, der

skina nu väl sol och måne också och måhända till och med i ännu renare majestät än öfver de stora städernas prunkande palatser och bullersamma gator, men ehuru der är lif och rörelse, äfven der, så har dock icke människans vilja framkallat dessa tillvarons yttringar, utan krafter, hvilkas anor gå ännu längre tillbaka i tiden, än de öfver sin paradisiska härkomst så stolta adamiternas. I ödemarkens verld, der de ännu otyglade naturkrafterna ha sin fria tummelplats och lefva sitt oförfalskade lif, i denna hemlighetsfulla verld gripes vandrarens bröst till en början af ensamhetens ängslande inflytande, ty han fattar blott dunkelt elementernas ursprungliga och allvarliga språk, detta naturens urspråk som i otaliga dialekter bär ett vittnesbörd om samma skapares allmakt, ur hvars outgrundliga väsende äfven människan framgått, hon, hvars planer och verk blott äro stora då de mätas med hennes egen uppfattnings måttstock. Vill du stanna här i denna underbara ensamhet, vänlige läsare, lära dig förstå skogsverldens rika mångfald och uppbygga din själ vid dess högtidliga lofsång öfver alltings upphof? Eller bäfvar du för ensamheten och tystnaden rundtomkring dig? Du förstår ännu icke deras betydelsefulla språk och därför bleknar du vid tanken på ett sådant eremitlif, såsom du kallar det på ditt människospråk.

Nåväl, jag vill visa dig en annan taffla ur naturens stora lif; kom, följ mig till den brusande forsens brädd. Bäfvar icke din själ tillbaka för denna dialekt af naturens eviga tungomål? Fruktar du icke det oafbrutna dånets tordöns ljud?

Här står du vid fallets fot, höj din blick och skåda upp till detsamma. Framför dig upprullas en taffla af det naturkrafternas väldiga gladiatorspel som kallas Imatra. Från de trotsiga klipporna återstudsa de i yrande fart framrusande jätteböljorna med krossade, skumomhöljda pannor — en storartad kamp, evigt förnyad med outtröttliga krafter, ty det är sann natur, ett ståtligt stycke gudaverk i denna skapelse.

För dem af våra läsare som icke sjelfve sett denna, onekligen den största fors i Europa, må följande tjena såsom ett slags beskrifning. Den stora Wuoksenelfven, genom hvilken Saimas vattensystem uttömmar sig i Ladoga, sammantränges ungefär en half mil från sitt utflöde ur förstnämnda sjö emellan höga klippväggar och bildar i den genom graniten sprängda, smala rännan en fors, hvars vattenmassor med åsklikt dån i en enda lavin af nedstörtande skum med otrolig hastighet och vittnande om en oerhörd kraft ila att uppnå ett rymligare becken. Stället är beläget ungefär sex mil ifrån staden Wiborg i sydöstra Finland samt i en ödlig, vid elfstränderna romantisk trakt. Forsens hela längd torde vara trehundra famnar och fallets höjd ungefär sextio fot. För att rätt förstå detta naturskådespel måste man se det flera gånger. Det första intrycket är ganska egendomligt. För den från forsens fot uppåt det långa skumbandet blickande åskådaren förefaller det i början som stode hela denna massa alldeles stilla, och först sedan ögat en stund vant sig vid den imposanta synen urskiljer detsamma den hastiga rörelsen framåt i de bokstafvigen öfver hvarandra störtande och liksom sig sjelfva uppsväljande vattenhvirflarne. Ett moln af fina vattendunster sväfvat öfver det i sina granitfjettrar vildt rytande elementet och solens strålar bryta sig i alla regnbågens färger i de genomskinliga, af och till böljande dunstmolnen. När månen en klar Augustinatt kastar sitt trollesken öfver Imatra, då är det som skulle vidunderliga luftgestalter sväfvat öfver detta dånande kaos, än kommande den hänförde åskådaren alldeles nära och liksom erbjudande honom ett famntag med löfte om evig ro dernere i det evigt oroliga djupet, än hastigt vikande tillbaka liksom vid människans åsyn uppskrämde elementarandar eller måhända flyende skuggor af de olycklige som i Imatra sökt och funnit sin graf, men hvilkas själar dock ingen ro hafva, änskönt deras kroppsliga hyddor krossats. Tid efter

annan tyckes forsen fordra en sådan tribut af den öfriga världen och sägner om sorgliga tilldragelser af denna art äro mycket gängse i trakten. — Icke allenast talrika resande från hela Finland utan äfven från S:t Petersburg samt andra utländingar besöka om sommarn Imatra. hvarest vid tidpunkten för vår berättelse ett godt hotel var inrättadt. Men industrien hade icke då ännu, hvilket numera är händelsen, här uppfört fabriker af hvarjehanda slag. Då var Imatra ännu blott målet för skådelystne resandes och naturbeundrares besök.

Det är till detta "berömda ställe" vi nu fört läsaren och läsarinna. Det är förmiddag och få eller inga besökande tyckas ännu ha anländt den dagen. Osedda, såsom författare och läsare städse äro för de i en berättelse uppträdande personerna, gå vi framåt och, se der, vi mötas snart af en blid företeelse i det vilda fallets omedelbara grannskap. Behagfullt lutad emot ett klippblock står ensam en ungdomlig qvinnogestalt, försänkt i betraktande af forsens nedvältande vattenlavin. Jag ser, sköna ungmö, att ditt hulda anlete förklaras i stum beundran och att din blick med ett otolkbart uttryck i sin varma glans följer de brådstörtande hviflarnes dun-drande tåg framåt. Jag ser att din själ tjusas af hvad dina sinnen förnimma, och forsens språk tror du dig förstå bättre än den ensliga skogens sus. Här fattar dig naturens storhet omedelbart, utan att din tanke först väckes, du är öfverväldigad, sköna betrakterska, — hela din själ har samlat sig i ditt öga och du bildar, tillsammans med den skummande forsen, en herrlig tafla för min inre syn: behagen, beundrande den otämjda naturkraften. I ett målningsgalleri skulle jag måhända kalla denna bild "Gracen och titanen", men här måste jag sanningsenligt nämna den vackra betrakterskan vid hennes menniskonamn, ty det är — Jenny Bertram vid Imatra fall.

Ja, så långt hade de kommit på sin nu förverkligade "inkognito-resa", och tant Ägatha satt på en

klippställ icke långt ifrån det ställe der vi sett skön Jenny stå. Tanten tycktes vilja mera med örat än ögat egna sig åt njutningen af det vilda skådespelets storhet, som åstadkom en för henne alltför stark nervskakning. Hennes hufvud svindlade då hon blickade ned i hvirflarne, hade hon sagt, och den goda damen hade ganska rätt i hvad hon sade, ty detsamma har hänt och händer mera än en af de talrika Imatra-besökande.

9.

Inkognito resande.

Jenny och tant Agatha hade anländt till trakten för ungefär en vecka sedan. De bodde icke på hotellet utan en half mil derifrån på den andra, östra sidan af elfven, der de, för den återstående delen af sommaren, genom den artige hotelvärdens bemedling, åt sig förhyrt det vid forsens början belägna, af sin egare nu icke bebodda, vackra landstället Ojala. Härifrån företogo de dagligen promenader utmed forsens östra sida, men i dag hade de beslutit sig för en utflykt till den vestra, "paviljongsidan" af Imatra, som i allmänhet erbjuder en mera storartad vy af forsens. Våra damer hade passerat Wuoksen vid Siitola färja och derifrån, under många suckar från tant Agathas sida, medelst infödingarnes i trakten vanliga fortskaffningsmedel, en tvåhjulig kärra förspänd med en häst, begifvit sig till fallet, der de hade för afsigt att tillbringa hela dagen. Värden på hotellet, hvilken i yngre år varit kammartjenare hos en grefve, var själfva artigheten personifierad, ty han ansåg damerna på "Ojala", hvilka icke kunnat ditflytta utan att väcka ett visst uppseende i den aflägsna landsorten, för "ett mycket förnämt folk". Han var

svensk till börden och bibehöll "midt i bondlandet" sitt svenska uttal. För öfrigt respekterade han på det högsta herrskapets "inkognition" ehuru han inom sig beklagade detta förhållande, ty han visste af erfarenhet att äfven de förnäma då kunna lefva mera "oskinneradt". Hvarföre de svenska fruntimren just hyrt Ojala, kunde han icke få reda uppå, trots alla sina diplomatiska frågor, och han kom slutligen för sig sjelf till den slutsatsen att antingen var unga fröken "aldeles tokig i vattenfall", eller ock hade han fått i sitt grannskap ett ganska hemlighetsfullt herrskap, måhända polska flyktingar, fast de talade så bra svenska. Det var under den polska upprensningens sista dödsryckningar. Kanske att mannen, den polske greffen, stupat och familjen, ty att "frun" var svenska det var han säker på, återvände nu till Sverige. "Ja, ja," så tänkte herr Pettersson, "dom ä' allt polska "emigramanter", det börjar jag nu sätta all tro till. Och länsmannens frågor i går, hvad kunde de väl betyda? Men jag är sjelf svensk och dom är förnämt folk; jag vill inte förråda dom, men jag skall vid middagen ge dom en fin vink om saken. Imellertid skall jag gå åstad och säga till att bordet är serveradt." Och herr Pettersson gjorde så.

En kort stund derefter syntes tant Agatha och Jenny långsamt promenerande komma genom "parken", såsom en liten inhägnad skogsdunge invid "hotel-paviljongen" benämndes. Vid middagen, som var ganska smakligt anrättad, passade herr Pettersson sjelf upp. Till hans synnerliga belåtenhet sade herrskapet till om en butelj godt, lätt vin. En viss fruktan deröfver att "den goda middagen eftersom det var bara fruntimmer" skulle aflöpa utan vin, på hvilken artikel vår värd förtjenade mera än på den feta laxforell, den kycklingsstek och de delikata hallonen som serverades, hade ett ögonblick uppfyllt hans ganymedessjäl med oro och det verkligen mera för det goda skenets skull än förtjenstens. Nu var dock allt såsom det skulle vara och icke utan en smått

löjlig högtidlighet ställde herr Pettersson fram en butelj "Chateau Yquem", det fina, doftande franska vinet. Med en åtbörd af oefterhärmligt behag och en enkel artighet som icke tillät någon misstyding frågade vår lilla fröken om icke deras snälle herr "kommissionär", så kallade Jenny alltid hotelvärden, ville göra dem nöjet att sjelf smaka ett glas af det ypperliga vinet. Pettersson, smickrad af kommissionärstiteln, hvilken han gaf utsträckning af "kommisarie", blef hänförd af det nedlåtande anbudet. "Alldeles som salig grefven gjorde på resor," tänkte före detta kammartjenaren och hans hjerta svälde af välvilja för "gentila" middagsgäster. "Nu eller aldrig skall jag säga dom allt", mumlade han för sig sjelf i det han ställde det gröna, slipade vinglasets på kanten af bordet. Jenny slog leende uti af den doftande, ljusgula drufsäften. Fruntimren drucko vänligt herr Pettersson till och denne smakade med välbehag på vinet, samt ställde glasets blygsamt långt bort vid bordsändan.

"Viktiga nyheter från Polen," började vår Imatradiplomat, "det står i tidningarne att "insurschanterne" förlorat en stor batalj."

Damerna utbytte en blick sinsemellan, men ehuru de befunno sig så nära ryska gränsen, kunde den frimodiga Jenny dock icke underlåta att yttra: "Staccars Polen!"

"Herre min Gud!" utropade Pettersson, "om jag på något sätt sårat, så var det emot min vilja, men se det är så att, att om deras nåder ha slägtingar der i landet, så..."

"Hvad då?" frågade den yngre af damerna nyfiket.

"Så då, då," stammade hotelvärden, "se våran länsman..."

"Hvad då?" upprepade Jenny sin fråga med en min af komiskt allvar, ty hon började nästan ana hvad det gällde.

“Herre Gud i himmelen!” utropade nu den olycklige värden, som genom den öppna dörren hade fri utsigt åt gården, “när man talar om den onde är han inte långt borta, der kommer han nu i egen person!” Och med en rörelse snabbare än vi kunna omtala densamma skyndade han fram till Jenny och hviskade: “Varen lugna, jag skall försöka att arranschera allt till det bästa.” Han ilade ut.

Nu sågo tanten och vår vackra, käcka hjeltinna något förvånade på hvarandra.

“Det måtte vara något löjligt missförstånd i det här,” utbrast Jenny och försökte skratta.

“Blott vi inte få något att skaffa med den rysliga ryska polisen?” hviskade tant Agatha, “ack barn, barn, nu ser du huru det gårtill i Finland.”

“Ännu har då ingenting händt, som kunde vara oroväckande,” sade Jenny med återvunnen fattning. “Se så, der ha vi dem, var blott lugn, tant lilla, och låt mig föra ordet.”

Dörren, som värden stängt igen efter sig, uppläts och med bondaktig vigtighet i sina åtbörder inträdde en herreman med rödblommiga kinder och plirande ögon. Han var iklädd ett slags uniformsrock och på hans mössa, hvilken han icke aftog förr än han gjort några steg inåt rummet, glänste en kokard. Det var länsmannen; han åtföljdes af Pettersson. Den höge funktionären bevärdigade de närvarande fruntimren till en början icke ens med en blick utan aftog långsamt sin mössa och läggande den på ett sidobord, så att den ofvannämnda kokarden var fullt synlig, tilltalade han värden. Han kom härvid att vända damerna ryggen. Troligen ansåg han detta sätt att uppträda fullt enligt med sin tjenstemannavärdighet.

“Pettersson,” frågade länsmannen i nedlåtande ton, “är här mycket resande i dag?”

“Endast några få,” svarade denne, “men annars har det varit mycket besök i år.”

“Jag tror vi taga våra sjalar och sätta oss i lilla paviljongen,” sade Jenny.

Damerna stego upp, hvilket föranledde länsmannen att något tvärt vända sig om. Jenny hjälpte tanten med sjalen och de togo några steg åt dörren.

“Vi önska dricka kaffe i lilla paviljongen der- nere,” sade Jenny, med en lätt helsning, till Pettersson. Denne bugade sig. Länsmannen, som, trots sin påtagna myndiga uppsyn, blifvit något förlägen för den värdighet i hållning och skick, som damerna ådagalade, uraktlät att helsa, och förargad öfver sitt eget oskickliga beteende, öfvergick han med en hos obildade men egenkära personer ofta inträffande vändning från tafatt förlägenhet till framfusig påflugenhets; de tro väl detta höra till goda ton.

“Herrskapet är från utlandet, tror jag?” sade han, helsande med löjlig nedlåtenhet. “Nå, hvad tycks om Imatra? Vacker utsigt här, inte sannt och...”

“God middag!” svarade Jenny alldeles allvarsam, neg mycket djupt och hoppade lätt och graciös som en gazell genom dörren, i det hon sände den förbluffade länsmannen en blick, så full af återhållen skrattlust att denne, alldeles förvirrad af dess uttryck, knappast märkte att äfven den äldre damen med en stum, afmätt helsning lemnade rummet. —

Sedan Jenny och tant Agatha intagit sitt kaffe och under till större delen stillatigande beundran egnat den herrliga forsen ännu någon timme, tänkte de omsider uppå att anträda hemfärden. De begåfvo sig alltså upp till hotellet, der de möttes af en öfverraskning, hvars art och natur vi dock först meddela i ett följande kapitel.

10

En "administrativ tjänsteman".

"Fördömd liten satunge!" hade den värde läns-
mannen förargad utbrustit då han såg att fruntimren
så der utan vidare krus lemnat salongen, och han
gjorde min af att följa efter.

"En himmelsk sötunge, ville väl bror säga,"
inföll Pettersson i det han framräckte den kokard-
prydda uniformsmössan.

"Ja, f—dt vacker är hon, den yngre menar
jag", brummade länsmannen, tog mössan och lade
den åter på bordet samt fortfor sedan, lugnande sig:

"Jaså, det der är nu de omtalade utländskorna,
Hm, hm, vi administrativa tjänstemän böra ha reda
på allt som försiggår i vårt distrikt, men, Pettersson,
gif mig imellertid en butelj bäijerskt, det är f—dt
varmt i dag."

Värden skyndade efter ölet. Under tiden kastade
länsmannen en forskande blick på middagsbordet.

"Tre vinglas," mumlade han, "hå, hå, det börjar
se besynnerligt ut. Kanske att någon smugit sig ut
genom fönstret? Den der saken tål en liten under-
sökning. Jag skulle just nu behöfva någon sådan
der affär för att visa hvad jag är för en karl."

Pettersson inkom och serverade ölet. Efter en
grundlig styrkedryck vände sig länsmannen till honom
och sporde:

"Nå, hvar är den tredje i sällskapet?"

"Den tredje i sällskapet?" sade hotelvärden för-
vånad, "dom äro bara två fruntimmer, det jag vet."

"Men det tredje vinglaset, hvarom vittnar det?"
återtog kronans man i sträng ton. "Sätt sig inte i
omständigheter, Pettersson."

Hotelvärden bleknade något och ville svara, men
länsmannen fortfor:

"Jag är din vän, Pettersson, men det säger jag dig på förhand att vi administrativa tjänstemän ha föga anseende till personen när det gäller för staten viktiga frågor, och all vänskap tiger då. Hvar är den person, som druckit ur det tredje glaset?" Och länsmannen pekade med en storingvisitors uppsyn på det vid ena bordsändan stående till hälften urdruckna vinglasat.

"Det tredje vinglasat," sade nu den åter lugnade värden med komisk förlägenhet, "det tredje glaset, bror Smilander, var för mig."

"Hvasa," utbrast länsmannen, "för dig? Det tror jag inte. Jag befaller dig i lagens namn att du lyder lagens befallning denna gång — eljest är jag tvungen att gå helt annorlunda tillväga."

Med möda lyckades det Pettersson, som tillika på intet vis ville förråda sina egna tankar om fruntimren, att öfvertyga den i sina förhoppningar något svikne tjänstemannen om sannfärdigheten af sin omständliga berättelse rörande den af fruntimren honom visade artigheten. Smilander drack ur sitt öl och mumlade halfhögt: "Att bjuda en värdshusvärd på vin — är simpelt, eller också är det ren beräkning för att ha en vän i viken. Men jag uppoffrar Pettersson om jag blott kunde göra något af den här historien, någonting som å högre ort ådagalade min tjensteifver och mitt nit. Hm, om det varit mig de inviterat, då kunde jag inte säga någonting om saken, ty jag har alltid haft god tur hos fruntimmer, de må nu vara födda här eller der — men att såder "göra sig grön", han tänkte härvid på de gröna vinglasen, "för en värdshusvärd bebådar någonting helt annat."

Som han imellertid icke ville låta sin i eget tycke qvicka ordlek gå förlorad, vände han sig, redan på förhand skrattande, i det han pekade på de gröna glasen, till värden och sade: "Jaså de der fruntimren "göra sig gröna" för dig?"

Pettersson blef åter smått ängslig, men länsman-
nen märkte det icke, ty han fortsatte sin tanke-
gång högt:

“Ja, ser du, det hade varit en annan sak om
de bett mig göra sig sällskap, jag är fruntimmers-
karl, jag, och alla flickor ä' galna i mig, Pettersson,
och det är inte att undra öfver heller, — tretio år,
god inkomst, hyggelig karl, hvasa?”

“Nej, gu'bevars,” svarade den andre förbindligt,
“bror är allt en helt “donschuant“ karl, ska' jag säga.”

“Åh ja, när man så vill,” återtog länsman-
nen och kråmade sig sjelfbelåtet. “Men när ämna de sig
hem igen? De bo ju på Ojala?”

“De ha till i qväll beställt min häst och “trilla“,
skyndade sig Pettersson att svara.

“Jag har lust,” sade herr Smilander, “att göra
en visit hos dem. Ganska täck varelse, den yngre.
Nå, Pettersson, hvad heter din skönhet?”

“Den äldre damen heter Stråle,” svarade den
sålunda tillfrågade, “och den yngre är väl hennes
fröken dotter, kan jag förstå.”

“Ingen titel?”

“För mig uppgåfvo de ingen titel — rätt och
slätt Stråle.”

“Adligt namn kantänka,” återtog länsman-
nen, “men det kan finnas ganska vanliga “strålar“ också,
till exempel dina strål-likörer, bror Pettersson.” Och
Smilander skrattade godt åt sin ordlek numro två
och herr Petterson ansåg för sin pligt att skratta
med “höga öfverheten“.

“Får det kanske lof att vara en sådander “van-
lig“?” frågade han inställsamt.

“Qvickt sällskap skärper vettet,” utbrast Smi-
lander, “tag hit då en “stråle“, så skall jag dricka
fröken Stråles skål.”

Sedan det ljudliga skrattet, som följde på denna
tredje upplaga af de smilanderska qvickheterna, lagt
sig samt likören förtärts, tog länsman-
nen afsked

i det han tillade: "Helsa de utländska damerna och säg att jag i morgon gör min visit på Ojala. Adjö."

"Dunt," mumlade Pettersson efter den bortåkande, "att jag skulle nämna Ojala-herrskapets namn, då dom äntligen vill vara "inkognischerade"! Men hvad skulle jag göra? Emellertid vill jag inte omtala det för andra frågare härnäst, ty inte behöfver jag ju känna till det. Men se, minsann, der kommer en vagn med resande," — och han skyndade att emottaga de nya gästerna.

11.

Öfverraskningar.

Då tant Agatha och den älskvärda fröken Jenny i akt och mening att anträda hemfärden nalkades hotel-paviljongen, hade det nyss anlända resällskapet, som bestod af två herrar och ett fruntimmer, redan hunnit göra sig hemmastadt i salongen. Fruntimret och den ene af herrarne tycktes vara gamla goda bekanta med värden på stället och de helsningar som blifvit utbytte å ömse sidor hade varit ganska vänskapliga. Derefter hade den ene af herrarne och Pettersson dragit sig tillbaka för att, såsom den resande sagt, likså godt först som sist tala om affärer:

Då tanten och Jenny inträdde, voro derföre endast två af de nya gästerna i salongen och dessa tycktes vara i begrepp att företaga en promenad för att bese fallet. Kavaljeren, som stod med ryggen åt dörren, yttrade just i detta ögonblick till den unga damen, ty ung och vacker var hon, det kunde Jenny genast se: "Jag har oakadt det mäktigt manande dånet

inte ens kastat en blick genom fönstren och jag skall helt och hållet underkasta mig fröken Ainas anordningar. Skall jag nu kanske binda en duk för ögonen?"

"Det skall jag göra," klingade en munter stämma och Jenny sprang behändigt fram samt betäckte bakifrån med sina små händer den talandes ögon. Tant Agatha stod mållös af förvåning öfver den oerhörda frihet hennes ystra systerdotter tagit sig emot en främmande mansperson och den unga finskan, ty läsaren har väl gissat att det är Aina Ros, tog först ovilkorligen ett steg tillbaka, men hennes förvirring gaf snart rum för en skälmsk känsla af sympati och i det hon vexplade en tyst helsning med den leende Jenny sade hon:

"Gissa, herr Stenrot, gissa hvem det är; jag nästan anar det."

"Vid alla himmelens makter, jag befinner mig i trolleriets hemland! — Jenny, vackra, tokiga, snälla Jenny, — det kan inte vara någon annan än du!" utropade vår vän Erik alldeles "forbused" af öfverraskning. "Men huru i himmelens namn befinner du dig här? Och," — han hade nu fått ögonen fria, — "hvad ser jag? Tant Agatha också! Jo, det var en nätt sommartur, det här!"

Men ingen hörde på honom, icke ens tant Agatha, som nedsjunkit på en stol och med händerna i kors på sitt bröst blott yttrade de orden: "Erik — alltså det var Erik; nå då var det inte så farligt." Ur Aina Ros' vackra öga föll i all hemlighet en hastig blick på Erik. Kanske hon ville utleta hvilket intryck den mångomtalade Stockholms-kusinens plötsliga uppträdande gjort på hennes artige reskamrat och hittills oinskränkt hängifne riddare. Emellertid vände sig Jenny till den unga finskan och sade:

"Förlåt, fröken Aina — men min kusin har ju redan presenterat mig såsom den tokiga Jenny? Fröken Aina Ros — inte så? Min tant, fröken Stråle."

“Jaså,” tog nu Erik, som i någon mån hemtat sig från sin förvåning, till ordet, “jaså, all vidare presentation är onödig — ja, det liknar verkligen Jenny. Se, sådan är hon; har jag kanske sagt för mycket, fröken Aina? Men låt mig nu riktigt helsa på er. Goddag, snälla tant och välkommen till Finland,” han kysste den vänliga damen på hand och fortfor sedan: “goddag äfven du, putslustiga yrhätta. Alltså, detta var målet för den hemlighetsfulla inkognitoressan?”

“Ja, käre Erik,” sade Jenny och räckte honom sin hand, “sådana turer gör man utan resehandbok.”

Erik rodnade vid denna anspelning på hans egenskap af Jennys vanliga resekavaljer, men han kunde dock icke bli förargad på den vackra kusinen såder vid det första återseendet. Medan de två damerna gjorde hvarandras bekantskap medelst det slags frimureri, som i dylika fall är egendomligt för unga flickor, vände han sig derföre till tanten med en fråga huru allt detta gått till?

“Jenny gaf sig ingen ro förr än äfven hon skulle komma till Finland,” blef svaret, “och, gode Erik, du får allt höra ännu besynnerligare saker och ting om och när allt sker såsom Jenny planerat, — men det är ju sannt, jag får inte squallra ur skolan.”

Jenny, som kanske befarade att tanten under inflytande af den första öfverraskningen skulle göra Erik några alltför förtroliga meddelanden, gaf dock snart samtalet en mera allmän riktning.

Nu återkom Ros, som af hotelvärden fått veta att till trakten anländt två förnäma damer från Sverge, äfvensom att den äldre af dem bar namnet Stråle. Blott med möda hade han kunnat dölja sin öfverraskning och sinnesrörelse då han derjemte af den meddelsamme värden erfor att dessa damer nu befunno sig inne i salongen och att de sannolikt sammanträffat med hans resällskap. Då han inträdde var han visserligen något blek, men till det yttre lugn, och han helsade nästan hjertligt på tant Agatha i

det han påminnte henne derom, att då de sist togo afsked af hvarandra, hade detta skett vid brädden af ett litet vattenfall i Skotland och nu egde deras alldeles oförmodade återseende rum vid dånet af en fors i hans undangömda hemland.

Mötet mellan Jenny och Ros var af helt annan art; det vittnade väl icke om ömsesidig förlägenhet, de voro ju båda för stortänkta att behöfva bli "förlägna" för sina känslor, men der låg ändock ett visst tvång öfver dem. Det var liksom hade de frågat hvarandra: och hvad skall nu hända? I Jennys blick låg dock mera förtröstan än oro, medan Birger, så godt han kunde, sökte dölja sin inre rörelse. Det skulle ha gifvit de tre öfriga personerna i det lilla sällskapet mycket att tänka på, detta sätt att helsa på hvarandra, om de fått rådrom dertill, men tant Agatha som småningom började "finna sig i situationen" afbröt alla hitåt lutande betraktelser genom att vända sitt tal direkte till den ena af de icke handlande utan fastmera lidande personerna.

"Jenny, min skatt, betänk huru egendomligt! Då vi sist råkade herr Ros var det vid ett vattenfall och nu träffas vi åter vid ett sådant!"

"Ganska egendomligt," ljöd Jennys svar i nästan hviskande ton.

"Mår du illa, Jenny lilla?" frågade nu tanten oroligt. "Kanske det evinnerliga bullret angripit dina nerver?"

"Åh nej," skyndade Jenny att svara och försökte att le, "men härinne är så varmt."

Nu kom Ros den stackars Jenny till hjälp.

"Skola vi inte bese fallet?" inföll han, "Erik börjar väl bli otålig?"

"Hm," svarade denne nästan torrt, "min förvåning öfver tants och Jennys härvaro har gjort att jag nästan glömt bort hela Imatra."

"Derom borde du dock alltjemt påminnas af dånet," sade Jenny, och tillade i det hon gick förbi honom: "Snälle Erik, spela inte längre förvånad."

“Spela?” mumlade Erik. “Det är fullaste allvaret.”

“Men din förvåning är plågsam för mig,” återtog Jenny i samma ton som förut.

“Den är,” sade Erik bitande, “ett kapitel i resehandboken.”

“Tack, kusin Erik, det der skall jag inte glömma,” hviskade Jenny, “men det är oartigt mot fröken Ros att stå här och hviska.” Erik rodnade tvärt emot sin vilja, men Jenny skyndade till sin nya bekantskaps sida.

Emellertid hade sällskapet brutit upp. Ros bjöd sin arm åt tant Agatha. Aina och Jenny ilade förut och Erik såg sig tvungen att följa efter, men inom sig erkände han att hans sinnesstämning ingalunda var den lämpligaste för att riktigt uppfatta och kunna njuta ett storartadt naturskådespel. — Hvarföre hade hon rest efter honom? Och huru listigt hade hon icke vetat att passa på hans ankomst till Imatra! Erik kom nu ihog att han i sina dagboksanteckningar talat om denna resa. Var hon svartsjuk? tänkte den egenkäre unge mannen. Detta var visserligen smickrande för hans fåfänga, men ändock fatalt, mycket fatalt, ty Aina Ros var i hans tycke såväl vackrare, som ock behagligare och mildare, än den sjelffrådiga Jenny. Och det åtlöje sedan, för hvilket han utsattes genom detta sin kusins uppförande! Han såg redan i andanom den muntre skådespelaren X. på Hasselbacken för vännerna derborta skildra “den ertappade fästmannens öden”. Olidligt att tänka på! Det gör oss verkligen ondt om den stackars Erik att han skulle befinna sig i en så olycklig sinnesstämning första gången han besökte det berömda Imatra och det i Ainas sällskap. Ja, det är så mycket förargligare som han, enligt sin egen tanke, icke allenast blifvit “näsledd af sin kusin” — utan till på köpet: hvad skulle Aina Ros och hennes bror tänka om denna historia? Det såg ju minsann ut som om han verkligen varit en förlupen fästman. Det var fatalt, mycket fatalt i den — af sin egenkärlek missledde Eriks tycke.

12.

Vid Imatra.

Vid åsynen af den stora naturföreteelsen slets det oaktadt en flik ur det täckelse af moln, som höljde Eriks sinne. Den i början likgiltiga blicken öfvergick, honom sjelf ovetande, i en beundrande åskådning af det imposanta fallet, och i samma mon som de yrande skumhvirflarne i bestämdare konturer framträdde för hans på deras vilda lek riktade öga, veko det inbillade bryderiets töcken från hans för allt skönt och stort mottagliga själ, och den herrliga taflan framför honom uppfyllde med sitt majestät hela hans väsende. Hans bekymmer flögo bort på forsens dunstmoln, som försvunno i ethern, och det mäktigt väckta medvetandet af hans egen krafts otillräcklighet, som här så tydligt framställde sig för honom, återgaf hans sinne dess ädla hållning och jemvigt. Hans hjerta svälde af tillfredsställelse deröfver att han, utan all reflexion, på den omedelbara förnimmelsens väg erfor tillvaron af en högre makt än hans egen ringhet. Den symboliska handlingen att med sin hand liksom stryka bort molnen från sin panna, åtföljdes af en större klarhets utbredning i hans inre. Anden höjde sig ur hvardagslivets och prosans verld och vår vän var åter samme poetiske Erik Stenrot som förut. En sympatetisk känsla, för hvilken han hvarken kunde eller ens ville redogöra för sig sjelf, dref honom till Ainas sida. Jenny, som gått ett stycke längre fram, hade han glömt; för honom funnos blott Aina och han vid den eviga forsens brädd.

Tant Agatha hade satt sig på en af den lilla paviljongens bänkar, och, utan att veta sjelf huru, stod Ros några ögonblick derefter i Jennys närhet. Hon märkte icke hans annalkande och hvarje muntligt meddelande från hans sida var, der de befunno sig i det dånande fallets omedelbara grannskap, en omöjlighet.

Imatras hvirflar ha den egendomligheten att ehuru naturligtvis det hela öfver hufvud taget städse erbjuder samma tafva af den, så att säga, mest rörliga oföränderlighet, så byta dock — kanske en optisk villa — de skilda partierna alltjemt om utseende. På samma ställe der nyss en jättebölja trotsigt reste sin skumhöljda hjessa högt upp och de lösta, fina vattenpartiklarne, såsom ett vildt fladdrande hår, skakades i luften, på samma ställe gapar i nästa ögonblick ett inåt sitt djup mörknande svalg, bekransadt med hvitfradgande skumbräddar, och man tycker sig kunna skåda ned till sjelfva botten af forsen.

Man skulle tro att detta skådespel åter och åter upprepar sig, och så är väl också i sjelfva verket förhållandet, men åskådarens öga, huru länge han än betraktar forsvågornas jättetåg framför sig, skall nästan aldrig finna att samma slags grupp af sammanstötande böljor bildar sig på samma ställe som förut. Uppjagad af en plötslig nyck rusar en från det hela liksom lösryckt våg med sin kam högt upp emot klippstranden och öfversköljer oförmodadt den plats som åskådaren nyss trott vara fullkomligt trygg för sådana påhelsningar och hvilken var alldeles torr då han beträdde densamma samt följaktligen på en längre tid icke varit utsatt för någon framforsande böljas vilda famntag. Ögonblickligt rusar dock vågen, liksom manad med trollmakt, tillbaka i det kokande kaos, blottande på flera ställen forsens branta sidosluttning, en hemsk nedgång i den brusande afgrunden, till hvilken i otaliga små rännilar de högt uppkastade vattendelarne med brådslande ifver åter söka

hana sig väg utmed klippans slätslipade afsatser, glittrande i den oväntadt skådade dagens ljus. En dylik väg, en slintande fot, och den sålunda öfverraskade åskådarens öde är afgjort, ty borttryckt i Imatras famn af det tillbakarullande svallet, skulle hans jordiska tillvaros ögonblick snart vara räknade.

På en sådan plats, men okunnig om sin fara, stod den föga nervsvaga Jenny Bertram alldeles försjunken i åskådandet af de gigantiska syner som i hastig omvexling bildade sig framför det magiskt fängslade ögat. Der delade sig just nu en väldig vattenmassa isär och medan den ena hälften med höjdt skumbaner i ilande fart fortsatte sin gång, drog sig den andra hälften liksom tillbaka. Emellan de sålunda uppkomna vattenväggarne gapade ett djup, snarlikt en öppnad famn, som emot åskådarna utsträckte sina hvita, skumklädda jättearmar. — Jenny lutade sig ovilkorligt framåt i namnlös bäfvan, liksom hennes själ icke velat förlora ett enda moment af den hänförande synen — då halkade hennes fot på den sluttande hällen och i nästa stund spolade en väldig väg öfver den plats der den älskliga flickan nyss stått, en tjusande bild af den hyllning behaget egnar kraftens genius. Det vilda elementet röt af raseri att dess sköna rof gått förloradt, — ty Jenny hvilade blek och mållös mot Birger Ros' axel. Denne hade, förtrogen med fallets egenheter, i det hotande ögonblicket med kraftig arm ryckt henne undan den öfverhängande faran och hoppat ett steg tillbaka med sin ljufva börda. Räddarens fötter sköljdes af det fräsande elementet. Den stora vägen vek tillbaka och fortsatte sin brusande gång, men de små rännilarne flydde i glittrande kaskader igen till den dånande Imatra-drottens fot, förmälände sitt nederlag och hans svikna förhoppning på det sköna rofvet. De slungades af den mäktiges vrede ögonblickligt i form af dunster högt upp i skyn, der de, upplösande sig i vänliga solstrålars famntag, för dessa täljde

sagan om sin tillvaros skönaste och sista syn, den ljufviga människodottern som de, förenade med en väldig våg, velat rövva bort från jordisk fröjd och njutning. Nu dogo de gladt för det de icke lyckats. Men de goda luftandarne fläktade de små såsom ett uppfriskande duggregn öfver den räddade jungfruns marmorhvita anlete och aftonsolens milda strålar väckte snart ungdomens röda rosor igen till lif på hennes fina kind. Jenny slog upp ögonen och tackade sin räddare med en blick, som vatten- och luft- och solstrålsandar afundades honom, ty den var innerligt skön emedan den hade sitt upphof i ett rent och friskt, af kärlek och tacksamhet uppfyllt hjerta. De två människorna som nu hand i hand stodo der bredvid hvarandra på Imatras klippbrädd, hade båda nyss gifvit och mottagit stora gåfvor. Han hade ju återgifvit åt lifvet en af dess vackraste rosor och denna ädla ros åter hade, såsom föremål för hans egen lilla, men hurtiga handling, i tviffarens bröst väckt hågen för det sanna lifvet, som icke vill grubblas bort i töcknigt drömmeri utan förhoppningsrikt verka för stora, höga ändamål. Den besvarade kärleken, vaknad till klart själfmedvetande, hade åstadkommit denna förvandling. Sålunda mognade i ett enda ögonblick till verkligt lif två goda människor: den yra Jenny Bertram till en lycklig brud och den tviflande Birger Ros till en nyttig samhällsmedlem.

De stodo, öga i öga och själ i själ, invid hvarandra, sälla i hvarandras sällhet, åtminstone ett ögonblick, och intet ord vexlades eller behöfde vexlas, ty de talade "blickarnes alltförkunnande andespråk".

Men kall som en obeveklig frostnatt sveper sitt dödande dok öfver vårlifvets lofvande brodd, — så stod plötsligen framför Birger Ros' strålande lefnadsutsigter den i hans döende faders kallnande hand aflagda eden: "att aldrig taga till äkta dottren af ett främmande folk" — och med bleknande kinder tryckte han den älskade flickans hand till sitt af

onämbar sorg sammanpressade hjerta. Emellan dem stod ju den sällhetsdödande skepnaden af en oblidkelig fordringsegare; bilden af den döende fadren uppreste sig förebrående framför den affällige sonens inre öga. Men en underbar klarhet tycktes dock ha utbredt sig öfver Birgers hela själ. Utan inverkan hade den korta sällhetens ögonblick icke varit och den nya ed att tro på lifvet, hvilken han svurit i det stolta medvetandet af besvarad kärlek, gaf hans väsende lugn och fasthet — men det var vinterdagens kalla lugn och fastheten i det våldsamt kufvade lycksalighetsbegärets till is frusna framtidsspegel.

Annorlunda gestaltade sig dock framtiden för den sköna Jenny Bertrams själ. Blekheten på den älskades kind, vittnande om styrkan af den strid som kämpades inom honom, undgick icke hennes klara blick och äfven för hennes inre syn stod den manande fadrens ljusskymmande bild. Men genom den i oskuldsfull kärleksglädje rodnande ungmöns vaknande väsende gick en så onämbar behaglig ström af lefnadslust och tro och ur hoppets framtidsblomma uppstego så tjusande aningar och bilder att hon icke trodde den kalla skuggan ega kraft att tillintetgöra all denna skönhet. Och så var det: hon slog sina vackra, liljehvita armar omkring den älskade mannens hals och hviskade i hans öra, förnimbart för honom till och med öfver forsens dån, de vingade orden: "Jag tror inte på ett oblidkeligt olycksöde!"

13.

"Ett smultron, vuxet i skuggan."

"Hvar har du dröjt så länge, söta Jenny?" frågade tant Agatha oroligt den till paviljongen framskyndande unga flickan. "Jag ser inte heller till Erik och de andra?"

"Se der komma de alla tre," svarade Jenny i det hon låtsade syssla med sjalen för att dölja sin rörelse, "och nu kunna vi på allvar anträda vår hemfärd."

Erik sällade sig till tanten, förklarande att han nu gjorde anspråk på att få leda henne. Jenny och Aina ilade åter förut och Ros, försjunken i djupa tankar, avslutade tåget. Erik uttalade naturligtvis för tanten sin beundran för det storartade vattenfallet och återkom städse mycket fintligt till detta ämne hvar gång den goda damen sökte föra samtalen på Aina Ros. Sjelf yttrade Erik icke vidare någon nyfikenhet öfver anledningen till tantens och kusinens oföväntade resa till Finland. Hvad åter de unga flickorna meddelade hvarandra få och vilja vi icke förråda, men så mycket kunna vi dock säga, att då sällskapet hunnit upp till hotellet, kallade de två vackra tärnorna hvarandra du, och icke det ringaste tecken till svartsjuka tycktes grumla deras unga vänskaps morgongryning.

Här vore det nu väl vår länge uraktlättna skyldighet att söka gifva en liten skildring af huru de två hjeltinnorna i denna berättelse egentligen "sågo ut". Men detta kan vida lättare åläggas än verkställas. För det första är det i allmänhet svårt att beskrifva unga damers utseende, ty detta vexlar alltjemt karakter efter de personer, i hvilkas

föreställning en bild af dem skall tecknas. För det andra måste beskrifvaren vara mycket på sin vakt för att icke, såsom det heter, "mista koncepterna" vid uppräknandet af alla de otaliga behag som hvarje ung flicka kan utveckla, om hon bara vill. Må derföre den hulda läsarinnan med undseende döna öfver vår ofullständiga skildring. Vi kunna till vår ursäkt blott säga att om vi icke ingått i detaljbeskrifningar, detta skett i följd af vår öfvertygelse att den qvinnliga skönhetens väsende icke genom den noggran-naste fotografi kan återgifvas fullkomligt sannings-enligt. Vi anropa dock vår sånggudinna att vänligen föra vår pensel, då vår föresats är så föga egoistisk att vi icke helt och hållet vilja behålla för oss sjelfva de vackra syner vi förvisso tro oss ha sett.

Aina Ros, öfver hvars af naturen jemna sinne aderton vårar strött sina blida blomster ur ett fridfullt hemlifs ymnighetshorn, hade tillbragt större delen af sin tid på landet under sina föräldrars hägn. Fadern, en lärd prestman och ifrig fennoman, hade sjelf undervisat sin dotter, hvilken efter föräldrarnes nästan samtidiga frånfälle, fortsatt ökandet af sitt kunskapsförråd under brodern Birgers ledning. Hon hade en god del af den der likheten med "ett smultron, vuxet i skuggan", som hennes bror engång skämtvis uppgifvit såsom en egendomlighet hos "fennomanskorna". Aina var dock icke alltför landtligt blyg, hon var tvärtom ganska frimodig och ett års vistelse i Helsingfors hade icke i ringaste mon förändrat den henne medfödda lugna hållningen, ett ypperligare vademecum i lifvet, än den mest raffinerade salongsvana i världen. Hon förde sig ledigt och behagfullt i hvilken krets som helst, men hon hade en stor ehuru omedveten fördel framför många af sina så kallade väninnor i staden: hela hennes väsende var liksom kringflutet af en egendomlig, vårlig morgonfriskhet. Det oskyldiga uttrycket i hennes glada, blåa blick förädlades af ett känslans aningsrika skimmer, och hennes tal klingade som

lärkans drill öfver ett vaknande vårlandskap. Och vår var det också, idel vår inom den jungfruliga barmen och djupa men ljusa tankar stodo att läsa på den klara, molnfria pannan. Den raka näsan, icke alltför liten, gaf det milda anletet karakteren af fasthet, men på den friska munnen log ett muntert löje och en liten skalk tittade fram ur gropen på kind. Det enda yppiga i den harmoniska företeelsen var det ljusa hårets rika svall, som böljade långt ned öfver plastiskt bildade skuldror och hvilket, upplöst ur sina flåtor och fångsel, kunnat omhölja hela hennes intagande gestalt. Sådant var Aina Ros' utseende och vi tillägga ännu, för sanningens skull, att hon var en mycket regelbundnare skönhet än vår lilla väninna Jenny Bertram, hvars beskrifning vi ha all anledning att uppskjuta till en annan gång, emedan vagnarne nu köras fram, det vill säga, Ros' vagn, i hvilken Aina och han togo plats, samt hotelvärdens "trilla", som i sitt sköte upptog tant Agatha och Jenny. Erik Stenrot deremot skulle stanna kvar på hotellet till dess hans vän fått hushållet på Muistola i ordning igen efter den fleråriga frånvaron.

Afsked togs både hjertligt och ceremoniöst, alldeles såsom det vanligen plägar ske, men man beslöt ingenting om nästa sammanträffande. Detta öfverlemnades åt slumpen.

Klatsch! och hästarne drogo till, några vänliga nickningar ännu och den unge svensken stod ensam kvar på trappan till hotellet vid Imatra fall.

14.

Huru Erik tillbragte qvällen.

“Hur det än må vara och bli,” sade Erik Stenrot leende för sig sjelf i det han blickade efter de bortåkande, “i den der gamla vagnen åker mitt hjerta sin kos.” Som han emellertid var nog mycket “af denna verlden” så gick han snart åter in i salongen, tände en cigarr och satte sig vid ett af fönstren för att anställa betraktelser. Dagens händelser och sinnestörelser, som i afskedets stund alla sammansmält till en enda uteslutande tanke, framställde sig nu åter för hans själ i alla möjliga toner och färger. Trött som han var af resan och de andra intrycken, ville han dock snart åter slippa denna mönstring af ännu så färska minnen och beställde derföre en butelj rhenskt vin samt bad sin värd göra sig sällskap. Herr Petterson tycktes ha god tur med fint vin i dag, och då han fryntligt framsatte vinet och glaset utpekade han leende etiketten: “Liebfraunmilch“, sade han, men Erik förstod icke kyparvitzen, utan drack värden till och inledde ett samtal om väderleken och skördeutsigterna för året samt grannarne i trakten. Han ville antagligen begagna den beskedlige herr Pettersson såsom en sömngifvande aftonlektyr. Denne märkte dock icke sin gästs afsigt, men lyckades deremot i någon mon motsvara hans förhoppningar genom sina vidlyftiga historier ur traktenens krönika, hvarvid alla herrskapen i grannsocknarne fingo passera revy, allt till vår stockholmares stora uppbyggelse och lokalisering i trakten. Erik undertryckte med möda en gäspning och smuttade på sitt glas. Elfvens vestra sida var affärdad och

nu kom turen till den östra. Länsmannen, härads-skrifvaren med flera företogos och skildrades, men den otacksamme, eller fastmera tacksamme åhöraren kände nu otvetydigt sömngudens annalkande. Den slocknade cigarren föll ur hans fingrar, han blundade, och beställsamma drömfvur började sitt fantastiska bestyr omkring honom, ackompanjerade af den brusande forsens oafbrutna dån, på hvars ljudvägor nu, då det yttre ögat var överksamt, själen tyckte sig bäras bort till rymder der ett virrvarr af omväxlande syner mötte den halfinslumlrades lösgjorda fantasi. Han tyckte sig, buren i en stor silfversnäcka af Imatradrottens molnlika vattenandar, sväfva fram högt öfver livvets mörka svalg. Och så var det likväl såsom skulle han i sin ståtliga bärstol glida fram utmed den skummande Imatra. En outhärlig känsla af stolthet vidgade hans bröst. Men på den höga, skrofliga klippranden stod hans kusin Jenny Bertram och viftade med ett långt skärp, som liknade en resekarta öfver Rheinfloden med sidoteckningar, föreställande bönder som ur doftande drufvur pressade Liebfraunmilch — och hennes vackra läppar rörde sig och orden hördes tydligt öfver forsens larm af honom som åkte i den hvirveluppburna snäckan: "Glöm inte att anteckna denna färd i resehandboken!" Han harmades högligen och ville slunga ett strängt ord till den gycklande kusinen, men ett lent rosenfinger lades på de i vredesmod öppnade läpparne — och bredvid honom i silfversnäckan satt leende och blid Aina Ros...

"Ja, det gör mig ondt om Rosen," ljöd här hotelvårdens något gnällande stämma, synen försvann och Erik for upp ur sin dröm.

"Ros?... " utropade han förvirrad, hvilket Pettersson tog för tankfull uppmärksamhet, "Ros? hvad hör det namnet hit?"

"Jo jo men," återtog värden, "det hör allt hit också. Han har en egendom här i nejden, men den

är mycket illa skött. Doktorn har ju sjelf för det mesta varit på resor de senare tiderna och hushållet går som det går.“

Nu blef Erik vaken och afbrytande värdens vidlyftiga reflexioner bad han honom helt enkelt berätta huru det stod till med saken. Hvad han fick höra var af mera lugnande art än han väntat sig. Emellertid fyllde han glaset, tände en ny cigarr och ställde till värden några frågor angående de svenska fruntimren. Men här stötte han till sin förvåning endast på undvikande svar, till dess han slutligen meddelade att unga fröken var hans kusin, utan att han dock lät Pettersson ana den öfverraskning mötet med Jenny beredt honom. Han fick nu veta om "Ojala-herrskapet" hvad hotelvärden hade sig "med visshet" bekant; ibland annat att från Wiborg ankommit ett "dyrbart piano" och en präktig ridhäst till fröken äfvensom att hon "brukade företaga långa ridter utmed elfvens östra strand, till Wallinkoski och till och med längre". Detta ansåg dock Pettersson vara mycket oförsigtigt, ty vägen ditåt, som gick genom mörk skog, var enslig och fram på hösten "spökade det röfvere i ödemarken".

Omsider begaf sig Erik till hvila och tillbragte en ganska lugn natt. De vid värdens lokalskildringar till hälften bortslumrade timmarne tycktes för den gången ha tillfredsställt hans fantasi behof af drömmar och han vaknade följande morgon kry och munter, gjorde sin toilett och steg upp i värdens från Ojala återkomna "trilla" för att aflägga en visit hos tant Agatha och sin kusin, der vi väl snart åter skola sammanträffa med honom.

15.

Hvad ett månsken får se.

Då tanten och Jenny kommo hem den qväll vi sist omtalat, skildes de snart åt. Tant Agatha var trött och Jenny längtade att vara allena. Deras afsked från Ros och hans syster, som en liten sträcka haft samma väg som de, hade också varit kort.

“Får jag spela litet, snälla tant?” frågade den unga flickan i det hon kysste den vänliga damen på hand.

“Gerna, mitt barn,” blef svaret, “jag sofver till och med mycket bättre när du musicerar. Det evinnerliga bullret från vattenfallet går då inte så omkring i mitt hufvud, och sjung, söta Jenny, om det roar dig, men tänk också på hvilan, vi ha i dag ju riktigt ansträngt oss.”

Derefter togo de godnatt af hvarandra; tanten gick till sig och Jenny inträdde i sitt sofgemak. En liten sal, der pianot stod, åtskiljde de två rummen. Tantens bodde på kökssidan och deras svensk-finska jungfru, Thilda, som var köksa och tolk tillika, logerade i köket. Bakom Jennys rum, åt gårdssidan till, var en obebodd kammare och emellan denna och köket en tambur. I en liten sidobyggnad på gården bodde ett bondfolk som skötte om det lilla hemmanets fyra kor, en arbetskamp och Jennys ridhäst. Så mycket om lokaliteten, nu om något annat.

Jenny var icke upprörd oaktadt det som hon i dag upplefvat gjort ett djupt intryck på hennes själ. Hon hade icke ens för någon omtalat den fara, i hvilken hon sväfvat, emedan densamma för henne blott hade en ringa betydelse i bredd med den tysta förklaring, som följt derefter. Jenny förenade med en rörlig och liflig själ en sällsynt sinnets spän-

stighet och ehuru hennes känslor ganska lätt kommo i svallning, voro dock såväl hennes lynne som ock nerver så starka att någon egentlig efterdyning icke egde rum i hennes själ. Der låg tvärtom utbredd öfver densamma en nästan lugn stämning. Då en djup karakter känner sig sannt lycklig, erhålla dessa hjertats högtidsstunder en egendomlig pregel af tyst tacksamhet, i motsats till den mera ytliga människans känsloutbrott vid någon lyckosam vändning i dess öde. Men denna stilla lyckosalighetskänsla hade hos Jenny icke den ringaste anstrykning af sentimentalitet och hennes stämning närmade sig mera ett belönadt barns naiva, friska glädje öfver hvad det vunnit, än ett reflekterande öfver sin lyckas höjd och djup. Hon njöt af den sköna blommans vällukt som öppnat sin kalk i hennes hjerta och tänkte, lifvad af glada förhoppningar, utan att tillgjordt rodna, på den tid då äfven han, den hon så högt älskade, skulle få njuta samma lycka, som nu redan kommit henne till del. Med frid i ton och blick sjöng hon sakta några strofer af en enkel svensk folkmelodi i det hon gjorde sin lätta natt-toilett. Då hon var färdig dermed trädde hon fram till fönstret, sköt undan gardinen och blickade ut i den tysta natten. Hennes öga riktades mot den mörkblå himlen och liksom utbytte en vänskapshelsning med stjernorna deruppe, medan öfver de fint öppnade läpparne en enkel bön smög fram till verldarnes herre, som ju äfven unnat hennes lilla hjerta dess ljufva lycka. Snart stod hon dock vid sängen och i det hon lösgjorde sitt rika kastanjebruna hår och smått kokett slog detsamma öfver sina vackert rundade axlar så att det täcka ansigtet tittade fram liksom ur en mörk ram, neg hon skalkaktigt för sin egen bild, som hon såg i spegeln midt emot, och sade leende: "godnatt, du lyckliga flicka derborta!" blåste ut ljuset och lade sig med en känsla af inre och yttre välbefinnande i den svällande, hvita bädden, som i sin kyska famn mottog den älskliga varelsen. Hon hvilade der under

de afundsjuke omhöljerna liksom en skatt af dolda behag. Månen, älskad af och sjelf en älskare af skönheter, ty hvarföre skulle han annars så troget följa i skönheten Jordens ledband, utsände nästan förgäfves sitt blida sken att emellan gardinerna uppsnappa några drag af den slumrande flickan. Skenet skulle sedan beställsamt skildra hvad det sett för den högtuppsatte kännaren deruppe, förljufvande sålunda hans ensamhet i rymden, ty de andra stjernorna togo föga notis om honom, alldenstund han, sålänge de utfört sin ringdans på fästet, ansetts såsom en Jordens förklarade kavaljer. Lyckligt inkommet i rummet, tack vare gardinerna, dem Jenny glömt att åter draga till och som räknas till förhängenas medgörliga och blundande, icke "förklädenas" afund samma familj, smög sig månskenet fram till tärnans bädd. Det sade i sitt drabantaktiga hjerta något om det angenäma uti att stå på vakt vid unga flickors bäddar, men kände sig liksom något sviket i sin herres förhoppningar, ty ett hederligt månsken har inga sådana för egen räkning, då det förgäfves sökte leta sig fram för att belysa den slumrande ungmöns former. Dock voro de få partier af den hvilande skönheten, som uppenbarades, af sådan art att till och med det i sitt innersta väsende jungfruligt sinnade månskenet kunde lofva sin herre och utsändare en herrlig skörd om det blott lyckats att lyfta en liten fik af det omhölje, som dolde nu blott anade skatter. Den ena armen var lagd under det vackra hufvudet, den andra hvilade behagfull och till en del blottad på det litet undanskjutna täcket, hvarvid tillika en skymt af den hvita, fint rundade axeln blef den ifrige åskådarens belöning. Det silkeslena håret bildade omkring det i ljuflig slummer näpet rodmande anletet en krans af mörka ringlar, hvilka, liksom betagne af förtjusning öfver den lilla rosengård de omslöto, stannat i sitt fritt böljande, lockiga svall. Ögat var tillyckat, dess tindrande strålar lyste nu inåt, men en leende engel hade förglömt sig på de purprade läpparnes

friska bädd. Månskenet, som såg detta, suckade öfver sin natur att blott vara ett sken. Så högt dess ursprung än var och så oegennyttig dess karakter, nu hade det dock velat vara en aldrig så liten smula jordisk verklighet, ty det trodde förvisst att detta behöfdes för att riktigt kunna uppfatta stundens behag. Och det stackars månskenet blef i hela sitt okroppsliga väsende så närgånget långtande att — Jenny slog upp sina ögon. "Jag kan inte sofva för månskenet skull," sade hon och gled lätt ur sin bädd, sköt de små, fötterna i de nätta silkestofflorna, och stod, med det mörka håret böljande öfver den hvita, tunna nattdrägten, på golfvet just midt i månens sken. Men jorddrabanten deruppe hade velat jubla högt af tillfredsställelse om han blott haft röst dertill och det hänryckta skenet utgjöt nu hela sin glänsande ljusflod öfver denna den tysta nattens tjusande uppenbarelse.

"Jag vill spela litet," sade Jenny och sväfvade lätt som en nattlig syn till pianot, ur hvars tangenter de fina fingrarne snart framlockade en liten tonverld af smältande ackorder. Och tanten sof godt i rummet nästintill och drömde vid tonernas milda klang om sin egen flydda ungdom och, hvem vet det, sin första och enda, kanske i en för tidig graf bäddade kärlek. Men månen deruppe "på fästet blå", der han med sitt blyga sken omfamnade den vackra pianisten, tänkte så för sig: "Du förtjenar det, och jag hoppas, du hulda jordedotter, att snart få lysa öfver din lyckliga bröllopsnatt."

Om nu Jenny anade till den ensamme himlavandrandrens tankar, veta vi icke, men hon lemnade snart pianot, tilldrog gardinerna i sitt fönster i det hon vänligt nickade upp till månen och smög åter i sin bädd.

"Nyss drömde jag halfvaken om Aina Ros och kusin Erik att de voro förlofvade," sade hon och qväfde med fingret på den skålmska munnen ett

nästan hörbart skratt, "men nu vill jag riktigt sofva och drömma en glad dröm om den bistre fennomanen."

Sådan var, vänliga läsarinna, Jenny Bertram, måhända en afbild af dig sjelf.

16.

Två drömmar på en natt.

Vi lemnade vår vän Erik Stenrot på väg till Ojala, på hvars lilla, men prydliga gårdsplan vi nu möta honom. Vi böra här anmärka att Erik aldrig fallit på den tanken att hans kusin möjligtvis hyste någon böjelse för Birger Ros. Ehuru bekantskapen i Skotland varit ganska intim och Jenny synbarligen var intresserad af umgänget med den allvarlige finnen och ofta nog tillbragt flera timmar med honom utan annat sällskap än den beskedliga tant Agathas, så trodde dock Erik att det endast var deltagandet för hans, det måste han medgifva, högsinta planer och varma fosterlandskärlek, som fängslat den unga flickans eldfångda själ. På tillvaron af en djupare känsla af alldeles personlig natur kom han, såsom sagdt, icke ens att tänka och om han tänkt derpå, så ansåg han sin kusin, något som icke vittnade synnerligt förmånligt om hans människokänedom, för alltför — *liflig* att kunna fästa sig vid en sådan man som Ros. Att emellertid Jenny ur hela djupet af sin rika själ älskade Ros har läsaren sett och han skall äfven under berättelsens lopp erfara att den ädla flickans kärlek icke inskränkte sig till en böjelse af det alldagliga slaget.

"Ett egendomligt infall af Jenny, det här," mumlade Erik, "att så der plötsligen utan vidare bosätta

sig här i ödemarken, men jag skall minsann utforska tant och skaffa mig ljus i den här något besynnerliga . . .“

“Godmorgon Erik!“ ljöd Jennys morgonfriska röst från den granisbeströdda förstuguqvisten, “det var snällt att du kom så tidigt. Medan tant drar försorg om frukosten kunna vi göra en liten promenad utåt den här sidan af fallet. Gif mig armen.“

Erik följde uppmaningen och de beträdde en väg som ledde utmed forsens venstra strand.

“Kan du tänka dig att dånet är vida svagare på den här sidan än på den andra; här kan man tala utan att behöfva skrika,“ sade Jenny.

“Jaså,“ sade den tilltalade torrt, men inom sig tänkte han: “Hon spelar sitt spel förgäfves; jag måste komma sanningen på spåren.“

“Hvad tänker du på, Erik?“ frågade Jenny vidare. “Se här ha vi en liten paviljong, vi också. Tag plats och låt oss prata litet; tänd en cigarr om du behagar.“

“Minsann, goda Jenny,“ utbrast nu vår vän, “du tyckes taga vårt plötsliga sammanträffande såsom en helt vanlig händelse; jag åtminstone var alldeles oförberedd derpå.“

“Men deremot inte jag, kusin Erik,“ genmälte vår lilla forsfröken, “jag visste ganska väl att du skulle komma hit med Ros“ — hon rodnade litet — “och hans syster.“

“Huru visste du det då? Aha, ja, af mina dagboksanteckningar, kan jag förmoda. Men hvad i all världen vill du göra här?“

“Gissa, mon cher, kanske har jag samma planer som du — jag ämnar måhända i likhet med dig . . .“

“Jenny!“ afbröt den unge mannen och nu var det hans tur att rodna, “hvad ämnar du i likhet med mig?“

“Jag skall till svar citera dina egna ord. Jag vill se huru en ung nation går till väga då den arbetar uppå att grundlägga sin framtid.“

“Du? Och det här vid Imatra?” utropade Erik.

“Ja, nästan lika bra som i Helsingfors’ salonger, men *de* finnas också på min promemoria.”

“Och derföre har du öfvertalat tant Agatha att hyra detta landtställe? Jenny, goda, snälla Jenny, var nu ett ögonblick allvarsam och bekänn att det blott var ett underligt infall af dig att företaga denna resa. Tänk, hvad skola människorna i Stockholm säga derom och voré det roligt om du i skämttidningarne finge läsa hvarjehanda qvickheter om Jenny Bertram...”

“Vet du hvad, kusin Erik,” afbröt den unga flickan helt allvarsam, “jag börjar nästan tro att Jenny Bertram inte återvänder till Stockholm.”

Om Imatra plötsligen stannat i sitt lopp eller dess dån med ens förstummats, lemnande rum åt en graflik tystnad, hade detta knappast kunnat till den grad förvåna Erik, som dessa hans kusins ord nu gjorde.

“Ämnar du kanske helt och hållet bosätta dig här?” utropade han och såg helt bestört ut.

“Det tror jag *inte*,” svarade Jenny lugnt. “Men hvartill dessa frågor? Jag är här — och du är ju också här. Jag forskar likväl inte efter *hvarföre* du är här.”

“Ja, emedan du känner mina planer...”

“Dina planer — vid Imatra, gode Erik? Vet du, till kunskap om dem kan jag endast drömma mig — och det har jag gjort i natt. Ja ja, jag drömde verkligen i natt om dig och att vi voro...”

Ett muntert skratt afbröt fortsättningen.

“Vi voro?” upprepade Erik något orolig, “vi voro?”

“Hvad mer, kusin Erik!” inföll Jenny helt naivt, och stora svett droppar af ängslan frampressades på Eriks panna då hon med en utomordentligt skalkaktig blick på honom fortför: “Vi voro, hvad jag länge förutsett skulle inträffa, vi voro, du och jag, — i Helsingfors.”

“Jaså, inte förlofvade!” sade Erik med lättadt hjerta för sig sjelf men ansåg dock för tids- och platsenligast att något skarpt tilltala sin kusin. Dessutom kände han sig i viss mon förnärmad genom det gyckel Jenny uppenbart tillät sig med honom. Han sade derföre:

“Jag kan inte gilla dessa tokerier. Du vet att jag menar det uppriktigt väl med dig och jag fruktar . . .”

“Nåväl Erik,” föll den unga tärnan honom, plötsligt alldeles allvarsam, i talet, “nåväl, jag vill då också uppriktigt berätta för dig min underliga dröm i natt. Tänk sedan om mig hvad du vill.”

“Berätta!” sade Erik icke utan en viss nyfikenhet.

“Vi voro i Helsingfors, du och jag, kusin,” började Jenny, “och vi befunno oss i ett stort sällskap. Der talades mycket om allehanda allvarliga ting, om folkets rätt och nationalitet, om gammal och ny kultur och andra stora lifsfrågor. Jag tyckte, i drömmen förstås, att det var mycket uppbyggligt, i synnerhet då en af talarne med varm värtalighet skildrade sitt ur seklerlång dvala uppvaknande folks stora framtidsförhoppningar och tillika med varnande stämman hotade med andligt beroende och undergång om detta folk skulle lita på någonting annat, än sina egna krafter; men han sade att dessa krafter voro två och att man icke behöfde misströsta om framgång ifall de inginge en förening med hvarandra. Jag förstod nog att det var fråga om det finska folket och dess ädla kamp för sitt andliga sjelfbestånd och jag kände inom mig att den ena af de två verkande krafterna måste ådagalägga mycken hängifven kärlek för den stora saken, och, väl icke afsäga sig sina minnen, sin färg och sitt namn, men dock i viss mon strida under den andres banér. Det var den svenska kraften, medan det finska elementet deremot i fulla andedrag insöp det nya lifvet och med väckt hopp gick sin framtid till mötes. Men der uppträdde en annan talare och sade att bredvid det finska folket fanns, och det just inom

dess eget land, dess allra farligaste fiende. Denne bar skepnaden af en vän, men var likväl genom hela sin ställning i samhället så mäktig och framstående att han hotade qväfva det egentliga folkets utveckling, och denne falske vän var det svenska elementet i Finland. — Då, Erik, vredgades jag och såg mig om efter dig, ty jag hoppades att du skulle uppträda och med ett manligt ord tillbakavisa beskyllningen om falskhet, men jag såg dig inte, och då jag gick att söka dig, fann jag dig omsider i en krets af muntra unga flickor, med hvilka du skämtsamt bytte ord om samma sak, för hvilken derborta hjertan och hjernor glödde. Jag vände om och, man är så underligt stark i drömmen, uppträdde sjelf inför den stora församlingen och sade högt att jag skulle bevisa dem huru hjertligt och uppriktigt svenskarne menade väl med Finland och att de båda folken ingått ett evinnerligt fostbrödralag, som beseglats i hundrade blodiga strider. De församlade männen bugade sig blott artigt leende, men den förste talaren störtade ut och en underbar, oemotståndlig makt förmodade mig att följa honom. Då jag kom ut befann jag mig i en vacker trädgård och der såg jag dig gå arm i arm med ett ungt fruntimmer. Jag förstod då att I voren förlofvade med hvarandra. Jag vaknade.“

Erik såg brydd ut, men Jenny fortfor, och vid det hon talade antog hela hennes väsende ett sällsamt uttryck af inspiration:

“Jag inslumlade dock snart åter och en annan dröm framställde sig för mig, helt olik den förra. Det var ett stort haf, på hvilket en liten farkost sträf-vade att uppnå en aflägsen ö. I den vackra slupen befunno sig en roddare och jag, men vi förföljdes österifrån af ett stort, hemskt vidunder. Roddaren var en stark man och skötte sina åror med kraft och ifver, men som han rodde mycket starkare med den högra än den venstra armen var det lätt att förutse

att han, i stället för att komma till målet, skulle ro förbi detsamma samt till slut upphinnas af vidundret. Om han nu, för att få kosan ställd rätt fram, icke ansträngde fulla kraften af sin högra arm, så saktades åter farten — och det mörka spöket österifrån var i raskt antågande. Dystra tvifvel om framgång bemäktigade sig roddaren och jag led med honom. Men då rann det mig i hågen att jag ju kunde hjälpa till på den sidan der hjälp behöfdes. Hurtigt fattade jag en åra och gick till verket. Vår färd gick nu rakt på den efterlängttade ön, hvilken vi också uppnådde. Här stego vi i land och roddaren vände sig till mig och sade: "Stor tack för handräckningen; när två krafter förenas medför det välsignelse, och som vi arbetat tillsammans i nödens stund så torde vi väl också framdeles trifvas tillsammans." Så skedde, och vi bodde på ön i allsköns endragt. Medan han plöjde åkern, skötte jag om blomstergården. Hans kraft tröttnade aldrig, och jag tröttnade aldrig att bereda honom glädje med mina blommor. Han var lika stolt öfver mina blommor som jag öfver hans präktiga skördar. Och de utlänningar som besökte oss prisade vårt samlif såsom förnuftigt och godt. Men vidundret lemnade oss i ro, ty, ehuru det gerna velat uppsluka våra skördar, så kunde det å andra sidan icke riktigt uthärda doftet af våra blommor. Likväl måste vi vara på vår vakt för detsamma. Derföre, när den ena blundade väcktes han genast af den andra. Det var ett lif, fullt af verksamhet och värde, ett sådant lif som jag ville lefva för alltid. Och nu, Erik, får du tänka om mig hvad du vill."

Så talade Jenny och den unge mannen svarade tankfull:

"Du har gifvit mig en sträng lexa, Jenny lilla, och du kan vara öfvertygad derom att jag förstår de två drömmarnes dubbelmening. Men säg mig nu," tillade han i något muntrare ton ehuru han dervid

icke kunde undertrycka en viss förlägenhet: "hvem var min vackra drömbrud och hvem var roddaren, hvars tvifvelsmål om framgång du så lyckligt häfde?"

"Bruden, kusin Erik," ljöd Jennys svar, "var inte jag och roddaren till den aflägsna ön var inte du."

"Aha," utropade kusinen, som plötsligt fick ljus i saken, "hvad jag länge varit blind!"

Med ett leende af det mildaste behag räckte Jenny honom handen och sade:

"Låt det nu vara såsom det är och fråga inte vidare."

Hon steg upp, tog åter hans arm och de två kusinerna gingo under tystnad hem.

17.

Mellanspel.

Då Jenny och Erik kommo fram till bostaden stod en ispänd, grönmålad schäskärria på gården och tant Agatha skyndade emot dem, utropande:

"Ack, så bra att ni kom, i synnerhet, du Erik, välkommen, välkommen! Vi ha, såsom du ser, fått alldeles oföväntade främmande, herr länsman Salamander . . ."

"Smilander, om jag får be," inföll en herre som nu vände sig om och helsade.

"Min systerson, ingenjör Stenrot," fortfor den gamla damen sin presentation och tillade artigt: "Var så god och tag en liten smörgås, sedan kan ju herr Sim . . . befallningsman för min systerson utlägga sitt

ärende, han förstår sig bättre på sådana saker än vi fruntimmer.“

“Vi administrativa tjänstemän,” sade kronans myndige man, “böra gå ordentligt tillväga; men,” tillade han i en nedlåtande ton, hvilken på det högsta förargade Erik, “men jag vill inte afslå fruns inbjudning.“

Fruntimren drogo sig tillbaka och herrarne satte sig till bordet, som var dukadt i den rymliga förstuguqvisten.

“Godt bränvin, det här,” inledde länsmannen, sedan han tagit sig en sup, samtalet, “af Imatravärdens bästa kummin. Ja, ja, svenskarne förstå sig på bränvin, det är bekant.“

“Finnarne jemväl,” svarade Erik torrt. “Hvad behagas? Öl eller porter?”

“Porter!” utbrast Smilander plumpt. “Det var gentilt, det.“

Frukosten intogs under nästan ömsesidig tystnad. Då den var afslutad och Erik bjudit länsmannen en cigarr, sporde han höfligt:

“Och hvad förskaffar min tant äran af ert besök, herr befallningsman?”

“Ah — ja — hm, jag gjorde liksom bekantskap med damerna i går vid fallet,” genmälte Smilander, “och så ville jag i dag aflägga min visit hos herrskapet. Är den äldre verkligen er tant, herr ingenjör, eller är det bara såder som på resor brukas? Den yngre...“

“Herre!” utropade Erik, “säg mig kort och tydligt, hvad är ändamålet med er visit?”

“Inte så het, min herre,” sade nu den objudne gästen i myndig ton, “vi administrativa tjänstemän måste ha noga reda uppå de främlingar som komma hit till orten.“

Erik rodnade af förtrytelse och afvägde just de uttryck, i hvilka han skulle ge den påflugne mannen en tillrättavisning, då Jenny, som af den ängsliga

tanten fått höra anledningen till besöket, inträdde från salen och, vändande sig till länsmannen, yttrade:

“Är det fråga om våra pass, så kunna vi dermed inte tjena nu, men vi skola skrifva efter dem till Wiborg om herr Simlander önskar det?”

“Simlander,” utbrast denne på ett föga höfligt sätt, “jag heter Smilander och fordrar att herrskapet skall dokumentera sig, eftersom ni ä' utländingar.”

“Så mycket höfligare borde ni bemöta dem!” föll nu Erik något häftigt i talet. “Herrn har ju hört att fruntimren äro min tant, fröken Stråle, och min kusin, fröken Bertram, hvad vill herrn mera?”

“Stråle, Bertram?” återtog länsmannen förargad. “Och höflig kan jag nog vara, om man visar mig tillbörlig respekt. Nå, den här saken börjar se kinkig ut för er, skall jag säga. Är då den yngre inte den äldres dotter?”

“Fröken Stråle är fröken Bertrams moster,” svarade Erik häftigt och steg upp. “Jag tycker det kan nu vara nog med förklaringar.”

“Niin se puuhta kahtowa luulis, så den tror som från trädet glor*), men se jag vill se passen, jag,” menade länsmannen och avslutade sin sats med en föga höfvisk hvissling.

“Jenny, gå in igen, jag ber,” sade Erik med knappt återhållen vrede, “så skall jag nog lära den här herrn litet folkvett.”

“Folkvett?” skrek Smilander. “Jag skall säga munsjörn att vi administrativa tjänstemän här i Finland inte låta hutla med oss. Skaffa hit passen eller...”

“Se så, nu har min kusin lemnat oss och vi äro på tu man hand, herre,” afbröt Erik med bister uppsyn, “säg nu, hvad vill herrn egentligen ha? Passen skall ni få se när de anländt från Wiborg.”

“Hå, hå, var lagom stursk, herre. Hvar har han då sitt eget pass, hä? Kan herrn dokumentera sig sjelf?”

*) Finskt ordstäf.

”Jag vet inte med hvilken rättighet ni examinerar mig, herre, — men se der kommer, såsom kallad, någon som skall ge er administrativa myndighet bättre besked än jag i denna sak. Halloh, Birger, stanna för en liten stund din häst och stig af, jag ber.“

Den sålunda anropade var vår vän Birger Ros. Han steg af hästen och Erik, som gick honom till mötes, meddelade i korta ordalag det bryderi, hvaruti fruntimren råkat. Ros log åt länsmannens enfaldiga tjenstenit, såsom han kallade det, och nalkades med en höflig helsning denne värdige personage, hvilken under tiden förfogat sig till grinden och med synbart intresse tycktes betrakta den sist ankomnes ridhäst.

”Ädelt kreatur, herr doktor,“ sade han sedan han besvarat Ros' helsning.

”Åhja,“ menade denne, ”men här är nu fråga om något annat.“

”Jaså, hvad då?“ sporde länsmannen i det han fortfor att noga betrakta hästen.

”Jo,“ återtog Ros, ”var god arrangera den här saken med passen. Jag känner herrskapet, det är fröken Stråle och hennes systerdotter fröken Bertram från Stockdölm.“

”Ja, ja, men passen,“ sade länsmannen, denna gång dock i betydligt höfligare ton än förut.

”Dem skall herrn få, så snart de anländt från Wiborg. Se så, var inte vidlyftig nu, utan lemna herrskapet i fred. Jag känner fruntimren från Stockholm och...“

”Hur f-n känner doktorn dem också? Alltså aldeles inte polskor — det var dumt — utan bara svenskor.“

”Vackert så!“ inföll Erik.

”Åhja vackra, men inte farliga, nå strunt då i passbestyret tills vidare, fastän det var skada att det inte blef litet krångel utaf. Hvad sägs emellertid om fyrahundra mark för kreaturet der? Skulle tro

att fyrahundra kontant ä' pengar för doktorn i dessa tider?"

"Hästen är inte till salu," svarade Ros torrt; "men var nu god och kom med mig, jag har några andra affärer att göra upp med herr Smilander."

"Resonabel och gentil, jag är alltid gentil och resonabel. Ber om min komplimang till damerna. Ah, se der äro de. Adjö, mina damer, tag inte illa upp besöket, men vi administrativa..." I detta ögonblick körde drängen från schäsen och fortsättningen afbröts. Ros, som lofvat Erik att snart återkomma och redan en stund sutit i sadeln, helsade vördnadsfullt fruntimren och lät sin muntra springare sätta af i raskt traf. Länsmannen följde efter.

"Herr Ros ser bra ut till häst," anmärkte tant Agatha.

"En fulländad ryttare," menade Erik.

"Kommer du ihog," frågade Jenny skalkaktigt, "vår äfventyrliga ridt från Inveloch Castle till Mount Nevis?"

"Ganska väl," genmälte kusinen muntert, "och jag minnes jemväl återvägen då vi fingo tillbringa natten i ett bondvärdshus, alla tre i ett rum, medan tant derborta i staden höll på att dö af ängslan. Det var egentligen du och Ros, som med edra evinnerliga sidoutflykter fördröjde hemfärden."

"Men det var roligt," sade Jenny tankfullt. "Tant glömde snart sin öfverståndna ängslan och det var vid detta tillfälle vi egentligen lärde känna Ros. Han var utmärkt intressant då han med sina skildringar från Finland förkortade de ofrivilliga väntningstimmarne under den stormiga natten. Och vid Loch Lomonds stränder, Erik, kommer du ihåg hans djerfva fantasier om Finlands framtid?"

"Ja visst, Jenny," svarade denne smått ironiskt, "och den höga klippan, i hvilken Ros, med ögonskenlig fara för sitt lif, högg in bokstäfverna J. B., tvåhundra fot öfver vattenytan, samt huru förlägen

han blef då jag påstod att hans B på afstånd såg ut som ett R. . . .“

“Och ditt melodiska flöjtspel sedan,“ afbröt Jenny honom, “den der vackra sommarqvällen!“

“Jaså, då ni lemnade mig ensam på stranden, medan ni rodde omkring på sjön. Ja, ja, Jenny,“ tillade Erik, “jag börjar kunna tyda drömmar, åtminstone sådana som handla om sjöar och båtar och så vidare.“

En blick af Jenny, en af de der underliga blickarne igen, tystade talaren och samtalet antog snart en mera likgiltig riktning. Erik förtäljde om sina reseintryck från sin tur genom Finland. Efter vid pass två timmar återkom Birger Ros. Men visiten blef endast kort. Affärer af vigt fordrade hans snara hemkomst, posten måste expedieras, med mera. Det oaktadt framställdes vördsamt och upptogs vänligt en inbjudning från Aina och tant Betty (ty äfven Birger och hans syster hade en gammal tant, det passar så bra i berättelsen) att tillbringa hela den följande dagen på Muistola, då Erik äfven skulle medtaga sina saker och tills vidare uppslå sitt högqvarter hos sin finske vän. Sålunda var allt väl arrangeradt för den närmaste framtiden.

18.

Idylliskt lif.

För Birger Ros begynte en tid af mycken verksamhet. Reparationer å man, ård och ladugård samt åkerbruksarbeten utan all ända togo hans omsorger i fullt anspråk. Icke alltid lätt häfda affärsbekymmer undanträngde för en tid nästan alla högre

flygande tankar — en hvila för hans själ som tycktes bekomma honom synnerligen bra. Åtminstone gaf blekheten på hans kind småningom rum för en friskare färg och ögat blixtrade åter af lefnadslust och medveten inre kraft. Huruvida den nästan dagligen återkommande åsynen af Jenny Bertram jemväl bidrog till denna fördelaktiga förändring i den unge Muistola-herrns yttre utseende, lemna vi dock osagdt. I alla fall utöfvade den helsosamma praktiska verksamheten, såsom vanligtvis hos kraftfulla naturer, ett välgörande inflytande på honom. För de öfriga medlemmarne i vår lilla krets af bekanta vid Wuoksens strand antogo förhållandena också rätt angenäma former. Tant Agatha och den fryntliga tant Betty blefvo mycket snart goda vänner, och som den tiden var inne då "bär insyltas och safter beredas", en konst, hvart tant Betty icke hade sin like i hela trakten, så befann sig den vänliga tant Agatha snart åter försatt i de tider då hon såsom blomstrande prostdotter skötte hushållet för sin salig fader, kyrkoherden i N. församling i Jemtland. Lilla kaffe pannan illustrerade för- och eftermiddagar de sträfsamma gamla damernas köksbestyr, och till ett litet parti "mariage" om qvällen hade den artige Erik förskaffat kort åt de två tanterna, såväl den "verkliga", hvilken ibland tog sig friheten att litet "banna upp" honom för hans pojkestreck, som ock den "praktiga" tant Betty, hvars förklarade gullgosse den muntre svensken inom ett par dagar blifvit. De gamla spelade alltså mariage, medan de unga damerna promenerade och musicerade på Ojala samt musicerade och promenerade på Muistola, troget biträdde af den outtröttligt beställsamme Erik. Ros var sällan ledig utom om qvällarne, då han ibland kunde vara ganska underhållande i sitt samtal, och Jenny företog någon gång om dagarne långa ridfärder helt allena, troligen, vi förmoda det, för att begrunda allt hvad hon fått höra så intressant framställt qvällen förut. En följd häraf blef att Aina och Erik ganska ofta uteslutande voro hänvisade till

hvarandras sällskap, hvilket förhållande alldeles icke tycktes framkalla någon ledsnad hos dem.

Sålunda förflöto ett par veckor af Augusti månad i mycken trefnad och allsköns ro. September månad inträdde och väderleken började bli ombytlig. Lifvet inom hus fick nu företräde framför det i skog och mark. Qvällarne blefvo nu längre och promenaderna kortare. Aina började tala om den instundande skolterminen och Jenny kunde icke dölja ett visst intresse för den blott två gånger i veckan ankommande posten. Hon väntade måhända någon underrättelse af vigt, ty äfven unga flickor kunna någongång föra en innehållsdiger brevexling. Erik var i allmänhet densamme som förut, utom att han stundom såg helt djupsinnig ut, och hans kusin förklarade att han antingen förde en dagbok eller skref vers. Han delade Jennys otålighet när postdagen stundade, och man hade anmärkt att han skrivit flera bref till Stockholm. Nyss hade han erhållit ett bref derifrån, hvilket synbarligen bragte honom i det yppersta lynne. Den dag detta inträffat, var Ojalaherrskapet om qvällen på besök hos den Ros'ka familjen. Tant Agatha, som fått del af innehållet i Eriks bref, strålade af förnöjelse och stolthet samt kastade betydelsefulla blickar på Jenny, hvilka denna icke förstod eller icke låtsade förstå.

Det lilla sällskapet satt församladt omkring thebordet då Ros, efter att ha vexlat en leende blick med Erik, hviskade något till tant Betty, som der-efter mycket förvånad lemnade rummet för att dock snart återkomma, åtföljd af en tjensteflicka som fram-satte en bricka med höga glas och en butelj champagne. Ros ifyllde glasen och uppmanade vännerna att med honom förena sig uti en välgångsskål för hans vän Erik Stenrot, som med dagens post fått en glad underrättelse från Stockholm, den nämligen, att han erhållit ordinarie anställning vid bergssta-ten. Skålen dracks under lifliga lyckönskningar

från alla sidor och de två tanterna voro icke de som minst gladdo sig åt vår unge väns framgång.

Jenny räckte sin kusin handen och sade leende:

“Lycka till, nu gifter du dig bestämdt snart, snälle Erik,” hvaröfver denne blef något förlägen och tant Agatha alldeles “perplex“, isynnerhet som hon icke kunde begripa, hvarföre Aina Ros skulle rodna och Jenny bara skratta. Det var i den gamla damens tycke mycket opassande å hvardera sidan och hon ämnade just ge sin systerdotter en vink derom att unga flickor icke brukade fria sjelf, då Erik raskt uppsteg och, fattande den ännu djupare rodnande Aina vid handen samt glädtigt nickande åt Birger, med strålände anlete och fri från all förlägenhet förklarade att Aina och han voro trolofvade. Han utbad sig de båda tanternas välsignelse, “ty Jenny, den skalken, har gifvit mig sin välsignelse på förhand.“

Nu följde omfamningar och kyssar i tillbörlig mängd. Tant Betty tycktes liksom ha förutsett att så ske skulle, men den nog mycket öfverraskade riktiga tanten utbrast, likväl i den vänligaste ton i världen: “Ja, det der hade jag bort förutse, då du i ditt bref till Jenny ordade så mycket om fennomanskorna.“ Den goda damen sökte derefter med sin blick Jenny, men mötte icke sin systerdotters öga. Hvad tant Agatha deremot såg tillfredsställde henne icke, ehuru hon ganska väl drog sig till minnes att Jenny för längesedan förklarat att hon och Erik blott höllo af hvarandra som kusiner. Nu lutade Jenny tyst sin panna mot Ainas axel: den öfvergifna, såsom tanten tyckte, stödjande sig på den lyckliga. Men denna bittra föreställning gaf dock snart rum för hennes hjertas behof att deltaga i det unga parets sällhet. Icke länge dröjde heller Jenny i Ainas armar utan hon lyfte åter sitt lilla hufvud, och skakande trotsigt sina mörka lockar

tryckte hon ett ögonblick derefter med en blick full af tro och hopp Birger Ros' hand och skyndade sedan att muntert lyckönska de två tanterna.

Qvällen förflöt under hvarjehanda glädtigt samspråk; blott öfver Birger Ros' breda panna hvilade ett moln som hans starka vilja förgäfves sökte följaga. Han var öfver hufvud taget ganska fåordig och då hans blick någon gång, liksom af en händelse, mötte Jennys, kunde den anande flickan, trots alla hans bemödanden att dölja det, upptäcka att ett djupt vemod åter tyngde på den älskades själ. Intet ord om kärlek hade sedan det betydelsefulla sammanträffandet vid Imatra blifvit utbytt dem imellan, och ehuru de ofta i hvarandras sällskap besökt det ställe der Birgers sinnesnärvaro räddat dens lif, som utgjorde föremålet för hans lika djupa och passionerade som stumma och grannliga kärlek, ehuru de ofta besökt denna för båda så minnesvärda plats, der naturen af deras ömsesidiga känslor uppenbarat sig på ett så egendomligt sätt, så hade dock endast deras blickar talat — hans om djup sorg och den ödesdigra edens orygglighet, medan hennes deremot hade belönat hans tysta hyllning med en lifvande förhoppnings glans i de sköna ögonen. Hvarifrån hon erhöll kraft till denna förhoppnings upprätthållande var en gåta för Birger, men att Jenny sjelf trodde på sina ögons löften, derom var han förvissad. Hennes blickars trösterika evangelium hade för den unge mannen blifvit ett verkligt själsbehof. — Han talade ofta med Jenny om sin framtida verksamhet i fosterländskt syfte. Allt klarare och klarare framstod för honom öfvertygelsen att blott ett broderligt arbete hand i hand med den svenska bildningen i Finland, hvilken för detta land utgjorde dess enda pålitliga föreningslänk med mensklighetens allmänna framåtskridande i högre frihet och kultur, var dess framtidsförhoppningars säkraste ankargrund. En utveckling i denna anda förhindrade, enligt hans åsigt, på intet vis, ja, den fastmera understödde och påskyndade uppblomstringen

af den finska nationaliteten. Vid sådana tillfällen, då Jennys rika själ med en älskande qvinnas hela hängifvenhet hängde vid hans läppar, då mötte ofta hans inspirerade öga det hoppfulla löftet i hennes strålande blick, det löftet att äfven han skulle blifva en af dem som med gladt mod lade handen till det goda verket och hon den lyckliga qvinna, vid hvars barm han finge hvila ut och samla nya krafter till nya strider i ljusets tjenst. Det var andliga högtidsstunder i bådas lif, kända och njutna endast af de två invigda.

Då stunden nalkades att Ojalaherrskapet skulle bryta upp, förklarade Birger att han till häst ville åtfölja damerna, något som mycket bidrog att lugna tant Agatha, hvars inbillning blifvit uppskrämd af tjenstefolkets berättelser om fångar som rymt från Wiborgs häkte och skulle uppehålla sig i skogarne deromkring, berättelser som för öfrigt med mera eller mindre skäl hvarje annalkande höst upprepas i dessa trakter af Wiborgs län. Emellertid anlände tant Agatha och Jenny lyckligen till sitt provisoriska hem och Birger Ros anträdde efter ett kort afsked sin återridt till Muistola. Nästan fullständigt mörker hade nu inträdt, ty dystra moln jagade på himlen och tilläto månen att blott då och då upplysa landskapet.

19.

Nattligt äfventyr.

Försjunken i djupa tankar fortsatte emellertid Birger Ros sin ensliga ridt i den tysta Augustiqvällen. Månen dolde sig bakom moln och mörkret tilltog isynnerhet då vår ryttare inkom i den alldeles

obebodda skogstrakt af vid pass halfannan fjerdingvägs längd som han hade att passera innan han uppnådde Muistolas för öfrigt också blott glest bebodda egor. Hästen, återhållen af tygeln, tvangs att hejda sin otålighet medan dess ryttare fortsatte sina betraktelser, hvilka icke tycktes leda hans sinne på den behagliga stråten till ett fridomstråladt framtidshem. Birger Ros älskade den andliga kamp för sitt fäderneslands utveckling, i hvilken han hade för afsigt att snart åter kasta sig, nu sedan han lyckats att i någon mon utreda den intrasslade härifvan af sina ekonomiska angelägenheter, hvilkas tillstånd ovilkorligen hänvisade honom till nödvändigheten att uppsöka åt sig en annan förvärfskälla än det lilla godssets knappa, hårdt anlitade inkomster. Han älskade denna kamp emedan han älskade sitt fosterland varmt och uppriktigt och ansåg det för sin pligt att deråt egna sina krafter. Hans ekonomiska ställning oroade honom på långt när icke så mycket som den kinkiga belägenhet, i hvilken han befann sig gentemot sina bundsförvandter på stridens fält och som i hans ekonomiska betryck endast sågo en passande förvändning för honom att på ett skickligt sätt draga sig ur deras leder, ty hans afundsmän predikade i tal och skrift att han blifvit en affälling från den *finska* saken. Ryktet om det afslagna anbudet från regeringens sida hade i mycket vanställda former blifvit kringspirdt. Det berättades nämligen att han afslagit detsamma hufvudsakligen blott derföre att det erbjudna honorariat icke tillfredsställde hans fordringar och i detta afseende påpekade man, såsom sqvallret städse gör, illvilligt nog, hans ekonomiska kläna skick såsom den klippan, emot hvilken hans forna föresatser strandat. Åt detta lumpna förtal log Birger stolt, ty han kände med sig sjelf att han innan kort tydligt skulle ådagalägga sin karakters renhet och sjelfständighet. Men han log icke åt den afsöndrade ställning i lifvet som nu fallit på hans lott i följd af brytningen med hans vapenbröder,

hvilkas välmenande men ensidiga ifver dref dem, detta förutsåg han, i en riktning som hans nu mognade ande icke kunde gilla, emedan denna riktning ledde förbi, icke till det föresatta målet: den finska nationalitetens kraftiga höjande. Han var måhända mera finne i sitt innersta hjerta än mången af de mest öfverspända, så kallade fennomanerne, men han var icke längre blind för sitt partis brister och han erkände, emedan han var en högsint ande, tacksamt den verk samma hjälp som den goda saken rön te af alliansen med dess naturligaste bundsförvandt i hela världen, det svenska elementet i Finland. Han hade på senare tider, ehuru icke utan en svår inre strid och många återfall i sin förra lidelsefulla och hänsynslösa ensidighet, kommit till den öfvertygelse att en innerlig för ening af landets andliga krafter är den enda praktiska utväg att med tiden, bredvid och trots den ryska påtryckningen, kunna i Finland väcka och underhålla ett sannt folkligt lif. Hvad den svenska talande delen af befolkningen vidkom var det öfvervägande flertalet af de densamma till buds stående krafterna villigt att, utan förnekande af sitt andliga samband med det svenska moderlandets kultur, träda i det gemensamma fosterlandssträfvandets leder. Ett större motstånd väntade han sig deremot från den fennomanska sidan, framkallad i icke obetydlig mon af ofta omedveten, i alla fall obefogad fruktan för det svenska elementets fortfarande andliga hegemoni, en plats, från hvars bibehållande denna sidas kanske yppersta män med ädel hängifvenhet för det allmänna bästa frivilligt afstått, fordrande blott ett lika berättigande för *sin* nationalitet som för den finska i den gemensamma utvecklingen, och en förnuftig, icke brådstörtad öfvergång till detta nya skede af Suomifolkets lif såsom en egen, odelbar nation, Det var en sådan ståndpunkt som Birger Ros sträfvade att göra fullt klar för sig, ty han insåg att hans personliga uppgift i det förestående arbetet var ganska

svårlöst. Det gällde nämligen, sådan var den varme fosterlandsvännens åsigt, ingenting mindre än att öfvertyga såväl massan af det finska talande folket som ock särskildt, hvad svårare var, det starka fenno-manska partiet om den oafvisliga nödvändigheten att förbinda sig med det i landet förhanden varande svenska elementet. Med själen helt och hållet upptagen af detta svåra värf kände Birger Ros dubbelt tyngre omöjligheten att förverkliga sin egen individuella lycka och behovet af den själens styrka som blott tillfredsställandet af denna naturliga önskan kunde bereda honom, ty hjertats frid är en god skattkammare att i lifvets strid draga vaxel uppå. Hans väns och systers äfven i yttre form försiggångna kärleksförening kunde naturligtvis icke underlåta att i ännu bjertare färgton framställa för hans själ mörkret i hans eget hjertelif. I denna sak såg han ingen möjlighet till en lycklig utgång. Han längtade därför å andra sidan till och med efter den ädla stridens hetta för att i densamma kunna glömma sin personliga olycka.

Leka ett blindt öde eller väsenden af en högre naturordning, än den vi menniskor tillhöra, med händelsernas gång i vårt lif? Sitta andar af högre rang, än vi äro, vid rodret af den makt vi kalla slump? Det fromma hjertat har bredt en herrlig slöja öfver vår naturs bristfällighet i detta afseende och kallar denna sin barnaljfva tro en gudomlig försyn, som omedelbart ingriper äfven i vårt personliga lif; men upproriska hjertan finnas som våga, till föga båtnad för sitt själslugn, tvifla på sanningen af denna allt försonande föreställning. Då Ros' högtsträfvande ande kommit till denna punkt i skärskådandet af hans framtidsutsigter sammandrog en känsla af onämbar sorg hans varma, liffulla hjerta, som derjemte hotades att krossas under den nästan öfverväldigande tyngden af tanken på det glädjelösa lif som jemväl förestod den älskade, till lycka och lefnadsnjutning berättigade, sköna qvinnan.

Förgäfves sökte han skaka ifrån sig dessa dystra bilder, då lyckligtvis en yttre omständighet kom hans feberaktigt arbetande själ till hjälp. Ljudet af ett ovanligt buller ett stycke framför honom nådde nämligen genom nattens stillhet plötsligt hans öra. Han tyckte sig förnimma något som liknade en häftig ordvexling, åtföljd af svordomar och utrop, hvarvid finska och svenska ord vildt blandades om hvarandra. Påskyndande sin villigt i galopp öfvergående häst befann sig vår enslige ryttare snart på stället. Vid skenet af den ur molnen frambrytande månen mötte en besynnerlig syn Birger Ros' förvånade blickar.

En vagn låg kullstjelpt vid väggkanten och två karlar höllo på att, under utösandet af vilda svordomar och hotelser på finska språket, ur densamma framdraga en häftigt emotstretande mansperson, som på god svenska bad våldsverkarna "draga åt h—e" samt förgäfves ropade på hjälp af kusken och skjutsbonden. Dessa lågo nämligen ett stycke derifrån på marken bevakade af en tredje karl med yxa i handen. Linorna som hållit hästarne vid vagnen voro afskurna och tistelstången var afbruten. En fjerde person höll de tre urspända och uppskrämda hästarne några famnar från stället.

På vida kortare tid än vi behöft för att beskrifva uppträdet hade Ros öfverskådat situationen och med ett ljudligt utrop af: "Stå på er derinne en stund!" red han utan vidare ikull den på vakt stående karlen samt vred dervid yxan ur dennes hand.

"Perkele!" röt en af de vid vagnen sysselsatte, öfverraskade röfrarne på finska, "hvem ha vi der?"

Ett döfvande slag af yxan fällde honom till marken. Kusken och skjutsbonden började nu resa sig.

"Hitåt, hitåt, befallningsman," ropade Ros med thordönsstämma på finska, "hitåt! och tag röfrarne innan de hinna fly!"

Denna krigslist och kamratens fall väckte oro hos den andra vid vagnen sysselsatte våldsverkaren

och då Ros nu styrde sin häst mellan honom och ekipaget, gaf detta den derinom befintlige resanden rådrum att något hemta sig från sin förvirring.

“Är ni sårad?” frågade Ros i det han kastade en blick in i det kullstjelpta åkdonet.

Han erhöll blott till svar en framräckt revolver och de hastigt utstötta orden: “Se här, nu har jag den, skjut!”

Fattande den laddade revolvren såg sig Ros om efter fienderna som, beväpnade med störrar, tycktes vilja upptaga striden. Två skott ur revolvren hejdade deras framträngande, och då nu kusken och skjutsbonden, svängande stycken af den brutna tistelstången samt i förhoppning på den anropade länsmannens ankomst, jemväl nalkades, drogo sig röfvarne skyndsamt tillbaka. Den karl som hållit hästarne släppte dessa, hvilka, så godt de kunde med de sårade benen, började lunka utåt vägen.

“Mina hästar, mina hästar!” skrek skjutsbonden och ilade efter dem, medan kusken, på Ros' befallning, hjälpte den resande ur vagnen. Så snart denne hade fötterna på marken sträckte han på sin lilla, runda figur och utropade modigt: “Jag har ännu en revolver,” samt aflossade, utan att sigta, två eller tre skott efter de i skogsbrynet försvinnande röfvarne, som flydde med all hast.

“Spara edra skott, herre,” sade nu Ros, som återvände från en rundridt omkring vagnen och försökte tygla sin uppskrämda häst, hvilket omsider lyckades honom. “Är ni sårad eller skadad?”

“Nej, inte det jag vet; jag fick blott en duktig stöt när vagnen stjelpte,” svarade den resande med genuint svenskt uttal, hvarvid Ros dock icke vidare fästade sig. Den främmande tillade i det han försigtigt nalkades Ros: “Men hejda då er ystre Bucephalus så att jag kan få trycka min räddares hand. Det var, minsann, hjälp i rättan tid — uff!”

Ros steg af och öfverlemnade sin häst att hållas åt den resandes kusk, hvilken såg mycket för-

lägen ut. Den återvändande skjutsbonden, släpande efter sig sina ledbrutna hästkrakar, jemrade sig deröfver att de blifvit skadade vid vagnens stjälpande, och den lille, runde resanden trädde fram till Ros. Månen utgjöt sitt fullaste sken öfver denna invid den kullfallne vagnen i den ensliga skogen församlade, egendomliga grupp.

Den resande skakade imellertid hjertligt Ros' hand utan att uttömma sig i ett onödigt ordsvall och denne vände sig snart derefter till kusken med en fråga huru det gått till att vagnen stjelpt?

“Jo,” svarade den tillsporde, “det var så mörkt att man inte kunde se handen framför sig och röfvarne höllo väl, såsom de bruka, en lina spänd tvärs öfver vägen, hästarne stupade och vagnen stjelpte i landsvägsdiket. Skjutsbonden och jag, som sutit på bocken, slängdes i skogen och stötte oss så att vi förlorade sansen samt inte kommo oss före innan månen tittade fram och nådig herrn var rackrarne på halsen. Det var bestämdt tio karlar.”

“Åh nej,” invände Ros, “jag såg blott tre utom den som höll hästarne. Men min herre,” tillade han vändande sig till den resande, “det klokaste är väl nu att vi söka lyfta upp vagnen och så godt sig göra låter reparera skadorna samt sedan bege oss till mitt hem, hvilket inte är så långt härifrån.”

“Tack, tack, min herre,” svarade den resande och alla grepo verket an. Lyckligtvis voro hjulen oskadade och med tillhjälp af yxan och några repstumpar voro snart ett slags fimmelstänger bragte till stånd samt Ros' häst spänd framför vagnen. Kusken fattade tömmarne och följde efter Ros och den resande herrn, som gingo till fots i motsatt riktning mot den hittills iakttagna; skjutsbonden med sina skadade hästar slutade tåget.

Nya öfverraskningar.

Knappast hade den i slutet af förra kapitlet beskrifna karavanen satt sig i rörelse, innan åter ljudet af menniskoröster hördes. Snart framkom på en ginväg ur skogen Erik Stenrot med några af gårdens karlar, som voro beväpnade. Man hade hört skotten och skyndat efter ljudet i den förmodan att möjligtvis de af ryktet omtalade förlupne fångarne vågat anfalla någon resande. På qvällen hade man sett en vagn passera förbi Muistola gård.

“Jag tror,” utropade Erik, icke utan en viss oro då han med blicken öfverför det besynnerliga tåget, “att här varit strid å färde? Nå, gudskelof, att du är helbregda, Birger! Var det verkligen röfvare och hvem är det som skjutit?”

“Den herrn,” svarade Ros, “hade blifvit öfverfallen af några karlar, troligen förrymda fångar, och ett par skott lossades.”

“Det vill säga,” inföll nu den resande, “den här herrn, hvars namn jag inte ens ännu efterfrågat, har enligt all sannolikhet räddat såväl mitt som ock de der två karlarnes lif.”

Erik studsade synbarligen vid ljudet af den resandes röst och närmade sig honom för att om möjligt i månskenet uppfånga den resandes anletsdrag.

“Ert namn, min ädle räddare!” fortfor denne. “Var god säg mig hvem det är, som jag kanske har att tacka för mitt lif?”

“Jag heter Ros och har en egendom här nära intill,” var Birgers svar.

“Nåväl, herr Ros,” återtog den andre, “ni har gjort mig och dessa två menniskor en ganska väsent-

lig tjänst och gamle Jakob Stråle från Stockholm är eder tacksamme vän.“

“Hvad!“ utropade, utom sig af förvåning, Erik och fattade ifrigt den resandes hand, “morbror Stråle! Hvad i Guds namn för morbror hit?“

Den gamle herrn, ty Stråle var en äldre man, betraktade med icke mindre förundran vår vän Erik och utbrast:

“Och hvad, hvad gör *du* här, här midt i öde-
marken, gunstig herre? Jag tror minsann att detta
Finland är ett förtrolladt land. Men jag kan gissa,
om inte hvad du gör här, så dock ungefär hvem som
lockat dig just hit. Huru fick du reda på Jenny?“

“Till höger kusk,“ hördes nu Ros' stämma och
en af karlarne skyndade att öppna grinden. Efter
några befallningar till karlarne vände sig Ros till
den resande och sade:

“Välkommen hos mig, herr Stråle, men ursäkta
att jag straxt åter måste aflägsna mig för att varna
mina grannar på Ojala, dit rymmarne möjligtvis tagit
kosan. Min vän Erik, var du värd i mitt ställe.
Farväl, tills i morgon.“

Och i yrande sporrsträck bar det af på vägen
till Ojala på den från vagnen urspända hästen. Två
beridna drängar åtföljde Ros, beväpnade med hvar
sin bössa och yxa.

“Rask karl, den der Ros,“ sade gamle Stråle,
“men Ojala, hvad har han att skaffa med Ojala?“

“Stig in, morbror,“ sade Erik och tillade sedan
tveksamt: “Då morbror befinner sig i denna trakt af
verlden, så trodde jag att det var bekant hvem som
bodde på Ojala.“

“Visst vet jag det,“ menade Stråle, „och jag var
just på väg dit då...“

I detta ögonblick skyndade emot dem ett ungt
fruntimmer. Det var Aina.

“Ack, Erik!“ utropade hon, “hvar är Birger?
Tjenstefolket har alldeles skrämt upp tant Betty, så
att...“

Hon tystnade rodnande då hon nu först bemärkte den främmande herrn.

“Med Birger har det ingen fara,” genmålte Erik, “han har blott ridit tillbaka till Ojala för att der hålla vakt, och när vi väl kommit in, skolen I få höra det intressanta äfventyret af den här herrns egen mun.”

Med dessa ord förde han den främmande till Birgers rum, hvarest herr Stråle i hast iordningställde sin något illa medfarna drägt. Under tiden frågade han Erik, hvem det unga fruntimret var som kallat honom vid namn?

“Min värds syster,” svarade Erik undvikande. “Men se så, morbror, stig in till fruntimren och tillfredsställ deras och min nyfikenhet angående den förskräckliga händelsen på landsvägen.”

Vi öfverhoppa presentationerna, hvarvid intet nämdes om förlofningen, äfvensom herr Stråles berättelse om förloppet vid röfrarnes anfall samt hans och de två karlarnes räddning genom Ros' modiga mellankomst. Efter några utrop af förvåning och fasa samt glädje att “allt slutats så väl” inbjöd tant Betty med landtlig artighet den ärade gästen att efter så mycken skrämsel och ansträngning hålla tillgodo ett glas “varmt”. Herr Stråle, en jovialisk, gammal ungar, tackade fryntligt för inbjudningen och bryggde sig en rätt stadig toddy, drack och hade snart så intagit båda damerna till sin fördel att tant Betty, då hon efter den händelserika dagen äntligen kom i säng, sade till Aina: “då alla svenskar jag hittills träffat äro så hyggliga karlar, så är det väl bara prat hvad pastorsadjunkten (som sannolikt var fennoman) brukar säga, nämligen att svenskarne “kuggat” Finland.” Aina åter var rätt belåten dermed att hennes fästmans morbror varit så vänlig emot henne. Då kunde han väl icke heller ha något emot deras förlofning. — Efter intagen landtlig qvällsvard åtskildes sällskapet och lade sig till hvila icke utan att dock egna ett visst delta-

gande åt den frånvarande Birger, som begifvit sig af för att hålla vakt öfver fruntimrens på Ojala nattro.

“Den vakten gör han gerna,” hade tant Betty yttrat, hvartill herr Stråle svarat ett menande “jaså”. I öfrigt tycktes den främmande herrn helst undvika att tala om ändamålet med sitt oföväntade besök hos sin syster och sin myndling Jenny.

21.

Vid kaffebordet.

Den första människa som den gladlynte stockholmaren mötte då han följande morgon efter omsorgsfullt gjord toilett utträdde på husets lilla balkong var hans räddare från gårdagsqvällen, hvilken redan återvändt från sin nattliga vaktgöring och nu, gående sin gäst till mötes, helsade honom välkommen. Ehuru Birger, som af tant Betty fått höra att deras gäst var en släkting till såväl Erik som ock Ojalaherrskapet, gerna velat utforska den gamle herrns egentliga afsigt med detta oväntade besök, hvarom ingenting förljudits i den förtroliga sällskapskretsen, hade han dock häri vida mindre framgång än den fintlige juristen i det välbemantlade förhör han lät sin värd undergå. Understödd af de meddelanden Stråle redan qvällen förut under samtalets lopp lyckats erhålla, visste han nu att så leda tråden af deras samspråk att han ganska snart trodde sig vara det sanna förhållandet på spåren. Den väl öfverståndna nattliga vakten gaf honom härvid en ypperlig anledning till hvarjehanda spörsmål. Stråle tackade varmt men icke utan en liten skymt af skalkaktighet i blicken den unge doktorn för dennes omsorg om hans systers

säkerhet samt prisade den Stråleska familjen lycklig som i det aflägsna Finland i en och samma person vunnit en räddare, en beskyddare och en tvifvelsutan mycket förekommande gästvän. Om Jenny nämde den gamle herrn intet enda ord. Men då Erik, som med sin närvaro ökat sällskapet, frågade huruvida det icke vore lämpligt att han skulle rida ut till Ojala för att förbereda tant Agatha och kusin Jenny på det oväntade besöket, svarade herr Stråle helt enkelt att då Erik öfverlemnade den för behöflig ansedda nattvakten öfver slägtingarnes säkerhet åt en annan, han lika gerna kunde låta morbrodern sjelf anmäla sitt besök. Arten af det svar, som tycktes sväfva på Eriks läppar, föranledde honom dock att skämtsamt tillägga: "att det tvifvelsutan fanns heligare föremål att bevaka än unga kusiner, till exempel gamla onklar, att icke tala om den frånvarande gästvännens härd."

Erik rodnade märkbart men han hjälptes ur sin förlägenhet af den vackra Ainas inträde, som, efter ett glädtigt och lika hjertligt "godmorgon" till alla tre herrarne, började servera kaffet. Birger omtalade nu att han till frukosten ditväntade länsmannen som skulle anställa polisundersökning angående det nattliga öfverfallet, samt öfvertaga ledningen af våldsverkarnes efterspanande, om hvilkas sannolika tillhåll man dessutom redan fått någon kunskap, väggledd af de spår de vid sin flykt lemnat efter sig.

"Stackars karlar," sade herr Stråle, "jag skulle nästan önska dem friheten, redan derföre att deras misslyckade anfall beredt mig en så öfverraskande angenäm bekantskap som min räddares och fröken Ainas."

"Säg lika gerna blott Aina, snälla morbror," inföll Erik, "ty jag säger det genast rent ut. Aina är min fästmö."

"Då säger jag med synnerlig glädje "Aina" till den älskvärdaste af mina finska vänner;" utropade den gamle herrn muntert och fattade med en anstrykning

af galanteri Ainas hand för att kyssa densamma, men den rodnande unga flickan slog sina vackra armar omkring onkelns hals och tryckte en kyss på den gamle ungarlens ingalunda motsträfviga mun.

“Bra gjordt, Aina lilla!” sade den upprymde juristen; “men blif icke svartsjuk på mig, Erik, ehuru jag är ungarl,” tillade han med en komisk suck. — Han ökade den allmänna sinnesstämningens munterhet, då han med utsökt belevfvenhet och gammaldags sirlig artighet framträdde till tant Betty, som tillkommit under tiden, och vördsamt anhöll att i betraktande af det blifvande intima förhållandet emellan deras familjer, nu redan få kalla fröken Ros för “kusin“, hvartill den fryntliga gamla damen rodnande gaf sitt samtycke. Med Birger utbytte Stråle ett hjertligt handslag i det han menade: att det var mycket roligare att kalla sin räddare du än herr doktor, hvilken titel ovilkorligen påminte honom om läkare, menniskor som han väl i allmänhet högaktade, men af hvilka han hittills icke behöft och hoppades att icke så snart heller behöfva någon “räddning“.

Ett bud från länsmanen anlände emellertid och aflemnade ett bref. Detta gaf anledning till uppbrott från kaffebordet. Det högvigtiga brevets innehåll skola vi meddela i nästa kapitel.

22.

Länsmans-diplomati.

Den värde herr Smilander hade af ryktet förnummit att den öfverfallne, men räddade utländingen var en mäktig förnäm man, hvilken kommit hit för att från Ojala afhemta de der boende utländska

damerna samt återföra dem till deras i hemlighet öfvergifna hemland. Genast vaknade underliga tankar i hans hjerna. Kanske var det sjelfve polismästaren i Stockholm, den berömde Wallenberg, som tillika med egna ögon här vid Imatra ville studera de naturliga vattnens kraft. Inom sig hade derföre den förtänksamme länsman Smilander beslutit att på allt möjligt sätt gå den förnämne främlingens önskingar till mötes, och till och med Ros steg i hans aktning i följd deraf att han varit försynens redskap att verkställa räddningen. Då han erfarit att den resande under titel och namn af "häradshöfding Stråle" hedrade hans aflägsna födelsebygd med sitt besök, stadfastades inom honom den en gång fattade föreställningen att denne var en mycket förnäm man, som allrahelst, för att väcka mindre uppseende, "inkognito" gjorde sin resa. Den främmande hade tvifvelsutan antagit namnet Stråle blott för att låtsa vara en släkting till den gamla damen på Ojala. Smilander ville derföre på ett försigtigt sätt låta honom förstå att han, Smilander, var en alltför rutinerad administrativ tjänsteman för att icke genast ha genomskådadt den resandes högre samhällsställning. I enlighet härmed ville han ock från första början inrätta hela sitt uppträdande. Wallenberg-Stråle skulle då med sitt vana öga genast se hvars andas barn han hade framför sig, och man kunde icke veta hvilken utländsk utmärkelse möjligtvis blefve en följd af det nit Smilander skulle ådagalägga vid röfrarnes förföljande och gripande. Han ansåg det derföre vara klokare att icke besöka Ros till frukosten, utan medelst ett skickligt och i högre juridisk stil uppsatt bref inbjuda främlingen till den polisundersökning han ernade hålla på sjelfva stället der öfverfallet egt rum. Detta bref, som saknade adress, sände han med ett bud till Muistola. Det skulle öfverlemnas till den "främmande öfverfallne herrn". Stråle tog brefvet och läste icke utan förvåning följande löjlige aktstycke:

“Min herre!

I brist på adress som jag saknar vill jag icke tro på ryktet om min herres namn hvilket, såsom måhända varande falskt, kunde inverka kränkande; men till saken, såsom vi administrativa tjänstemän säga.

Min herre har natten emot i dag, den 16:de hujus, genom herr doktor Ros' förvällande lupit fara att blifva räddad, eller fastmera af doktor Ros blifvit räddad ur en fara som min herre bemålde natt lupit genom ett ännu okänt antal röfvarers förvällande, hvadan jag i min egenskap af kronobefallningsman i den af denna olycka hemsökta socknen, på anmodan af sagde Ros, bosatt å Muistola, funnit mig föranlåten att dels medelst utsändande af spejare, äfvensom prolimitär polisundersökning på platsen, dels ock genom hållandet i förvar, dock icke i jern, af sistlidne nattens skjutsbonde, såsom skäligen misstänkt att ha varit med i komplotten beträffande sina hästar, som icke blifvit honom frånstulna och derföre skola afföras till mitt stall för att besigtigas af vid slika försök till rån vane personer, som skola fastställa huruvida hästarne blifvit med flit skonade, — så och i betraktande nu af allt detta och dessa åtgärders vidtagande, får jag härmedelst förståndiga, det vill säga ödmjukast anhålla det min herre ville infinna sig å den plats der det tillämnade brottet lyckligtvis icke föröfvats genom meranämnde Ros' föregifna mellankomst och såsom af vittnen vidhandengifvits, fem med välberådt mod ur min herres revolverar aflossade skott, för att jag på stället i behörig form måtte få anställa polisförhör och undersökning med alla vid tillfället utom röfrarne närvarande personer samt likaså den kullstjelpta vagnens besigtigande för att utröna huruvida våldsverkarne medelst inbrott försökt någonting; och ehuru smärtsamt det är att innan röfrarne genom gripande och häktande befordras till laga straff, dermed se mig tvungen att besvara min herre och afgifva berättelse om hela förloppet, ithy att vi admi-

nistrativa tjänstemän i Finland, i likhet med hvad i Sverige plägar ske, måste gå summariskt tillväga då det är fråga om rackare och förlupna personer, bedjande tillika om ursäkt för besväret, men utlofvande min herre att med all behöflig handräckning bistå min herre i den der andra saken, hvilken längesedan icke blott väckt min nyfikenhet såsom varande oloflig, utan derhos föranledt ett för mig illa aflupet besök på ett ställe, som må vara onämndt oss emellan, och hvilket min herre ämnade besöka redan i går men nu måste uppskjuta till i dag, men der enligt egen uppgift inga dokumenterande handlingar finnas, hvilket jag vill till min herres tjänst och upplysning meddela, ehuru jag tror mig kunna framtvinga riktiga pass om icke falska sådana redan anskaffats, och förblir jag med högaktning och i förbidan på min herres ankomst till det olyckliga räddningsstället men der ingen fara finns om dagen och derföre att jag är der, min herres ödmjukaste tjänare.

Johan Smilander,

Kronobefallningsman i orten.“

Efter genomläsandet af denna sorglustiga skrivelse öfverlemnade herr Stråle densamma skrattande åt Ros, i det han sade sig tro meningen vara en kallelse att infinna sig vid en preliminär polisundersökning på stället. “Men slutet förstår jag inte riktigt,” tillade den gamle juristen, “dock förmodar jag att det har afseende på någonting som rör min syster.” Ros genomläste leende brevet men då han kom till frågan om passen blef han allvarsam. Under tiden hade Stråle följt “kusin Bettys” inbjudning till frukostbordet. Nu erhöll ändtligen Erik papperet. Han försökte uppläsa detsamma högt men afbröts som oftast af en skrattlust, den han icke kunde qväfva; dock upphörde äfven hans munterhet då han kom till det ställe der passen voro omnämnda. Men hans oro yppade sig på annat sätt än finnets, som blott eftersinnade hvilka obehag fruntimren kunde ha att

befara af den påhängsne länsmannen. Erik gick denna gång längre i sina farhågor än vännen.

“Gubben Stråle är Jennys förmyndare,” hviskade han till Ros och detta var en nyhet som tycktes börja oroa denne, isynnerhet då han sammanställde densamma med hvad tant Betty meddelat honom om kuskens vinkar angående ändamålet med den främmande herrns besök på Ojala. Sedan emellertid frukosten intagits begåfvo sig herrarne på väg till platsen för föregående qvällens äfventyr.

23.

Polisundersökning i skogen.

Men derborta i den nu åter fredliga skogen, hvarest ännu för tolf timmar sedan hästar störtat, vagnar blifvit kullstjelpta och resande anfallits, der yxor svängts i månskenet och den krigiska knall-effekten af amerikanaren Colts uppfinning, revolvern, injagat skräck hos den europeiska nordens landtligt beväpnade banditer, der satt nu den administrativa maktens representant i den finska socknen Ruokolaks, kronobefallningsman Johan Smilander, på en sten vid landsvägskanten. Han satt der omgifven af två nämdemän samt bro- och skallfogde, föreställande hans myndighets armar och ben, hans handtlangare och adjutanter. De rådplägade sinsemellan med viktiga miner i de välmående ansigtana, och en liten skara af ortens allmoge, män, qvinnor och barn, stod gapande rundt omkring dem. Då syntes ett dammoln på vägen från Muistola och herr Stråle i vagn samt Birger och Erik till häst anlände. Herr Smilander steg upp och förberedde sig att med en viss

högtidlighet emottaga de ankommande, som i en ståtlig procession närmade sig. Han "harklade" och hostade, fick strupen ändtligen klar och skulle just börja sitt tillämnade tal, då den raske gamle Stråle, sedan han återvunnit sin jemnvigt efter nedstigandet ur vännen Ros' gammalmodiga och något höga vagn, med en oefterhärmlig komisk grandezza tilltalade den vördsamt helsande sålunda:

"God morgon! Ackurat på sin post, det ser man! Edert nit i tjensten, herr befallningsman, är öfver mitt beröm."

"Tackar ödmjukast," svarade Smilander och fatade mod då Stråle räckte honom handen till hälsning. Han tillade derefter: "Vi administrativa tjänstemän i Finland äro mycket påpasslige."

"Ja, och tiden är dyrbar," återtog herr Stråle, "jag borde om en timme eller så vara på Ojala."

"Vi kunna genast skrida till verket," inföll länsmannen, "ursäkta att jag sätter mig."

På länsmannens fråga huruvida den öfverfallne hyste misstanke till någon särskild person — han blinkade dervid med ögonen — om att ha varit i komplott med röfrarne, svarade Stråle "nej" och afgaf derefter i korthet en berättelse om förloppet. Ros gjorde likaså om hvad som timat efter hans inblandning i saken. Nu uppropades den pratsjuke kusken. På dennes vittnesmål hade länsmannen synbarligen räknat för att såsom ransakare lysa inför den förmente höge polismannen.

"Kurikka," började länsmannen, "ni är från Wiborg, inte sannt? Jag tror mig känna er?"

"Isvoschtschik (åkare) Kurikka n:o 6," svarade denne på dålig svenska. "Jag kände herr befallningsman mycket bra då herrn var i kansliet i Wiborg. Mången gång om natten..."

"Det hör inte hit!" afbröt den förhörande. "Huru kom Kurikka i den här herrns tjänst?" Smilander bugade sig härvid för Stråle.

”Jo si, för det att jag är gammal kusk och kan ”rata venska“ (prata svenska), så gaf polismästaren mig åt herrn bär, som jag följer på resan och tillbaka för sex mark (4 rdr) om dagen.“

”Polismästaren och sex mark om dagen,“ sade Smilander för sig sjelf, ”det är *han* och ingen annan. Tillåt mig,“ han vände sig nu till Stråle, ”att förhöra vittnet på finska. Doktor Ros kan ju vara er tolk?“

”Alltför gerna,“ blef svaret.

Nu tilltalade Smilander kusken med hög röst sålunda:

”Tala rent ut, Kurikka, hvad du har att säga. Jag vill att lag och rätt skola vördas i mitt distrikt“ — härvid kastade han en sträng blick på de församlade bönderna — ”tala rent ut allt hvad du vet om den här saken och hvarföre röfrarne just anföllo den här herrn?“

Efter erhållen tillåtelse att få begagna sig af sitt modersmål, afgaf Kurikka en vidlyftig berättelse, den vi, med förbigående af en mängd biomständigheter, här återgifva betydligt förkortad. Emellertid satte sig herr Stråle och hans följeslagare på ett par stenar för att höra på.

”Jo, si, det var så,“ började vittnet, ”att jag blef den rike herrns kusk fast Järvinen, min granne, rände andan ur halsen på sig för att få den platsen, men polismästaren sa, att jag var mera ”skicklig i ett och annat“. Och majoren, polismästaren ni vet, herr befallningsman och ”höga rättvisa“ (”korkia oikeus“), är mycket gemen när han talar med simpelt folk, och han sade till mig, att djefvulen och, med respekt till sägandes, alla länsmän i landet skulle ta mig, om jag inte skulle föra den herrn helbregda tillbaka till Wiborg. Och såsom ni ser, höge herr befallningsman och domare, så tyckes ju den främmande herrn vara kry och rask hittills, så att jag ärligen förtjenat min lön.“

”Till saken,” afbröt länsmannen, ”berätta, huru kom det till att ni råkade ut för den här rysligheten?”

”Jo, si,” började kusken åter, ”det var så, att vi skulle fara till två ohyggligt rika fruntimmer, som lära ha rymt från . . .”

”Ursäkta, herr befallningsman,” afbröt Stråle, ”kanske vi lemna fruntimren åsido, alldenstund denna sak alldeles inte angår dem.”

”Riktigt,” anmärkte ransakaren till vittnet, ”berätta hvad som händt, inte hvad som kan komma att hända.”

”Nå ja,” fortfor den sålunda tillrättavisade, ”vi skulle till Imatra, och derifrån med fyra hästar till Lauritsala (första slussen vid Saima kanal) och så till Wiborg igen. Nåväl, resan gick bra ända till Jäskis färja, och medan herrn drack kaffe inne i gästgifvargården, frågade folket, som stod omkring mig, hvad det var för en herre, som jag skjutsade, och jag så sanningen, att det var en rik man från utlandet, som reste till Ojala och derifrån tillbaka till Wiborg. Och som jag fått respengarna om hand, gaf jag skjutsbonden från Rautanen en mark (70 öre) i drickspengar, för si så hade herrn befallt. Och der talades ett och hvarje om Ojala-herrskapet och att de också voro från utlandet och hade mycket pengar samt att Muistola-herrn (härvid rodnade Ros starkt då han öfversatte vittnets ord) blifvit mycket god vän med dem, och att han hade hos sig en herre, som var från samma land som fruntimren, och att de sällskapade med hvarandra såsom släktingar. Nåväl, det var allehanda folk vid färjan och vår nye skjutsbonde hörde också uppå, men herrn derinne dröjde så länge, att färjan gjorde två resor innan vi kommo att fara öfver elfven. Flera karlar hade före oss begifvit sig till andra sidan. Det var mycket bråk med vagnen, men vi kommo dock i skymningen öfver. Orsaken var den, att herrn i Wiborg spisat middag med polismästarn, borgmästarn och många andra, så att, ehuru vi körde

fort, det likväl blifvit sent på dagen. Så bar det åter i väg, men det var mörkt när vi kommo till den här f—e skogen, och huru det var, så skyggade venstra sidohästen och vi lågo här i diket, vagn och hästar och allt, just der. Jag och skjutsbonden fingo en så duktig knuff i fallet, att vi voro sanslösa, kan jag tro, ty när vi vaknade igen var det månsken och ett hiskligt svärjande och skrikande och huggande, och herrarne skjöto, jag tror, fem skott. Röfrarne, hvilkas antal jag inte räknat, flydde till skogs, och hästarne, som de spännt ifrån vagnen för att stjäla dem med, rymde, men skjutskarlen fångade dem åter, ty de hade skadat sig i benen då de stupade på repet, som röfrarne spännt öfver vägen, och hvilket Muistola-herrn tog upp från landsvägen; det låg så här, just midt öfver vägen.“

Sedan kusken slutat sin långa berättelse framfördes skjutsbonden, hvars utsago öfverensstämde med den förres. Han tillade blott, att kusken i mycket skrytsamma ordalag talat om den resandes rikedom och många kappsäckar med dyrbart innehåll samt en låda med välinpackade vinbuteljer som de hade bakbunden på vagnen.

“Kände du,“ sporde länsmannen, “någon af de karlar, som åhörde detta tal?”

“Jo några, och det är hederligt folk, men så voro der också två zigenare (tattare) och de foro öfver första gången färjan gick, det mins jag väl.“

Sålunda fortgick förhöret ännu en stund. Derefter undersöktes platsen, och Ros utpekade ett träd på den ena af vägkanterna, vid hvilket det ödesdigra repet varit fästadt, medan det på andra sidan sannolikt hållits af karlarne. Då hästarne stupat emot den blott quartstums tjocka linan, hade den häftiga ryckningen i densamma lemnat tydliga spår efter sig i trädets bark. Några mindre blodfläckar utvisade platserna der striden stått och i hvilken riktning våldsverkarne flytt. Stråle och herrarne togo nu afsked af länsmannen, som skulle bege sig på spaning efter

röfrarne. Den stackars skjutsbonden sattes emellertid på fri fot och Stråle gaf honom en riklig gåfva för att påkosta hästarnes återställande.

“Välkommen i qväll till Ojala på en liten todgy, herr befällningsman!” sade herr Stråle artigt. “Jag hoppas min syster inte skall ha något deremot, när det är jag som bjuder, och inte min vackra systerdotter heller.”

I detta ögonblick och innan Stråle ännu hunnit klifva upp i vagnen, framstälde sig inför den icke litet öfverraskade församlingens blickar en ny, lika vacker som i dessa trakter i allmänhet sällspord syn. På vägen från Ojala nalkades, styrande med behag sin lifliga häst, gestalten af en ung ryttarinna. Hon parerade skickligt sin muntra springare i det hon helsade den förvånade församlingen och vände sig till Erik, som var den förste hon kände igen, med den något hastiga frågan:

“Hvad har händt, kusin Erik? Folket på Ojala är alldeles uppskrämdt och tant lät mig inte bege mig af utan den der beväpnade drabanten.”

Hon pekade på en med bössa utrustad karl, som ridande barbacka på en arbetskamp, följde efter henne med andan i halsen. Men då hon härvid gjorde en vändning åt sidan, blef hon varse gubben Stråle, som med utropet: “Men der har jag, minsann, henne sjelf, min yra, präktiga amazon!” skyndade henne till mötes. Ros, som sutit af, räckte Jenny artigt sin hand och hon hoppade muntert i den glade herr Stråles armar och gaf honom, oombedd, en hjertlig kyss på hans mysande mun.

“Välkommen, snälla morbror, välkommen ändtligen!” utropade den vackra ryttarinnan och tillade sedan: “Och det är kanske morbror som haft det der äfventyret i natt?”

“Jo du, min sprittande Jenny d'Ojala,” svarade Stråle glädtigt, “och der ser du min räddare ur en den allra sannolikaste dödsfara jag hittills i mitt lif lupit; det är just din nyaste stallmästare.”

“Herr Ros!” sade Jenny med en blick, omöjlig att beskrifva, men så full af den renaste, mest oförställda glädje, att dess uttryck icke kunde undgå morbrodern, och han tillade därför i allvarligare ton:

“Ja, Jenny, vill du tacka den ynglingen för mitt lif och kanske två andra människors till, så gif den finske riddaren ett hjertligt handslag, du min lilla svenska affälling.”

Djupt rodnande räckte Jenny sin hand åt den stumme Ros.

“Se så, nu kan det vara nog, till en början åtminstone,” återtog Stråle; “stig upp till mig i vagnen, så åka vi tillsammans till Ojala. Jag hoppas Agatha mår väl? Kom ihåg bjudningen, herr befallningsman, och du, broder Ros, tag dina fruntimmer med dig! Jag skall genast sända vagnen tillbaka. Erik följer med oss.”

Så ordnade den gamle herrn allt för den dagens afton.

Men Smilander kastade en tacksam blick på de afresande och mumlade: “Han vill mig väl, jag måste, ta mig f-n, ha reda på de der rackrarne.”

Vi lemna nu länsmannen och hans följe, der de satte sig i rörelse till en enslig skogsäng, hvarest man förmodade att våldsverkarne i en gammal lada hade sitt tillhåll.

24.

Hvarför Jenny kom till skogen.

“Det stundar främmande, kära du,” sade tant Agatha till skön Jenny på morgonen af den dag som följde efter Eriks och Ainas trolofningsafton, “jag försäkrar, att det har stundat långväga främmande

hela morgonen. Nå, Erik kommer visst ut med sin fästmö. Ja, den Erik, den Erik," fortfor den gamla damen, "att så der ge dig på båten, Jenny lilla, det var ändå styggt."

"Det var snällt och klokt gjordt af Erik att inte äflas med att fria till mig, tant lilla, ty jag hade varit tvungen att ge honom korgen," svarade Jenny med den naturligaste ton i världen.

"Ja, Gud blott förstår sig på flickhjärtan nu för tiden!" återtog tanten. "Och jag som trodde, att du tyckte om honom, efter han alltid skulle följa med på våra resor?"

"Det var just för det jag inte alls var kär i kusin Erik, som han var en passande och kär reskamrat för mig — men," afbröt hon det grannliga ämnet, "hvad kommer åt vår Thilda? Hon ser ju alldeles blek och förskrämd ut. Hvad fattas dig, Thilda?"

"Ack, kära hjertandes fröken!" ropade tjänstflickan, der hon med förfärad uppsyn ilade från drängstugan till de i förstuguqvisten stående damerna, "rysliga saker ha händt i natt, vet herrskapet."

Tant Agatha och Jenny sågo förvånade på den andfädda flickan.

"Jo," fortfor denna, "i natt har en rysligt rik resande herre blifvit öfverfallen af röfvere på landsvägen häremellan och Muistola och röfrarne höllo just på att slå ihjel honom, men så kom der en lång, stark karl på en svart häst och red öfver dem och slog dem och der skjöts och den svarte ryttaren dref bort röfrarne och försvann, men den gamle resande herrn, ty han var gammal och från ett främmande land, fördes till Muistola och doktorn..." Thilda hemtade andan ett ögonblick.

"Och doktorn?" frågade Jenny ifrigt.

"Jo, han har visst bedt oss tiga för att inte oro herrskapet," sade Thilda, "men si, det kan jag inte. Jo, doktorn, han kom hit om natten med två drängar, som hade bössor, och han höll vakt hela

natten, men om morgonen sände han bud till länsman och så red han hem och bad mig tåga med alltsammans, men si, det kan jag inte, och den ene drängen är ännu med sin bössa kvar i stugan — herre Gud, huru rysligt!”

Jenny lät genast kalla den omnämde drängen för att af honom erhålla litet bättre besked om hvad som hänt; men som samtalen fördes med den uppskrämde Thilda till tolk, så kom der icke mycket ljus i saken. Den främmande resandens kusk hade, enligt drängens utsago, berättat att en mörk ryttare kommit fram i månskenet och liksom från himlen samt jagat bort röfrarne.

“Var det doktorn?” frågade Jenny med klappande hjerta, “och blef den resande sårad?”

“Ne-nej,” ljöd svaret, “doktorn, Pelle och jag ha vakat här hela natten och i morgon red Pelle till länsman.”

“Och är den främmande herrn sårad?”

“Det vet jag inte, men nu är han på Muistola och nog kom han dit till fots, det såg jag själf.”

Jenny befalte att hennes häst genast skulle sadlas. Hon ville och måste höra åt i Muistola hvad som timat, ty hon var så orolig för den “främmande gamle herrns öde”, sade hon.

Tant Agathas föreställningar hjälpte till ingenting. Jenny bad henne blott för all del vara lugn, något som hon själf imellertid förgäfvades bemöda sig att synas. Slutligen förmådde tanten henne att såsom beskyddare medtaga den beväpnade drängen från Muistola. På Ojala kvarstannade landbonden och hans två söner hemma.

Med hjertat uppfyllt af oro och ängsliga aningar anträdde Jenny sin ridt, och vi ha sett, att dessa aningar på sätt och vis icke bedragit henne, ehuru allt aflupit lyckligt nog. Sålunda kom det att Jenny plötsligt uppenbarade sig för de i skogen församlade männen, och mången gammal bondkåring spådde af

allt detta, att någon stor förändring skulle hända Muistola-herrn.

Men huru förhöll det sig dermed, att vår raska hjeltinna, som icke det ringaste brukade vara besvärad af aningar och oroande inbillningar, just denna gång vid tanken på den "gamle främmande herrns öde" blifvit ett rof för en så utomordentlig oro? Hade Jenny måhända några skäl att emotse ett besök af sin gamle, älskade förmyndare? Derom skola vi väl i det följande få veta något mera.

25.

Gäster på Ojala.

Tant Agatha, som till en början blifvit något "perplex" öfver sin broder häradshöfdingens plötsliga ankomst och äfventyr, lugnades dock snart åter af de förklaringar, som han gifvit henne. "Men det bästa, mina vänner," hade gubben Stråle sagt, "sparar jag till aftonen; spara alltså också ni er nyfikenhet till dess." Erik återvände med vagnen till Muistola och morbrodren hade på eftermiddagen ett allvarsamt samtal på tu man hand med sin sjelfmyndiga älskling, såsom han kallade Jenny.

Då qvällen stundade blef der lif och rörelse på det lilla Ojala. Gästerna från Muistola anlände, och äfven länsmannen kom, efter lätt och väl förrättadt ärende, pösande i sin nya uniform med stickert vid sidan och kokarden i mössan, som blänkte i afton-solens sken, och nådigt besvarande de mötande böndernas ödmjuka helsningar. Han blickade dock ibland med ett egendomligt uttryck af saknad på den venstra sidan af sitt bröst, liksom skulle hans hjerta längta

efter någon betäckning utanpå uniformsrocken. Och i sanning, nu efter de fyra rymmarnes gripande, öfver hvilken tilldragelse han ämnade anmoda Erik Stenrot att, såsom "skicklig i svenskan", hjälpa honom uppsätta en omständlig berättelse, nu kunde han ha skäl att emotse en sådan utmärkelse.

Äfven den beskedlige "kommissionären" Pettersson från Imatra hade erhållit en bjudning till Ojala och anlände i sin "trilla", uppsträckt i frack och hvit väst, tacksam för den honom visade artigheten. Han blef litet stött då han, kort efter sin ankomst, i mystiska ordalag erhöi en vink af Smilander, att i afton icke kalla denne herre "bror", "ty," hade länsmannen sagt, "vi administrativa tjänstemän och isynnerhet polisembetsmän få inte stå på alltför förtrolig fot med allmänheten, allraminst i närvaro af utländska högre dignitärer," hvarpå Pettersson bugat sig och frågat: "om kanske denne Stråles namn klingade mera adligt än systemens?" Med en blick af medömkan öfver den andres bristande förmåga att bedömma förnämt folks verkliga "karakter", trädde länsmannen stolt förbi honom in i salongen, der tant Agatha serverade théet.

Ehuru Smilander ingalunda var en synnerligen angenäm gäst för henne, bemötte dock den goda damen honom med all artighet, och Jenny lät åtminstone bli att skratta åt hans nästan krypande sätt emot morbror Stråle, för hvilket hon förgäfvets sökte en förklaringsgrund. Jenny var öfver hufvud taget i qväll mindre munter än vanligtvis, men fäste dock Eriks uppmärksamhet vid Smilander, och denne beslöt att drifva ett litet oskyldigt gyckel med den administrativa tjänstemannens fåfånga, i loflig liquid för den brutalitet han fått röna vid frågan om fruntimrens pass. Han egnade honom derföre vida mera uppmärksamhet än han i annat fall brytt sig om att göra. Emot Pettersson var Jenny vänligheten själf, och tant Betty afhandlade med honom allehanda intressanta frågor i landtbruket. Aina sysslade myc-

ket omkring tant Agatha, hvilken hon erbjöd sig att hjälpa i hushållsbestyren, icke utan att härtill måhända föranledas af en viss, ganska naturlig önskan att ännu högre stiga i gunst hos den gamla damen. Stråle talade politik med Ros och kunde icke nog förvåna sig öfver den unge mannens skarpa omdöme och det egendomliga och nya ljus, i hvilket denne framställde den finska nationalitetsfrågan för honom. Men då théet var drucket vände sig den gamle herrn till Jenny och yttrade i synnerligen godlynt ton:

“Och nu, sedan du blifvit en finsk förtrollerska, kunde du just åt din gamle svenske morbror och hans gäster i all hast frambesvärja en liten toddy.“

“Skall ske såsom herr processrådet befäller,“ svarade Jenny skrattande för att dölja en plötslig rodnad. De behöriga requisita voro snart framsette i ett sidorum, der herrarne slog sig ned, tände sina cigarrer och bryggde sina glas.

“Nå,“ menade den jovialiske värden när detta viktiga värf var undangjordt och man smakat på drycken, “nu få vi be herr befallningsman att omtala för oss huru det gick till vid fångandet af de stäckars landsvägsriddarne, som i går qväll gjorde så dåliga affärer?“

Herr Smilander tog sig en ny styrkdryck ur glaset och beredde sig att tala. Med händerna på sina knän satt herr Pettersson och lyssnade och Stråle, med sin runda lekamen behagligt placerad i en beqväm fåtölj, tycktes också vara idel öra, medan deremot de unga männen, först Erik och sedan äfven Ros, sakta lemnade rummet. Ros dröjde borta en längre tid, men Erik återkom om en stund, just lagom att få höra berättelsens slut.

“Och,“ fortfor herr Smilander, i det han fattade sitt glas och med värdighet liksom drack sig sjelf till, “och sedan vi utställt tio vakter, inträngde andra tio man modigt i ladan, sålunda att skallfogden, sitt embete likmätigt, gick främst och sedan brofogden med karlarne. Derefter kom jag ensam,

utgörande liksom en påtryckning å hela anfallskolonnen, hvilket också i sanning var af nöden, ty i annat fall hade rackrarne möjligtvis kunnat rymma sin kos. Men se, den som från början ställde sig vid ingången, det var jag, färdig att vid ringaste tecken till tvekan å mina mäns eller kronovidrigt motstånd å fiendens sida beslutsamt skynda ut och jemväl, just i rättan tid, sända nämдемännen med reservmanskapet i elden. Men detta behöfdes inte. De sluga skälmarne låtsade gifva sig på nåd och onåd samt föllo på knä och bådо om förskoning och mat, hvilket jag genast insåg var en krigslist, ty man skall veta att en sådan der rymmare, rätt så utsvulten han är, i sig förenar fem mans styrka då det för honom gäller att vinna den der förbjudna frukten, friheten. Jag lät derföre genast basta och binda de skälmarne, och sedan de, väl bundne och liggande på golftet, åter kunde anses som myndigheternas säkra och välförvärfvade egendom, skyndade jag att medelst några passande tecken å deras ryggar och hufvuden påminna dem om min närvaro i egen person samt dymedelst förmå dem till bekännelse af hvart de "andra rymmarne" tagit vägen, ehuru jag, hi hi hi, aldrig af landshöfdingeembetet fått under rättelse om flera än fyra af den sorten — och de lågo der. Sålunda räddade jag vårt samhälle från den öfverhängande faran att bli offer för dessa illgerningsmäns lagstridiga framfart. Som de voro något illa medfarne af föregående nattens strid samt antagligen ganska hungriga, förbjöd jag att gifva dem någon annan förplägning än stryk för att få dem rätt spaka."

"Nedrig grymhet!" mumlade Erik för sig sjelf, men gamle Stråle frågade lugnt om skullfogden åtföljt länsmanen till Ojala?

"O, hvilken förutseende blick!" utropade Smilander, "ja visst, han är här!"

"Var god, herr befallningsman," sade Stråle med egendomlig tonvigt, "och gif order att fångarne

genast skola få sig en extra förplägning; jag betalar det.“

“Mycket gerna,” svarade Smilander något tveksamt, “men jag vet inte om jag just har rättighet att ännu mera än redan skett...”

“Erik!” afbröt Stråle otåligt, “bed din fästmö genast sända något bud till fångarnes bevakningsställe med lämpliga förfriskningar åt de stackrarne.“

“Aha,” tänkte Smilander, “han menade *sådan* förplägning,” och tillade derefter högt: “Vid Gud, en ädel hämnd!”

“Skynda dig Erik,” bad Stråle.

Erik skyndade ut men Smilander började begrunda hvad det der ordet “fästmö” skulle betyda och om det gällde den spottska svenska fröken eller doktors syster. I alla fall beslöt han att passa på tillfälle och närmare taga reda på denna sak samt tillika rycka fram med anhållan om uppsättandet af berättelsen angående röfrarnes gripande.

Erik återkom snart och meddelade att Aina dragit försorg om att morbroderns önskan skulle uppfyllas. Derefter visste han att skickligt gifva samtalet den vändning att Pettersson och onkel Stråle kommo i samspråk om laxfånget i försen, ett ämne som intresserade den gamle ungarlen. Under tiden egnade sig Stenrot helt och hållet åt Smilander och uppmanade denne slutligen att i sin “rapport” infläta en antydning derom att han, Smilander, gjort staten en väsentlig tjänst genom att visa sig så nitisk i en sak som rörde en utländing af herr Stråles karakter.“

“Och skål derpå!” tillade skalken, “får herrn inte en rysk orden, så kan ta’ mig böfveln nog gubben Stråle göra er till medlem af en svensk orden.“

“Hvilken?” frågade befallningsmannen i hviskande ton och rodnande i försmaken af tillfredsställd fåfänga.

“Hertigar och grefvar bära dess tecken,” sade Erik, “skål!”

“Dess namn, dess namn!” bad Smilander och klingade med Eriks glas.

“Tala närmare om saken med herr Stråle — han är kommandör,” blef svaret.

Till Smilanders harm tillkännagaf nu tant Agatha att aftonvarden var färdig.

26.

Skuggan viker.

Medan de andra herrarne voro sålunda sysselsatte, en hvar på sitt håll, företog vår vän Ros en promenad utåt forsen. Flera af de yttranden som under dagens lopp undfallit gamle Stråle, hade i den unge mannens bröst återväckt tankar af samma natur med dem hvilka uppfyllt hans själ under gårdagens nattliga ridt. I smärtsamt lifliga färger stod framför honom bilden af den älskades gestalt, men den mörka skuggan af det oblidkeliga olycksödet lade sin iskalla dödshand på det liffulla hjertats skönaste förhoppningar. Dyster i hogen, ett rof för de mest omvexlande känslor, som än ryckte honom med sig till en besvarad kärleks svindlande höjd, än störtade hans arma själ i hopplöshetens kaos, vandrade han fram sin ensliga väg utmed den dånande forsens klippbrädd. Han stannade, aftog hatten och lät den friska, af fina vattendunster mättade aftonflägten svalka hans panna, omkring hvars hvita, fasta hvälfning det mörka håret bildade en dunkel ram. Hvem hade kunnat tolka de tankar som nu rörde sig inom den samma, der han stirrade ned i den brusande afgrunden? Så stod han länge, men på fästets mörkblå grund försvunno småningom äfven de sista molnen

och Septembermånens blanka sken utgjöt sig i underbar fullhet öfver det vilda landskapet. Så stod han der den sörjande människosonen med armarne korslagda öfver det stolta men qvaluppfyllda bröstet. Han stod med sin andes öga förfärande klart fästadt på en pligtuppfylld, men fröjdlös framtid: ofvanom sig den lugne himmelske väktaren och nedanföre forsens eviga brus.

Lätt lades två små händer på hans skuldror och i det försilfrande månskenet stod emellan honom och fallet, just på klippans brant, en liten elfva, hvilken, höjande sig på tåspetsarne, sänkte sina blickars ljus genom tviflarens egna ögon djupt, djupt till dess det nådde till botten af den älskades själ.

“Kom, Birger,” hviskade hon, “jag har sökt dig.”

De trädde ett steg tillbaka från branten och i det hon blygt lade sin ena arm om ynglingens hals, fattade hon med den andra hans hand och sade:

“Du har inte kunnat tala, Birger, jag vet ju hvarför, men skuggan har vikit och jag kan nu tala mitt hjertas språk och få lyssna till ditt. Hvad du varit för mig, det skall du alltid förblifva, men jag är *nu* inför dig och verlden — en Finlands dotter. Den underrättelsen medförde morbror Stråle; jag har så velat det.”

Ett djupt andetag höjde Birger Ros' bröst och han sade sakta:

“Och denna uppoffring har du hemburit mig!”

“Ingen uppoffring,” svarade Jenny och rodnade varmt, “jag var väl förut din svenska syster men nu är jag din finska brud.”

Och hon gömde sina ögon, i hvilka kärlekens perlor lyste, vid den älskade mannens bröst. Men snart höjde hon åter sitt lockiga hufvud och blickade förtröstansfullt leende upp till honom. Hans läppar rördes ännu liksom i stilla bön och sedan — i nästa ögonblick — tryckte han den ljufliga flickan till sitt bröst och en helig kyss förenade de två ädla människorna för evigt med hvarandra.

Men i det klara månskenet svingade alla Imatras elfvor vid forsens dånande jubelmusik i en glädlig dans och sjöngo dertill, för dem hvilka förstodo orden, en sång om den sanna kärleken som "icke tror på ett oblidkeligt olycksöde."

27.

Den vackra adoptivdottern.

Efter qvällsvarden, när vinet perlade i de fyllda glasen, höll morbror Stråle ett kort tal i följande ordalag:

"Han, såsom Jennys förmyndare, hade på hennes allvarligt förklarade beslut att för alltid flytta till Finland, enligt hennes plan och egen vilja, i hennes namn vidtagit följande åtgärder:

Han hade till Finland förflyttat och i Föreningsbanken deponerat Jenny Bertrams hela förmögenhet samt dessutom inköpt landstället Ojala, hvarest med ett kapital af etthundratusen mark till grundfond, den första finska folkhögskola skulle inrättas. Vidare hade hans myndling anslagit en summa af etthundratusen mark till grundkapital för uppsättandet af en större tidning på finska språket, hvars hufvudredaktör, vald för fem år, städse skulle utses af den studerande ungdomen vid Helsingfors universitet. Sålunda hade Jenny Bertram tillfört sitt nya fosterland ett ansenligt kapital, hvilket han hoppades skulle blifva rikligt fruktbarande. I den förening, som skulle bli en sannolik följd af detta hans myndlings steg, älskade han att se en framtidshägring af det finska och det svenska elementets sammansmältande,

ty om *de tu varda ett*, då bygger Finland sin framtid på en ömsesidigt bepröfvad kärleks grundval, — och liksom han nu frivilligt nedlade sitt förmyndarembete, så har ock moderlandet förtröstansfullt nedlagt sitt ledarekall såsom en gärd af aktning för det unga samhällets sjelfbestämmerätt och framtidsförhoppningar. Med denna liknelse till utgångspunkt tog sig derföre talaren friheten att föreslå en välgångsskål för den svenska fröken Jenny Bertram, Finlands vackra adoptivdotter!“

Och härmed slutar vår lilla sommarsaga från de tusen sjöarnes land.

Efterskrift.

Vår uppgift har icke varit att skriva Finlands kulturhistoria. Vi ha blott velat lemna ett ringa bidrag dertill, en liten tafla ur detta med Guds hjälp och på grund af egen kraft blifvande framtidsfolks historia för dagen. Och det är sannt: Finland har sig anvisad en ganska egendomlig roll i den europeiska nordens historia. Om vi äfven icke kunna hylla afidne Hwassers (se hans bekanta skrift om Borgå landtdag) mera snillrika uppfattning af hvad Finland kunde blifva, än praktiskt taget möjliga bestämmelse, så kan man dock i alla fall inrymma en stor betydelse åt detta lilla folk. Tron att Finland skulle bli den brygga på hvilken vesterländsk civilisation skulle bana sig väg till orienten, måste anses såsom en öfvervunnen ståndpunkt. Deremot är dess betydelse för "vesterlandet" i följd häraf icke mindre. Frågan gäller nämligen icke *Finlands inflytande på östern*, utan tvärtom dess förmåga att motstå tyngden af orientens påtryckning. Skall denna af den vesterländska bildningen till *europeiskt* kulturlif väckta nation nu, sedan densamma på sätt och vis blifvit sjelfständig, af uteslutande egna krafter kunna häfda dess under svensk egid vunna rykte om "finsk ihärdighet" — ett verkligen historiskt hedrande namn? Vi för vår del vilja tro detta, nämligen i fall de finska förhållandena gestalta sig sålunda att folket får begagna sig af sina *båda* axlar för att lyfta den i sanning icke ringa börda af kulturhistorisk bestämmelse,

som världshistorien pålagt det goda Suomifolket. Gud har gifvit finnarne uthållighetens oskattbara förmåga, och detta i hög grad, men hvad Finlands europeiska betydelse vidkommer beror värdet af denna egenskap helt och hållet uppå den riktning som denna uthållighet behagar taga. Vi nämde här nyss förut att Finland, det "unga Finland" ville jag säga, i likhet med alla andra välskapade barn, äfven då dessa framträda på politikens fält, har två axlar. Nu gäller det, såsom vi redan i vår lilla berättelse liknelsevis påpekat, huruvida icke den ena armen, den ursprungligt starkare armen, det finska folket i fennomansk mening, den "finska massan" på det sättet söker att styra sin båt i hamn att den venstra armens, det svenska elementets, verksamhet blir af jernförelsevis ringa båtnad. Men just denna andra axel i det "nya Finlands" (sit venia verbo) lif är den del af dess statskropp som historiskt ovedersägligen, och för alla kommande tider, utgör den förbindande länken emellan Suomifolket och vesterlandet.

Finland kan visserligen numera, derigenom att en del af dess söner förnekar sina andligen svenska anor, till och med inom en jernförelsevis kort tidrymd framställa taflan af en "finsk-finsk" kulturform. Svårt vore dock för hvarje fördomsfri att säga hvare egentligen denna speciellt finska kulturform skulle skilja sig ifrån samma banor som folkets utveckling hittills följt. Eller skulle Finland vilja afsäga sig sin från vesterlandet ärfda politiska konstitution och skulle dess religiösa lif vilja gå samma väg? Vi tro det icke. Återstår således *språkfrågan*, uppdrifven till sin spets af de så kallade fennomannerne. Men hvad återstår *numera* att önska i denna väg? Kanske en egen finsk-finsk litteratur? Intet annat förhindrar ju uppkomsten af en sådan än möjligtvis den ryska politiken; men denna verkar i ännu vida högre grad hämmande på det svensk-finska skriftställeriets utveckling. Eller ligger härinunder måhända en annan orsak? Det är ju icke språket som "gör" litteraturen,

fastmera återverkar en högre utbildad andlig verksamhet på språkets förädling. Deri ha vi således icke heller roten till "det onda", hvilket härvidlag är svårigheten för den finska litteraturen att arbeta sig fram till en sjelfständig betydelse. Orsaken bör således sökas antingen hos den finska folkmassans oförmåga att uppbära ett vittert lif i högre mening, eller ock i bristen på skapande förmågor. Men hvar skall anledningen till denna sistnämnda fattigdom sökas om icke i folkets oförmåga att producera dessa behöfliga litteratur-representanter?

Såsom bekant saknar den svensk-finska litteraturen ingalunda namn, som i vida kretsar klinga smickrande för det folk de tillhöra. Och dessa namns uppbärare äro finnar till själ och hjerta. Eller vågar måhända någon af herrar fenömaner verkligen säga att så icke är fallet. Detta tro vi icke.

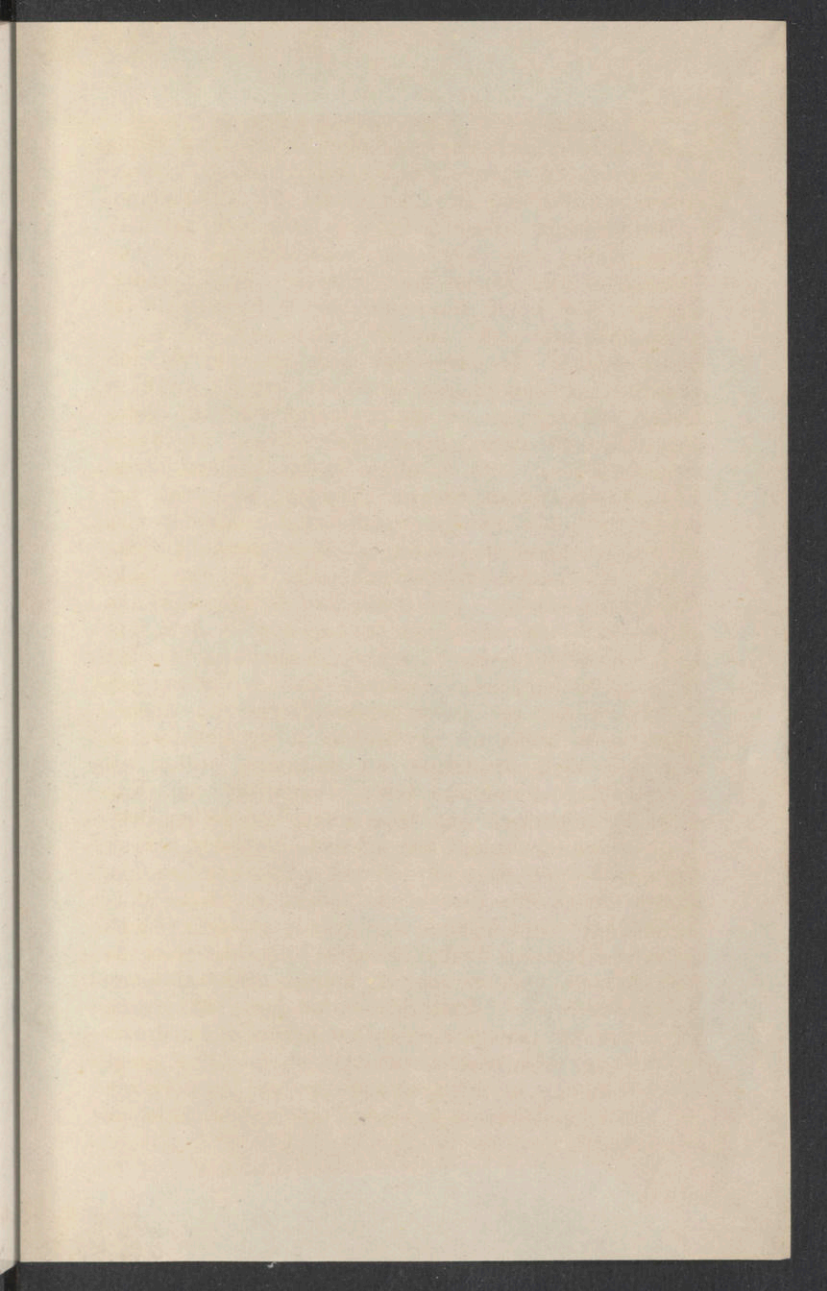
Men liksom det finnes vissa ganska ädla växtarter som, trots alla de goda egenskaper de utveckla efter befruktningen, emellertid af naturen — eller kalla det hellre försynen — i detta afseende hänvisats till behovet af medverkan från medlemmar af till och med andra naturriken, — hvarför skulle man icke häruti kunna se en fingervisning att äfven de skilda nationerna behöfva hvarandra och hvartill skulle då öfver hufvud taget en verldshistoria tjena?

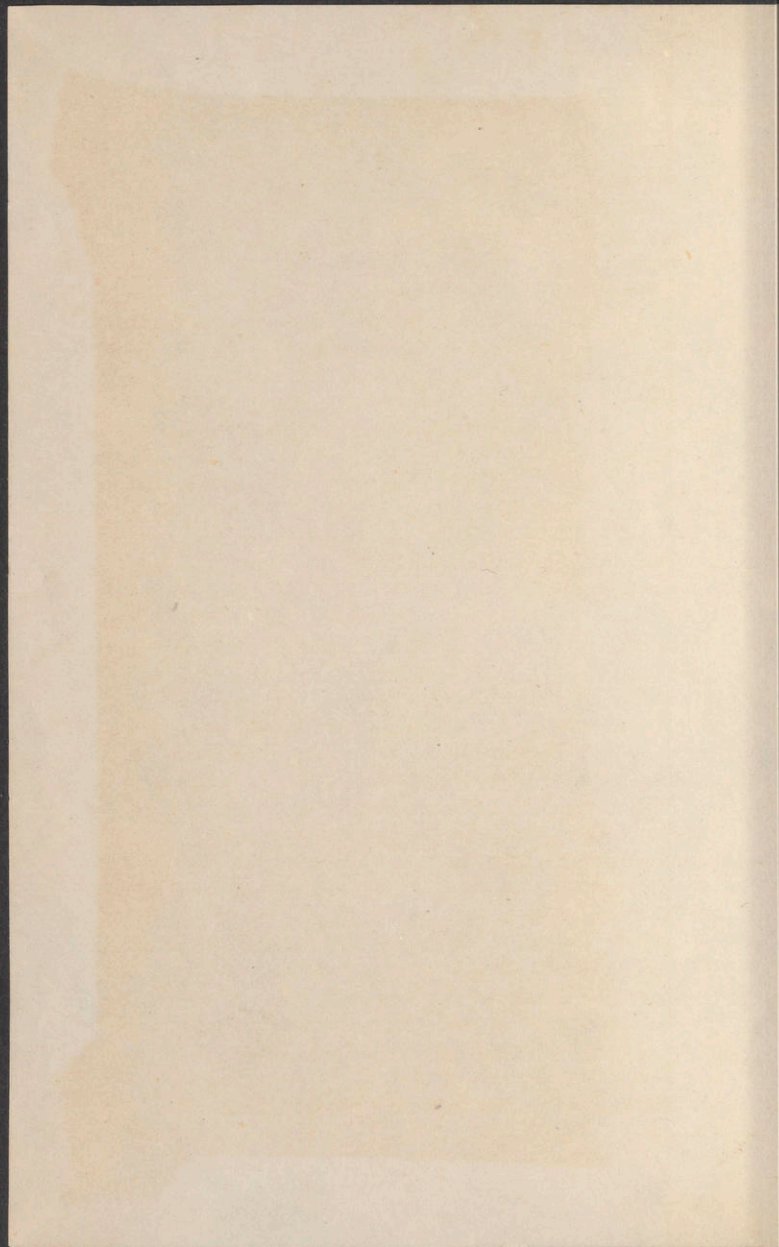
Nåväl: den svenska nationaliteten har trädt i beröring med den finska. Från hvilkendera sidan ha nu anledningarne till ett högre andligt lif utgått, det är en fråga, som hvarje öfver denna saktänkande människa har lätt att besvara. Om nu finska folket tror att timmen slagit för detsamma att utan all vixelverkan med sin naturligaste bundsförvandt framdeles dana sin egen historia — så kommer väl Sverige att sörja öfver detta misstag, det är visst och sannt, och svårast blir de hundratusentals svensk-finnars ställning, som bygga och bo i Suomilandet, men det oaktadt torde icke ens den djerfvaste nationalfångaren i denna sorg kunna se annat än den äldre broderns

grämelse öfver den yngres *förhastade* beslut att vända ryggen åt sin egen bildningskälla. Hvad Sverige *fordrar* af Finland är icke annat än att Finland, i de förlåtliga utbrotten af sin vaknande nationalkänsla, icke skall förgå sig emot sig sjelf, att icke den ena af dess armar skall höja sig emot den andra, som så villigt blifvit framräckt för att förenas till ett gemensamt arbete för andligt sjelfbestånd.

Några af de företeelser som egt rum vid den senaste finska landtdagen (vi skriva nu Maj år 1872) måste ovilkorligen framkalla betraktelser af detta slag i hvarje sinne, öppet för rättvisa och hvars verldsåskådning icke ensidigt riktats åt parti-intressen. Visst önskar Sverige fästa Finland vid sig, men detta i den mening att de band hvarmed detta skulle ske icke äro maktens eller styrkans, icke heller den andliga öfverlägsenhetens, icke ens tacksamhetens och de gemensamma minnenas i alla fall vackra och här erkända begrepp — utan det band, medelst hvilket den skandinaviska nordens vill och önskar fästa Finlands kultur vid sig och sin utveckling, är öfvertygelsen derom att Suomifolkets enda utväg att bevara sig åt sig sjelf förenas med det höga uppdraget att derjemte utgöra ett vesterländskt skyddsvärn emot orientalistiskt våld. Finnarne, de nämligen som bo emellan Ladoga och Bottniska viken, äro enligt vår oförgripliga åsigt *numera* europeer — och ha i följd deraf ovilkorligen samma pligter i och för den vesterländska kulturens upprätthållande sig ålagde som vår verldsdelns öfriga nationer. Att den finska nationen i politiskt afseende ännu är ung, veta vi, men vi hoppas dock att denne vår yngste broder i kulturlifvets led just i och genom sin nu vunna sjelfständighet (isynnerhet sådan denna de facto är) påminnes derom att: en fullvuxen yngling bör kunna utveckla så mycken omdömesförmåga att han icke, såsom det heter, "uppbränner skeppen bakom sig".

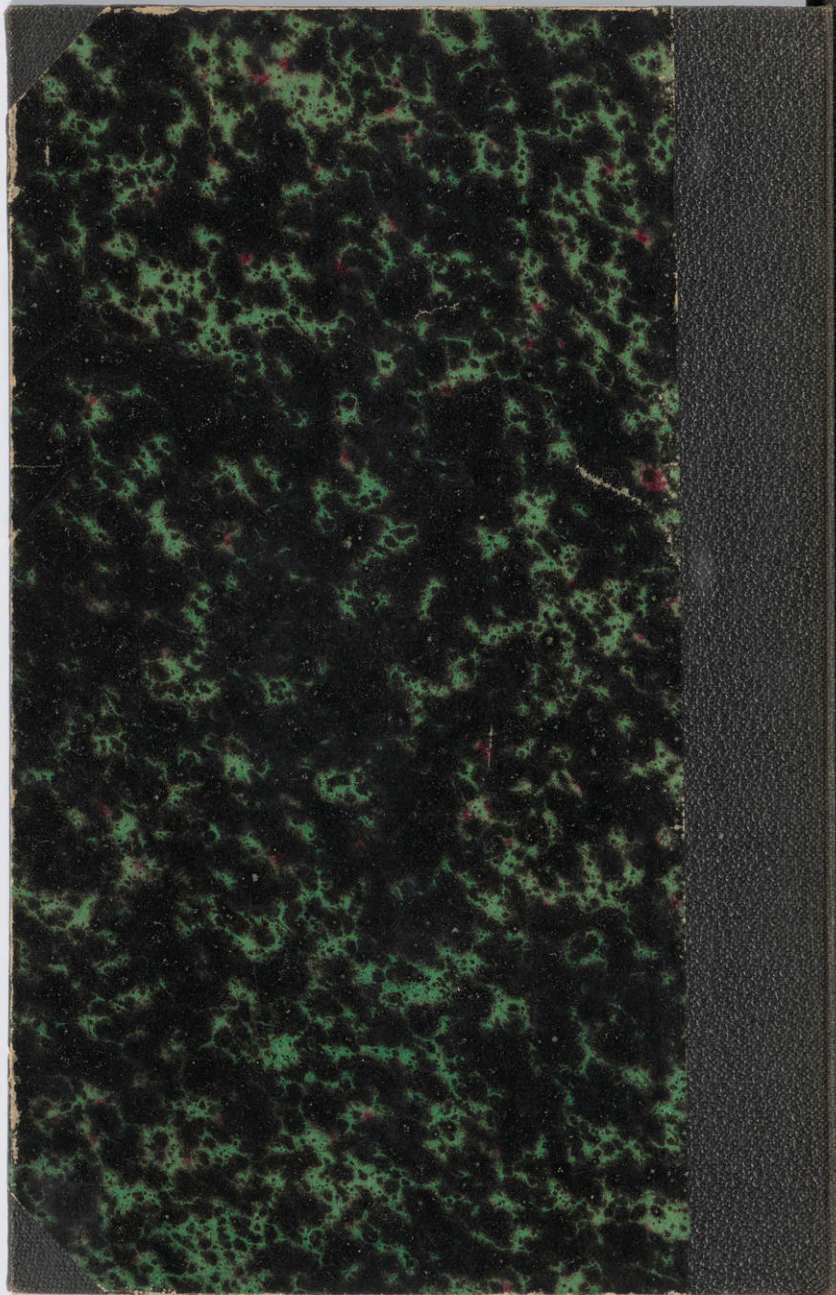

Uppsala universitetsbibliotek

16000003028036

Althman, Sommarsaga fr. Finland.

STHM.

1872

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

Centimetres

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

